

**UCHWAŁA NR XLI/355/2023
RADY GMINY BANIE**

z dnia 9 listopada 2023 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Banie na lata 2023-2026

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2023 r. poz. 40) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2022 r. poz. 840 z późn. zm.) po uzyskaniu pozytywnej opinii Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

uchwala się, co następuje:

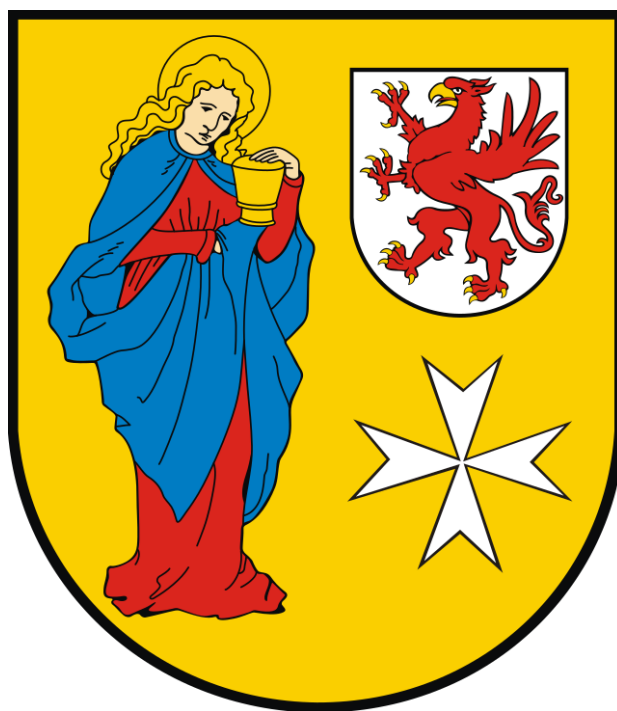
§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Banie na lata 2023-2026 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Banie.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego.

Przewodnicząca Rady

Anna Siwek

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2023-2026

GMINA BANIE

U&R Urbanistyka i Rewitalizacja Agnieszka Pęziak
opracował: Mateusz Cieślakiewicz

2023

Spis treści

1. Wstęp.....	4
2. Podstawa prawna Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.....	5
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	11
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	19
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami- dokumenty o znaczeniu krajowym.	19
4.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa zachodniopomorskiego oraz powiatu gryfińskiego	26
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	32
5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami sporządzonymi na poziomie gminy.	32
5.2. Charakterystyka ogólna gminy Banie	41
5.2.1. Położenie administracyjne gminy Banie	41
5.2.2. Położenie geograficzne gminy Banie	44
5.2.3. Demografia	44
5.2.3. Układ komunikacyjny.....	52
5.2.5. Ochrona przyrody	54
5.2.5. Lasy	58
5.2.6. Gleby.....	58
5.3. Uwarunkowania historyczne	59
5.4. Uwarunkowania kulturalne	60
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony.....	60
5.3.1. Zabytki wpisane do rejestru zabytków	61
5.3.4. Stanowiska archeologiczne ujęte w wojewódzkiej ewidencji gruntów	65
5.3.4. Wykaz obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków.	89
5.4. Najważniejsze zabytki gminy Banie	96
5.4.1. Zamek w Swobnicy	96
5.4.2. Kościół Matki Bożej Wspomożenia Wiernych w Baniach	97
5.4.3. Wiatrak holenderski	98
5.4.4. Kościół filii pod wezwaniem Niepokalanego poczęcia NMP.....	99
5.5. Dziedzictwo niematerialne	101
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy, analiza szans i zagrożeń.....	102
7. Założenia programowe gminy	104
8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	107
9. Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	108
10. Źródła finansowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.....	108
Bibliografia.....	116

Literatura i wybrane dokumenty programowe	117
Dostępne strony internetowe	118
Spis tabel.....	119
Spis rysunków	119
Spis schematów	119
Spis wykresów	120

1. Wstęp

Czteroletni Program Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026 dla gminy Banie został sporządzony w oparciu o zapisy ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Celem dokumentu jest zdefiniowanie zasadniczych kierunków działań w ramach ochrony dziedzictwa kulturowego, przy pomocy władz jednostki samorządowej gminy. Precyzyjne określenie zadań umożliwi efektywniejsze dążenie do spełnienia określonego celu, przy aktywnym poszukiwaniu czynników determinujących rozwój i niwelujących proces degradacji zabytków. Niniejsza ustawa definiuje szereg zadań, które powinno zawierać opracowanie w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;¹

W granicach administracyjnych gminy występują zarówno obiekty nieruchome oraz stanowiska archeologiczne, wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków jak i obiekty ruchome i nieruchome wpisane do Rejestru Zabytków. Zasoby dziedzictwa kulturowego gminy Banie zostały szczegółowo zdefiniowane i scharakteryzowane w Kartach Ewidencyjnych Zabytków, stanowiących pierwsze źródło wiedzy o zabytkach niezbędne do tworzenia opracowań czy prowadzenia badań. Dzięki czemu możliwa jest skuteczniejsza ochrona zabytków i większa kontrola nad wszelkimi procesami remontowo-budowlanymi związanymi z chronionymi obiektami.

Dziedzictwo kulturowe jest jednym z najważniejszych czynników w życiu i działalności człowieka. Zabytki są nie tylko materialnym śladem przeszłości, lecz także cennym elementem kultury, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego otoczenia każdego z nas. Bogactwo i różnorodność związane z dziedziną kultury może w istotny sposób przyczynić się do rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, a tym samym do poprawy jakości życia jej mieszkańców. Na krajobraz kulturowy składają się zarówno elementy przyrodnicze, jak i wytwory i osiągnięcia cywilizacyjne człowieka. Są to pojedyncze obiekty lub zespoły budowli, dzieła sztuki, elementy zagospodarowania

¹ art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r. poz. 2067 i 2245 oraz z 2019 r. poz. 730 i 1696)

przestrzeni, krajobraz wiejski, obszary kształtujące świadomość i tożsamość regionalną mieszkańców. Dlatego też, tak ważne jest określenie między innymi kierunków działań i zadań na rzecz zachowania dziedzictwa materialnego i niematerialnego, przedstawienie oraz zobrazowanie działań mających na celu poprawę stanu zabytków w gminie ich adaptacji rewaloryzacji, a także zwiększenia dostępności mieszkańców i turystów.

2. Podstawa prawna Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Dziedzictwo kulturowe jest jednym z podstawowych i najważniejszych aspektów życia społecznego, definiującą ich tożsamość, kulturę, tradycje, przysposobienia czy stosunki między ludzkie. Obiekty dziedzictwa kulturowego stanowią cenny element w życiu społecznym i środowisku człowieka, tworząc lokalną wizytówkę miejsca.

Sporządzenie Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami oparte jest na zapisie art. 87 z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840 z późn. zm.), określając podstawowe informacje na temat realizacji dokumentu, min.:

1. Wójt, burmistrz lub prezydenta miasta sporządza na okres 4 lat program opieki nad zabytkami (art. 87 ust. 1 cyt. wyżej ustawy).
2. Gminny program opieki nad zabytkami podlega uchwaleniu przez radę (miasta, gminy, powiatu) po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków (ust. 3 cyt. wyżej ustawy).
3. Program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym (ust. 4 cyt. Wyżej ustawy).
4. Z realizacji programu wójt, burmistrz lub prezydent sporządza, co dwa lata, sprawozdanie, które przedstawia Radzie.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami definiuje główne cele Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami, do których należą:

1. (uchylony)
2. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
5. Podejmowanie zadań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.
7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

W niniejszej ustawie zdefiniowany również został wykaz skrótów oraz odpowiedni dla nich słownik pojęć obowiązujących w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami.

WYKAZ SKRÓTÓW:

1. AZP – Archeologiczne Zdjęcie Polski;
2. GEZ – Gminna Ewidencja Zabytków;
3. GPOnZ – Gminny Program Opieki nad Zabytkami,
4. GUS – Główny Urząd Statystyczny;
5. Dz. U. – Dziennik Ustaw;
6. KGW – Koło Gospodyń Wiejskich;
7. KOWR – Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa;
8. KPOZiOnZ – Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami;
9. K-PWKZ – Kujawsko-Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków;
10. KSRR – Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego;
11. LPR – Lokalny Program Rewitalizacji;
12. MKiDN – Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
13. MPZP – Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego;
14. MŚP – małe, średnie przedsiębiorstwa;
15. NFOZ – Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków;
16. NID – Narodowy Instytut Dziedzictwa;
17. POnZ – Program Opieki nad Zabytkami;
18. PPP – partnerstwo publiczno – prywatne;
19. PZP – Plan zagospodarowania przestrzennego;
20. OZW – Obszar o znaczeniu dla wspólnoty;
21. RPO – Regionalny Program Operacyjny;
22. SUIKZP – Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego;
23. SWOT – ang. Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats (mocne, słabe strony, szanse zagrożenia);
24. UG – Urząd Gminy;
25. WK-P – województwo kujawsko-pomorskie;
26. WKZ – Wojewódzki Konserwator Zabytków;
27. WUOZ – Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków.

SŁOWNIK POJĘĆ:

1. **AZP** – Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP) to ogólnopolski program badawczo-konserwatorski, prowadzony od 1978 roku. Jego celem jest rozpoznanie metodą badań powierzchniowych i w kwerendzie źródłowej, stanowisk archeologicznych na terenie całego kraju oraz budowa archiwum informacji o stanowiskach archeologicznych rozpoznanych tą metodą.
2. **Badania archeologiczne** – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego.
3. **Badania architektoniczne** – działania ingerujące w substancje zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń.
4. **Badania konserwatorskie** – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich.

5. **Funkcja stanowiska archeologicznego** – sposób użytkowania stanowiska w przeszłości, np. cmentarzysko, osada, miejsce wymiany handlowej, miejsce kultu.
6. **Karta KESA** – Karta Ewidencji Stanowiska Archeologicznego, karta ewidencji zabytku pochodząca ze starszych badań, przed aktualizacją treści rozporządzenia ministra kultury wprowadzającego jako obowiązującą nazwę KEZA – Karta Ewidencji Zabytku Archeologicznego.
7. **Nadzory archeologiczne** – rodzaj badań archeologicznych realizowanych w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych. Polegają na stałej obecności archeologa w miejscu prowadzenia inwestycji, którego zadaniem jest udokumentowanie wszystkich obiektów mogących mieć charakter zabytkowy, a także wstrzymanie prac ziemnych i budowlanych w przypadku natrafienia na nieruchomy zabytek archeologiczny bądź zabytek ruchomy wymagający konsultacji z konserwatorem. W przypadku natrafienia na obiekt dziedzictwa nadzory mogą być decyzją konserwatora przekształcone w przedinwestycyjne badania wykopaliskowe. Pod względem formalnym nadzory archeologiczne są badaniami archeologicznymi więc wymagają pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków. Określenie „nadzór archeologiczny” ma charakter slangowy i nie występuje w przepisach. Sformułowanie „nadzór” ustawowo zarezerwowany jest dla wojewódzkiego konserwatora zabytków w kontekście kontroli przestrzegania przepisów ochrony zabytków. Z tego powodu orzecznictwo sądów administracyjnych uznaje wydawanie pozwoleń konserwatorskich na działania w formie „nadzoru archeologicznego” za niezgodne z przepisami. Właściwą formą pozwoleń dla opisanych działań są pozwolenia na badania archeologiczne.
8. **Stanowisko archeologiczne** – miejsce, gdzie w ziemi, na jej powierzchni lub pod wodą znajdują się ślady obecności człowieka w przeszłości, które mają charakter zabytkowy. W przepisach prawa stanowisko archeologiczne nazwane jest nieruchomym zabytkiem archeologicznym.
9. **Warstwa kulturowa** – nawarstwienie ziemne powstałe na skutek działalności człowieka w przeszłości.
10. **Zabytek archeologiczny** – nieruchomość (coś trwale związanego z gruntem) złożona z nawarstwień ziemnych powstałych na skutek działalności człowieka w przeszłości, a także działania sił przyrody w miejscu obecności ludzkiej. W nawarstwieńiach ziemnych nieruchomego zabytku archeologicznego tkwią relikty obecności ludzkiej w postaci przedmiotów i innych materialnych śladów działania człowieka. Relikty te są ruchomymi zabytkami archeologicznymi. Ruchome zabytki archeologiczne mogą występować też na powierzchni gruntu w miejscach, gdzie erozja lub inne procesy (np. orka) naruszyły nawarstwienia stanowiska archeologicznego. Stanowiska archeologiczne zlokalizowane są również pod wodą.
11. **Historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny** – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg.

12. **Historyczny zespół budowlany** – powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi.
13. **Instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami** – instytucja kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
14. **Konserwacja zabytków (prace konserwatorskie)** – działania mające na celu zabezpieczenie i utwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tego procesu. Podstawowym celem prowadzenia prac konserwatorskich jest ocalenie materii i formy obiektu zabytkowego dla przyszłych pokoleń (...).
15. **Krajobraz kulturowy** – przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze.
16. **Kształtowanie krajobrazu kulturowego** – świadome działanie polegające na zachowaniu, przekształcaniu, dodawaniu albo eliminowaniu obiektów lub układów przestrzennych zgodnie z obowiązującymi zasadami ochrony zabytków i przyrody. Ochrona krajobrazu kulturowego jest funkcją działań wielopremiotowych – architektury krajobrazu, planowania przestrzennego, urbanistyki, metod rewaloryzacji zespołów miejskich, wiejskich i konserwacji obiektów architektonicznych.
17. **Otoczenie** – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.
18. **Prace konserwatorskie** – działania mające na celu zabezpieczenie i utwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań.
19. **Prace modernizacyjne (modernizacja zabytku)** – unowocześnienie, uwspółcześnienie obiektu. W przypadku budynków i budowli zabytkowych, wbrew pozorom, ten typ prac jest prowadzony bardzo często w związku z adaptacją do nowych funkcji lub utrzymaniem w obiekcie pierwotnego sposobu użytkowania, a także przystosowaniem go do obecnej roli.
20. **Rekonstrukcja** – wierne odtworzenie fragmentu zabytku bądź jego całości. Częściowa rekonstrukcja prowadzi do przywrócenia obiektowi wartości estetycznych i funkcjonalnych, co umożliwia wykorzystanie go w celach muzealnych, edukacyjnych i turystycznych. Zrekonstruowana część zabytku powinna zostać w taki sposób wykonana i oznakowana, by wprawny obserwator mógł odróżnić oryginalne fragmenty obiektu od części dodanych. Warto zauważyć, że konserwacja zespołów budowlanych, układów urbanistycznych i ruralistycznych bądź zespołów zieleni zabytkowej czy krajobrazów kulturowych charakteryzuje się użyciem rekonstrukcji jako metody przywrócenia wartości zabytkowi obszarowemu. Poza nielicznymi wyjątkami całkowita rekonstrukcja nieistniejącego dzieła historycznego jest negatywnie oceniana w środowisku naukowym ze względu na brak w nowym obiekcie substancji zabytkowej oraz historycznych rozwiązań technicznych i technologicznych.
21. **Renowacja zabytków** – przywrócenie oraz utrzymanie estetycznego wyglądu obiektu zabytkowego. Każdorazowo renowacja powinna być prowadzona z uwzględnieniem aktualnej wiedzy o historycznym wyglądzie i formie obiektu. Typowymi pracami renowacyjnymi jest odmalowanie elewacji albo wewnątrz budynku zabytkowego, uzupełnienie zieleni niskiej w

zabytkowym zespole zieleni (np. trawników, łąk kwietnych). Renowacja zabytku nie powinna prowadzić do naruszenia substancji zabytkowej lub doprowadzenia obiektu do wyglądu ahistorycznego.

22. **Remont zabytku (prace remontowe przy zabytku)** – rodzaj robót budowlanych przy zabytku nieruchomym, których celem jest odtworzenie stanu pierwotnego. Możliwe jest używanie materiałów innych niż te, które zostały zastosowane pierwotnie. Remont polega na wymianie elementów zużytych, zniszczonych lub uszkodzonych. W przypadku budynków i budowli zabytkowych obejmuje zazwyczaj prace polegające na naprawach lub wymianie elementów wtórnych albo intensywnie użytkowanych, których wartość zabytkowa jest niewielka bądź jej nie mają, a w obecnym stanie technicznym negatywnie wpływają na estetykę i funkcjonalność obiektów. Najczęściej spotykane remonty w obiektach zabytkowych obejmują elementy dachów i więźby dachowe, wnętrza mieszkań pozbawionych detalu architektonicznego, klatki schodowe nie wymagające prac konserwatorskich, instalacje, izolacje przeciwwilgociowe fundamentów.
23. **Restauracja zabytków (prace restauratorskie)** – dziedzina szeroko pojętej konserwacji zabytków, pojęcie odnosi się do prac mających na celu przywrócenie dawnej, pierwotnej formy obiektowi zabytkowemu. Każdorazowo musi być poprzedzona badaniami architektonicznymi, konserwatorskimi oraz kwerendą archiwalną, która jest koniecznym elementem dla rozpoznania wartości zabytku i zrozumienia jego historii. Prowadzi do zniszczenia późniejszych nawarstwień, dlatego może być prowadzona jedynie w przypadku wyraźnie niższej wartości obecnej formy zabytku od kształtu obiektu, do którego planujemy wrócić. Powinna być prowadzona z użyciem zachowanych oryginalnych elementów.
24. **Rewaloryzacja zabytków** – przywrócenie wartości zabytku, w szczególności walorów użytkowych oraz wyeksponowanie wartości obiektu. Pojęcie używane głównie w odniesieniu do zabytków architektury i budownictwa oraz urbanistyki. Rewaloryzacja łączy w sobie działania konserwatorskie adaptacyjne w celu ocalenia, a nawet przywrócenia wartości obiektu zabytkowego i przystosowania go do pełnienia nowej funkcji bądź utrzymania pierwotnego sposobu użytkowania, przy spełnieniu potrzeb współczesnych użytkowników, w sposób nie naruszający najważniejszych wartości zabytku.
25. **Roboty budowlane przy zabytku lub w jego otoczeniu** – pojęcie zdefiniowane w prawie budowlanym, polegające na budowie, rozbiórce, modernizacji, montażu, rozbudowie, nadbudowie i przebudowie obiektu budowlanego objętego ochroną konserwatorską. W przypadku obiektów wpisanych do rejestru zabytków remont wymaga uzyskania pozwolenia odpowiedniego konserwatora zabytków w oparciu projekt budowlany albo wyciąg z tego projektu przygotowany w celu oceny wpływu inwestycji na zabytek.
26. **Strefa ochrony konserwatorskiej** – wyznaczony granicami obszar, na którym obowiązują określone ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków. Strefy ochrony konserwatorskiej definiowane są przez swoje cechy (zawartość i wyróżniki) oraz cele, dla których zostały wyznaczone.
27. **Studium krajobrazu kulturowego** – rodzaj dokumentacji studialnej przedstawiającej zasób obiektów i obszarów zabytkowych i diagnozę stanu zachowania dziedzictwa kulturowego na danym obszarze, rys historyczny rozwoju przestrzennego oraz wnioski w postaci zaleceń

konserwatorskich. Studium krajobrazu kulturowego jest najważniejszym opracowaniem w interesie ochrony zabytków wyjściowym w interesie ochrony zabytków potrzebnym do sporządzania zapisów dotyczących ochrony zabytków w dokumentach planistycznych.

28. **Termomodernizacja** – modernizacja mająca na celu poprawę warunków termicznych budynku, zmniejszenie zapotrzebowania i zużycia energii. W obiektach zabytkowych zazwyczaj możliwa w ograniczonym stopniu ze względu na wartości zabytkowe obiektu. Na ogół dopuszczalny zakres prac termomodernizacyjnych obejmuje docieplenie dachu, stropu najwyższej kondygnacji, poprawę izolacyjności albo wymianę stolarki i ślusarki, docieplenie fundamentów (...).
29. **Zabytek** – nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.
30. **Zabytek nieruchomy** – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości o cechach j.w.;
31. **Zabytek ruchomy** – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych o cechach j.w.;
32. **Rejestr zabytków** - dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi Konserwator Zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Wpis do rejestru historycznego układu urbanistycznego, ruralistycznego lub historycznego zespołu budowlanego nie wyłącza możliwości wydania decyzji o wpisie do rejestru wchodzących w skład tych układów lub zespołu zabytków nieruchomych. Wpisanie zabytku nieruchomego do rejestru ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości na wniosek Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, na podstawie decyzji o wpisie do rejestru tego zabytku. Wpisy do rejestru są wolne od opłat. Skreślenie z rejestru zabytków następuje na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy lub z urzędu, na podstawie decyzji ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Na podstawie decyzji Wojewódzki Konserwator Zabytków występuje z wnioskiem o wykreślenie wpisu z księgi wieczystej i z katastru nieruchomości. Informacja skreśleniu ogłoszona jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Wykreślenia wolne są od opłat. Zabytek ruchomy wpisuje się do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków – na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki Konserwator Zabytków może wydać decyzję o wpisie z urzędu - w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.
33. **Lista Skarbów Dziedzictwa** - prowadzi ją minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego, zaliczany do jednej z kategorii, na podstawie decyzji wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z urzędu albo na wniosek właściciela zabytku ruchomego.

34. **Pomnik historii** - Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, może uznać za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może złożyć wniosek, o którym mowa w ust. 1, po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków. Cofnięcie uznania zabytku nieruchomego za pomnik historii następuje w trybie przewidzianym dla jego uznania. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może przedstawić Komitetowi Dziedzictwa Światowego wniosek o wpis pomnika historii na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego UNESCO w celu objęcia tego pomnika ochroną na podstawie Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego.
35. **Park kulturowy** - jest formą ochrony zabytków. Tworzony jest w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Park może być powoływany przez radę gminy, po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.²

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Zabytki zostały objęte w Polsce ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. Znaczenie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju cywilizacyjnego oraz zadania państwa w zakresie ochrony tego dziedzictwa określają artykuły 5 i 6 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Dookreślenie tego konstytucyjnego obowiązku państwa wraz z podziałem kompetencji na poszczególne organy administracji publicznej i instytucje państwowe następuje na poziomie ustawodawstwa zwykłego. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r., która zastąpiła starą ustawę o ochronie dóbr kultury z 1962 r., powiązała ochronę zabytków z ochroną szeroko pojmowanego dziedzictwa kulturowego, umieszczając to zagadnienie w kontekście naszego uczestnictwa w kulturze i historii całej Europy. Nowe prawo zostało dostosowane do zasad obowiązujących w Unii Europejskiej.

Tabela 1. Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (t. j. Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)	
Art. 5	„Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.
Art. 6	„Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju oraz (...) udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym”
Art. 86	„Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa”.

² Słownik pojęć stanowi zbiór wybranych pojęć znajdujących się w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, a także wybranych pojęć zamieszczonych na portalu https://samorzad.nid.pl/baza_wiedzy/podstawowe-pojecia-archeologiczne/

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami
(t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 840 z późn. zm.)

Art. 3	Definiuje podstawowe pojęcia użyte w ustawie, to m.in.: zabytek, zabytek nieruchomy, zabytek ruchomy, zabytek archeologiczny, instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami, prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne, historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny, historyczny zespół budowlany, krajobraz kulturowy, otoczenie zabytku.
Art. 4	Objaśnia, że ochrona zabytków polega na podejmowaniu w szczególności przez organy administracji publicznej działań mających na celu: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie; zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków; udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania zabytków; przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę; kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków; uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”.
Art. 5	Określa, w sposób otwarty, kwestię opieki nad zabytkami: „Opieka nad zabytkami sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury”.
Art. 6	Klasyfikuje w układzie rzeczowym przedmioty ochrony i zarazem stanowi szczegółową definicję zabytku: „1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania: 1) zabytki nieruchome będące, w szczególności: a) krajobrazami kulturowymi, b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi, c) dziełami architektury i budownictwa, d) dziełami budownictwa obronnego, e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi, f) cmentarzami, g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni, h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji; 2) zabytki ruchome będące, w szczególności: a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,

	<p>b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,</p> <p>c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,</p> <p>d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,</p> <p>e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach,</p> <p>f) instrumentami muzycznymi,</p> <p>g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,</p> <p>h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;</p> <p>3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:</p> <p>a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,</p> <p>b) cmentarzyskami,</p> <p>c) kurhanami,</p> <p>d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.</p> <p>2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej”</p>
<p>Art. 7</p>	<p>Reguluje następujące formy ochrony zabytków:</p> <p>1) Wpis do rejestru zabytków, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków.</p> <p>1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa.</p> <p>2) Uznanie za pomnik historii, zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego.</p> <p>3) Utworzenie parku kulturowego, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Park kulturowy może utworzyć, na podstawie uchwały, rada gminy po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.</p> <p>4) Ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. Dotyczą w szczególności: zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych. W studium uwarunkowań i kierunków</p>

	zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się również, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.
Art. 16 ust. 1	Wskazuje radę gminy, jako organ tworzący park kulturowy, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Jest on tworzony na podstawie uchwały, po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
Art. 17	Określa zakazy i ograniczenia dotyczące terenu parku kulturowego, związane z: prowadzeniem robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej, zmianami sposobu korzystania z zabytków nieruchomych, umieszczaniem tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1, składowaniem lub magazynowaniem odpadów, zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, składowania lub magazynowania odpadów.
Art. 18	<p>„1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.</p> <p>2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami; 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu; 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami”.
Art. 19	wskazuje, że: <p>„1. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego</p>

	<p>uwzględnia się, w szczególności ochronę: zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, parków kulturowych.</p> <p>1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia; 2) innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków. <p>1b. W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ochronę zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia; 2) ochronę zabytków nieruchomości, innych niż wymienione w pkt 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków; 3) wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych. <p>2. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.</p> <p>3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.</p>
Art. 20	Mówi o konieczności uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego wojewódzkich i miejscowych z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.
Art. 21	„Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy”.
Art. 22	<ol style="list-style-type: none"> 1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków. 2. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa. 3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku. 4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy. 5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte: <ol style="list-style-type: none"> 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;

	<p>2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;</p> <p>3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.</p> <p>6. Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych.</p> <p>7. Ewidencje, o których mowa w ust. 1, 2, 4 i 6, mogą zawierać dane osobowe obejmujące:</p> <p>1) imię, nazwisko i adres zamieszkania lub nazwę i adres siedziby właściciela lub użytkownika zabytku;</p> <p>2) imię, nazwisko i podpis autora karty ewidencyjnej lub adresowej lub imię i nazwisko osoby, która wypełniła kartę ewidencyjną;</p> <p>3) imię i nazwisko lub nazwę wykonawcy prac konserwatorskich, prac restauratorskich, badań konserwatorskich lub badań archeologicznych przy zabytku.</p>
Art. 89	<p>Wskazuje, że Organami ochrony zabytków są:</p> <p>1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;</p> <p>2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków;</p>
<p>Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2023 r. , poz. 40)</p>	
Art. 7 ust. 1 pkt. 9	<p>Określone zostały zadania własne gminy: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...)kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”. Pośrednio do ochrony zabytków odnoszą się zadania obejmujące kwestie: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego, bibliotek gminnych i innych instytucji kultury, kultury fizycznej i turystyki, zieleni gminnej i zadrzewień, cmentarzy gminnych, utrzymania gminnych obiektów</p> <p>i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych, promocji gminy.</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentów prawnych.

Tabela 2. Akty wykonawcze dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami.

<p>Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 977).</p>	
<p>Ustawa określa zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej oraz zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy.</p> <p>Ustawa, artykułuje, że w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, uwzględnia się</p>	

wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

**Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane
(t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 682 z późn. zm.)**

Ustawa precyzuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów odrębnych, a w szczególności, między innymi o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami - w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Ustawa dotyczy także obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

**Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska
(t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2556 z późn. zm.)**

Ustanawia między innymi
o tym, że ochrona środowiska polega na zachowaniu wartości kulturowych

**Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody
(t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 916)**

Przepisy precyzują między innymi kompetencje dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew,
na terenach objętych prawną ochroną konserwatorską

**Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami
(t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 344)**

W rozumieniu ustawy, celem publicznym jest między innymi: opieka nad nieruchomościami, stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustawa określa między innymi postępowanie wobec nieruchomości objętych prawną ochroną konserwatorską.

**Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu
i prowadzeniu działalności kulturalnej (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 194)**

Ustawa określa, że działalność kulturalna polega na upowszechnianiu i ochronie kultury (art. 1 ust. 1). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawuje państwo i polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami. (art. 1 ust. 2). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawują też jednostki samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4).
Art. 2 ustawy wskazuje formy organizacyjne działalności kulturalnej, wśród których znajdują się obok teatrów, oper, operetek, filharmonii, orkiestr, kin, muzeów, bibliotek, domów kultury, ognisk artystycznych, galerii sztuki - ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury. Jednostki samorządu terytorialnego organizują działalność kulturalną, tworząc samorządowe instytucje kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu

terytorialnego o charakterze obowiązkowym (art. 9 ust. 1, 2). Instytucje kultury, a zwłaszcza muzea, jednostki organizacyjne mające na celu opiekę nad zabytkami, ośrodki badań i dokumentacji, biura wystaw artystycznych, galerie i centra sztuki, Filmoteka Narodowa, biblioteki, domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby, ogniska artystyczne, domy pracy twórczej - prowadzą w szczególności działalność w zakresie upowszechniania kultury. Do podstawowych zadań tych instytucji należy między innymi sprawowanie opieki nad zabytkami.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1057)

Na podstawie tej ustawy, gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (między innymi stowarzyszenia).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie aktów prawnych.

Tabela 3. Akty wykonawcze dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami.

Akty wykonawcze dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami
Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 02.08.2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2018 r. poz. 1609);
Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26.05.2011 r. w sprawie Prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r. nr 113, poz. 661);
Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28.04.2017 r. w sprawie Listy Skarbów Dziedzictwa (Dz. U. z 2017 r. poz. 928);
Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16.08.2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2017 r. poz. 1674);
Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10.01.2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne (Dz. U. z 2014 r. poz. 110);
Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 09.02.2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 r. nr 30 poz. 259);
Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18.04.2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. z 2011 r. nr 89 poz. 510).
Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25.08.2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. 2004 r. nr 212 poz. 2153);
Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10.09.2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem;

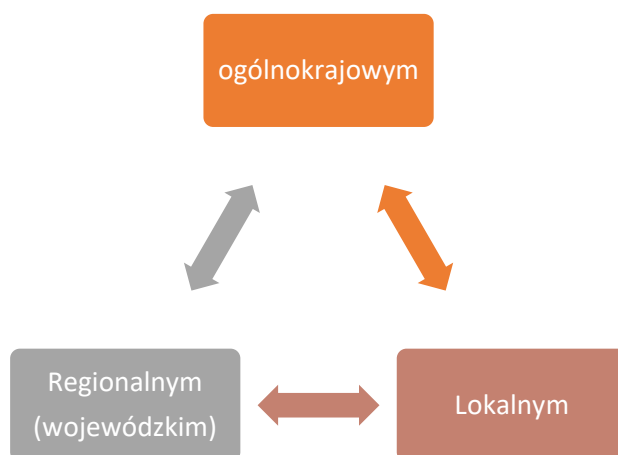
Źródło: Opracowanie własne na podstawie aktów wykonawczych.

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami-dokumenty o znaczeniu krajowym.

Niniejszy program opieki nad zabytkami sporządzony dla gminy Banie nie jest sprzeczny z założeniami polityki państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Cele przedstawione w obydwóch dokumentach wzajemnie się uzupełniają, determinując odpowiednie warunki ochronnych i rozwojowych dla lokalnego dziedzictwa kulturowego gminy Banie.

W celu pełnego wykorzystania potencjału, możliwości i funkcji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami, ważna jest płynna i obustronna współpraca pomiędzy dokumentami, do których odwołuje się opracowanie. Występują one na trzech poziomach:

Dokumenty stanowią wszelkiego rodzaju strategie, studia i programy, wykonywane na wszystkich trzech poziomach, poruszając problematykę ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturowego. Ich wykonanie jest niezbędne do przeprowadzenia pełnej analizy i zapoznania się z lokalnym dziedzictwem kulturowym, które determinuje wyróżniający się charakter obszaru.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest spójny ze strategicznymi celami państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Powyższe cele zostały przytoczone w następujących dokumentach:

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022, który został przyjęty uchwałą nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r. Głównym celem Programu jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami. W okresie 4 lat realizowany będzie we współpracy z państwowymi instytucjami kultury i organami administracji publicznej poprzez trzy cele szczegółowe podzielone na kierunki działania, tj.:

Tabela 4. Cele i działania Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022.

Cel główny:

„Stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami”

Cel szczegółowy	Kierunki działania
1. Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego	1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym
	2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym
2. Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami	1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami
	2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego
3. Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego	1. Upowszechnienie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości
	2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami

Źródło: Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022.

Spełnienie Pierwszego Celu szczegółowego opiera się w głównej mierze na poszerzaniu wiedzy i wsparciu merytorycznym jednostek samorządowych w tworzeniu i rewitalizacji wszelkiego rodzaju dokumentów planistycznych, zwracając szczególną uwagę na wagę lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego oraz na zagadnienie projektowania uniwersalnego. Dodatkowo uwzględniona jest rola lokalnej społeczności, która powinna móc rozszerzać swoją wiedzę na temat regionu oraz otaczających jej zabytków w celu uświadamiania tożsamości społecznej. Na szczeblu centralnym zwraca się uwagę na zwiększenie kwalifikacji i umiejętności pracowników oraz zapoznanie ich z nowymi standardami i procesami konserwatorskimi, a także wsparcie merytoryczne w zapleczu archiwalnym.

Drugi Cel Szczegółowy opiera się na działaniach zbliżonych do poprzedniego. Zamierza się udostępnić wszelkich informacji i metod konserwatorskich przy ciągłym nastawieniu o poszerzanie wiedzy i umiejętności, bez których rozwój nie jest możliwy. Zaznacza się również znaczny wpływ współpracy opiekunów zabytków ze specjalistami oraz odpowiednimi służbami, na bezpieczeństwo i odpowiedni stan techniczny zasobów dziedzictwa kulturowego, co przekłada się na dłuższe utrzymanie obiektu.

Trzeci Cel Szczegółowy możliwy jest do spełnienia poprzez promowanie za pomocą mediów i wszelkiego rodzaju nośników przekazu masowego, wartości i wiedzy na temat zasobów dziedzictwa kulturowego w lokalnej społeczności oraz jego wpływu na potencjalny rozwój gminy. Zwracana jest szczególna uwaga na pięć dostępności, które wiąże się z projektowaniem uniwersalnym. W konsekwencji zarówno obiekty jak i metody promocyjne powinny uwzględniać możliwości wszystkich odbiorców i ich samodzielne korzystanie z obiektów i mediów. Planowane procesy partycypacyjne, angażują lokalną społeczność w dbałość o obiekty zabytkowe oraz zachęcają ich do inwestycji, wykorzystujących ich walory.

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 wraz z Uzupelnieniem NSRK na lata 2004 – 2020, jest to podstawowy dokument rządowy, w którym na podstawie przeprowadzonych szczegółowo analiz podjęto próbę określenia zasad polityki kulturalnej państwa w warunkach rynkowych. W/w dokument stanowi podstawę do dalszych systemowych rozwiązań w dziedzinie kultury. Głównym zadaniem tej strategii „zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całość kształt historycznego i cywilizacyjnego

dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów”.

Najważniejszymi priorytetami strategii są między innymi:

- wzrost efektywności zarządzania kulturą,
- wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury,
- wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury,
- poprawa warunków działalności artystycznej,
- efektywna promocja twórczości,
- zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków,
- zmniejszenie luki cywilizacyjnej przez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 wprowadza programy operacyjne służące realizacji strategii. Jednym z nich jest Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”. W programie tym wyróżnione zostały dwa komplementarne priorytety:

- rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych. Podstawowym celem priorytetu jest poprawa stanu zachowania zabytków, kompleksowa ich rewaloryzacja, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji, zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę,
- rozwój kolekcji muzealnych – zadania związane z zakupami dzieł sztuki i kolekcji dla instytucji muzealnych, zakupami starodruków i archiwaliów, konserwacji i digitalizacji muzealiów, archiwaliów, starodruków, księgozbiorów oraz zbiorów filmowych, wspieraniu rozwoju muzealnych pracowni konserwatorskich oraz nowych technik konserwacji zabytków ruchomych.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), została przyjęta Uchwałą nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. W/w strategia jest dokumentem strategicznym dotyczącym zarządzania polityką rozwoju realizowaną przez instytucje państwa. W jednolitym systemie programowym przedstawia cele do realizacji do 2020 r. oraz w perspektywie do 2030 r., określa wskaźniki ich realizacji, sposób ich osiągania oraz najważniejsze projekty służące realizacji celów SOR. Głównym celem SOR jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Zadania powiązane z obszarem ochrony zabytków zostały uwzględnione w następujących obszarach:

- 1) **Obszar e-państwo – kierunek interwencji:** budowa i rozwój e-administracji – orientacja administracji państwa na usługi cyfrowe. Wyznaczony projekt strategiczny: digitalizacja i rozwój kultury cyfrowej – kontynuacja procesów związanych z digitalizacją, przechowywaniem i udostępnianiem różnego typu zasobów dziedzictwa cyfrowego w Polsce (muzealnych, bibliotecznych, archiwalnych, audiowizualnych i zabytków), w tym do celów

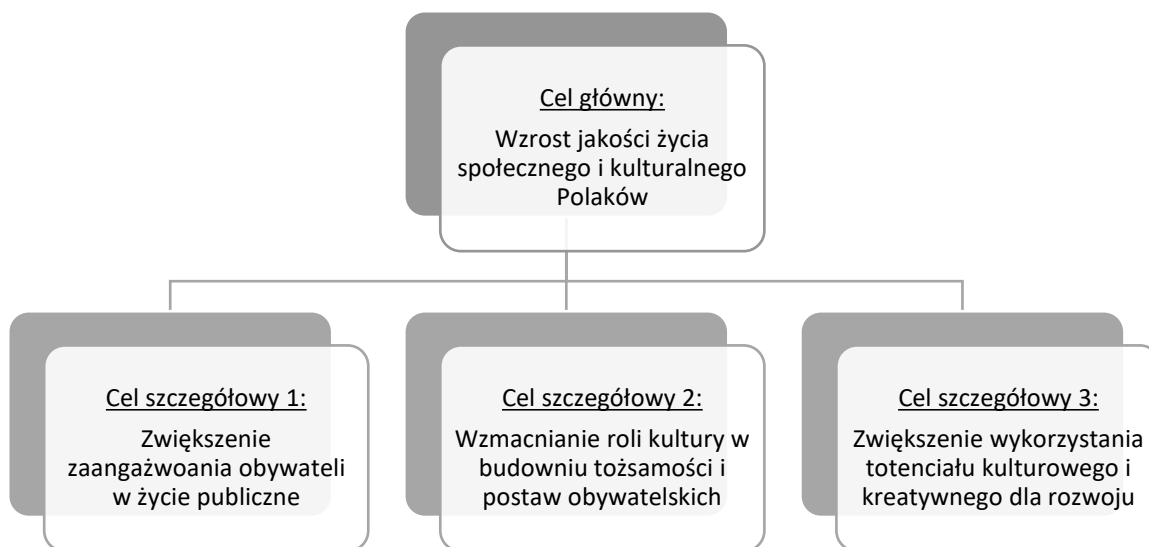
ponownego wykorzystywania, w ramach którego digitalizację należy rozumieć jako nowoczesną formę konserwacji i zabezpieczania najcenniejszych zasobów kultury.

- 2) **Kapitał ludzki i społeczny – kierunek interwencji:** wzmocnienie roli kultury dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej. **Działania do 2020 r.:** wzmocnianie potencjału instytucji kultury o szczególnym znaczeniu – wspieranie instytucji kultury, których wieloletnia działalność i tradycja mają szczególne znaczenie dla celów polityki państwa w obszarze kultury i których dorobek jest ważnym elementem budowania tożsamości kulturowej Polaków oraz narzędziem promocji Polski w świecie,
- wypracowanie systemu wspierania rozwoju sektorów kreatywnych – stworzenie warunków dla rozwoju sektorów kreatywnych w Polsce, które wpłyną na rozwój całego ekosystemu wspierania kultury.

Działania do 2030 r.: ochrona i promocja dziedzictwa narodowego – wykorzystanie potencjału dziedzictwa dla wzmocniania kapitału społecznego oraz poczucia tożsamości i wspólnoty; inwestycje w dziedzictwo narodowe (dobra kultury, nauki i sztuki, zabytki, rozwój sieci muzeów, wspieranie i promocja dziedzictwa kulturowego wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO), wzmocnianie tożsamości, poczucia wspólnoty i więzi międzypokoleniowych, poprzez uczestnictwo i zwiększanie dostępu do instytucji i dzieł kultury na wszystkich poziomach funkcjonowania wspólnoty (lokalnym, regionalnym, narodowym), likwidacja „białych plam” w dostępie do kultury.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030 została przyjęta uchwałą nr 155 Rady Ministrów w dniu 27 października 2020 roku. Dokument stanowi jedną z dziewięciu zintegrowanych strategii rozwoju na szczeblu krajowym. Dodatkowo został wspomniany w poprzedzającej Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, która określiła dokument jako jeden z narzędzi realizacji. Obecna strategia powstała w celu kontynuacji poprzedniej, wzbogaconej o aktualną wiedzę oraz metody. Główny Cel Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego został określony jako wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Został on szczegółowo zdefiniowany za pomocą trzech celów szczegółowych i odpowiadających im priorytetów.

Schemat 1. Cele Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2030.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii

Tabela 5. Cele szczegółowe i priorytety zawarte w Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2030. Rozwoju Kapitału Społecznego 2030.

Cel Szczegółowy 1.	
Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne	
Priorytety	Kierunki działań
Priorytet 1.1. Usprawnienie mechanizmów wspierania i współpracy instytucji publicznych z obywatelami	1.1.1. Wzmocnienie i upowszechnienie mechanizmów dialogu i współpracy 1.1.2. Wspieranie rozwoju partnerstwa i innych form współpracy 1.1.3. Doskonalenie rozwiązań instytucyjno-prawnych umożliwiających rozwój sektora obywatelskiego.
Priorytet 1.2. Rozwój i wzmacnianie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej	1.2.1. Wspieranie rozwoju organizacji obywatelskich działających na obszarze pożytku publicznego 1.2.2. Zwiększanie aktywności i kompetencji obywateli przez wspieranie rozwoju wolontariatu, ruchu harcerskiego oraz uniwersytetów ludowych 1.2.3. Budowanie kompetencji i podstaw obywatelskich, patriotycznych i proobronnych 1.2.4. Wspieranie rozwoju ekonomii społecznej i solidarnej, 1.2.5. Przeciwdziałanie wykluczeniu przez edukację włączającą
Cel szczegółowy 2.	
Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich	
Priorytet 2.1. Tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze	<ul style="list-style-type: none"> • Wzmacnianie i kontynuacja procesów i działań zachęcających do czytelnictwa, które determinuje inne formy aktywności kulturalnej i społecznej; • Unowocześnianie usług bibliotecznych i wzmocnienie zaplecza technologicznego; • Programy aktywizujące lokalną społeczność i dążenie do

	<p>niwelowania barier;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Budowa profesjonalnych i wartościowych ofert artystycznych dla dzieci i młodzieży; • Edukacja kulturalna; • Działania prowadzące do zwiększenia kreatywności i wiedzy; • Wsparcie przedsiębiorców determinujących rozwój kultury; • Inwestycja w infrastrukturę szkolnictwa artystycznego;
<p>Priorytet 2.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dzieł kultury</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ciągła inwestycja w utrzymanie zabytków oraz usprawnienie systemów ochronnych; • Wsparcie Pomników Historii oraz wykorzystanie ich jako instrumentu rozwojowego lokalnego; • Wsparcie podmiotów zarządzających dziedzictwem kulturowym, którzy współpracują z lokalnymi organami; • Projekt „Krajobraz mojego miasta”; • Rozwój sztuki współczesnej; • Poszukiwanie i odzyskiwanie dzieł sztuki, zniszczonych podczas II wojny światowej; • Tworzenie projektu poprawiającego i modernizującego archiwa państwowe; • Ujednolicenie sposobu pracy z dokumentacją;
<p>Priorytet 2.3. Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury</p>	<p>Projekt strategiczny „Digitalizacja i Rozwój Kultury Cyfrowej”, który prowadzić ma min. do cyfryzacji i udostępnianiu zasobów dziedzictwa kulturowego, rozwijaniu kompetencji cyfrowych czy wprowadzeniu narzędzi pozwalających na inwentaryzację i archiwizację zasobów internetowych.</p>
<p>Priorytet 2.4. Umocnienie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wzmocnienie poczucia wspólnoty obywatelskiej; • Wzmocnienie roli państwa jako organizatora najważniejszych z punktu widzenia polskiej kultury i tożsamości instytucji muzealnych, a także tworzenie sieci instytucji muzealnych i wzajemne wykorzystywanie ich kompetencji; • Projekt strategiczny pn. Dziedzictwo Buduje Wspólnotę, który służy wzmocnieniu roli muzeów i instytucji polityki pamięci w budowaniu kapitału społecznego; • Tworzenie sieci muzealnych magazynów studyjnych;
<p>Priorytet 2.5. Wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie spójnej narracji i ujednolicenia przekazu; • Projekt „Zintegrowany system promocji kultury polskiej za granicą”
<p>Cel szczegółowy 3 „Wzmocnienie rozwoju społeczno-gospodarczego kraju przez sektory kultury i kreatywne</p>	
<p>Priorytet 3.1. Wzrost udziału sektorów kreatywnych w rozwoju gospodarczym kraju</p>	<p>3.1.1. Rozwój ekosystemu wsparcia sektorów kreatywnych na poziomie instytucjonalnym.</p> <p>3.1.2. Budowanie sprzyjającego otoczenia prawno-biznesowego dla rozwoju branż kreatywnych.</p> <p>3.1.3. Przyciąganie inwestycji zagranicznych oraz wsparcie</p>

	eksportu polskich branż kreatywnych, a także wzmocnienie pozytywnego wizerunku kraju na arenie międzynarodowej przez polskie sektory kultury i kreatywne.
Priorytet 3.2. Rozwój kompetencji zawodowych na potrzeby branż kreatywnych	3.2.1. Przygotowanie zawodowe kadr dla branż kreatywnych, 3.2.2. Wzmocnienie współpracy uczelni artystycznych z przedsiębiorcami.
Priorytet 3.3. Wzmocnienie potencjału kreatywnego społeczeństwa	3.3.1. Budowanie świadomości społecznej w zakresie nowych mediów i wykorzystania nowych technologii w sektorach kreatywnych, 3.3.2. Rozwój infrastruktury edukacyjno-kulturalnej na rzecz budowania kompetencji kreatywnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2030.

Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030, została przyjęta Uchwałą nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r.. Dokument ten jest najważniejszym dokumentem dotyczącym ładu przestrzennego Polski. Strategicznym celem Koncepcji jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie. Koncepcja ta kładzie szczególny nacisk na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, ponieważ decyduje on o warunkach życia społeczeństwa, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe. Koncepcja wskazuje także zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią i zapewnieniu bezpieczeństwa, w tym powodziowego. W znacznie większym stopniu niż dotychczas uwzględnia problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego w systemie kształtowania prawidłowej polityki przestrzennej.

Jako cele polityki przestrzennej w aspekcie ochrony zabytków wskazano:

- ograniczenie presji urbanizacyjnej na obszary dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, poprzez rozwój narzędzi wspierania finansowego ochrony przyrody i krajobrazu,
- wprowadzenie systemu standardów zabudowy i zagospodarowania terenu na terenach o niższym reżimie ochronnym,
- wprowadzenie narzędzi kompensacji utraconych korzyści ekonomicznych na terenach o wysokich restrykcjach konserwatorskich,
- wspieranie rewitalizacji zdegradowanych przestrzeni: starych dzielnic mieszkaniowych, obiektów przemysłowych, pokolejowych, opuszczonych wsi przez przyjęcie regulacji z zakresu rewitalizacji obszarów miejskich i starych zasobów mieszkaniowych.

4.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa zachodniopomorskiego oraz powiatu gryfińskiego

Przepisy prawa nakładają na Samorząd Województwa Lubelskiego obowiązek prowadzenia działań z zakresu ochrony zabytków jako jednostka samorządu terytorialnego, realizują zadania wynikające z przepisów prawa. Sprawuje opiekę nad zabytkami, będąc ich właścicielem. Na szczeblu wojewódzkim zostały opracowane dokumenty strategiczne, które są podstawą prawną oraz pozwalają wskazać kierunki działań dla programów na niższych poziomach jednostek samorządu terytorialnego.

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2021-2024 został zatwierdzony Uchwałą Nr XXIX/338/21 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego w dniu 28 października 2021 r. Dokument na celu określenie zadań i celów dążących do poprawy i zachowania stanu zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazu kulturowego, oraz uwzględnienie społeczeństwa w działaniach przestrzennych.

Dokument określa 3 cele perspektywiczne, które podtrzymane są szczegółowymi celami operacyjnymi a ich realizacja jest możliwa dzięki ściśle dopasowaniu zadaniom.

Tabela 6. Cel perspektywiczny I Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2021-2024.

Cel perspektywiczny I.	
UTRZYMANIE ZABYTKÓW, JAKO INTEGRALNEGO ELEMENTU KRAJOBRAZU KULTOWEGO BUDUJĄCEGO ŁAD PRZESTRZENNY WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO	
Cele operacyjne	Zadania
I.1. Opieka nad zabytkami i krajobrazem kulturowym w dokumentach strategicznych i planistycznych województwa	I.1.1. Utrzymanie spójności Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego z celami WPONZ WZ
	I.1.2. Uwzględnienie celów WPONZ WZ w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Zachodniopomorskiego
	I.1.3. Uwzględnienie celów WPONZ WZ w dokumentach planistycznych dotyczących gospodarki przestrzennej
	I.1.4. Uwzględnianie celów WPONZ WZ w innych dokumentach programowych WZ, dotyczących np. edukacji, turystyki, środowiska przyrodniczego
	I.1.5. Wspieranie procesu opracowywania powiatowych i gminnych programów opieki nad zabytkami i gminnych ewidencji zabytków
	I.1.6. Monitoring zmian prawa w zakresie ochrony zabytków
I.2. Integracja opieki nad dziedzictwem, krajobrazem kulturowym i środowiskiem przyrodniczym	I.2.1. Opracowanie Audytu Krajobrazowego Województwa Zachodniopomorskiego
	I.2.2. Wzmocnienie wykorzystania potencjału dziedzictwa przez system ochrony krajobrazu kulturowego
I.3. Badanie, dokumentowanie i digitalizacja zabytków oraz elementów dziedzictwa	I.3.1. Poszerzanie metodologii badań i dokumentacji stanu zabytków oraz elementów dziedzictwa
	I.3.2. Cyfryzacja wytypowanych elementów zabytkowego dziedzictwa
I.4. Poprawa materialnego stanu zabytków	I.4.1. Opieka nad drewnianym, rodzimym budownictwem ryglowym, jako wyróżnikiem kulturowym regionu
	I.4.2. Działania na rzecz utworzenia parku etnograficznego i tworzenia „Wirtualnego skansenu przy drodze OD STAREGO KRAKOWA DO NOWEGO WARPNA”
	I.4.3. Opieka nad zabytkami i zasobem materialnego dziedzictwa i zabytkami
	I.4.4. Wspieranie działań na rzecz zabezpieczania obiektów zabytkowych przed zagrożeniami
	I.4.5. Wspieranie właścicieli i użytkowników zabytków w prowadzeniu prawidłowej opieki nad

	zabytkami („dobre praktyki” konserwacji i rewitalizacji)
I.5. Współodpowiedzialność za zabytki i lokalne dziedzictwo	I.5.1. Wspieranie samorządów lokalnych w działaniach na rzecz opieki i ochrony zabytków (np. gminne i powiatowe programy opieki, gminne ewidencje zabytków)
I.6. Utrzymanie w dobrym stanie zabytków stanowiących własność województwa zachodniopomorskiego i	I.6.1. Prowadzenie prac remontowych i rewitalizacyjnych obiektów zabytkowych znajdujących się w posiadaniu i użytkowaniu WZ
	I.6.2. Opracowanie bazy danych obiektów zabytkowych znajdujących się w posiadaniu i użytkowaniu WZ – ujętych w rejestrze zabytków, wojewódzkiej ewidencji zabytków, gminnych ewidencjach zabytków
	I.6.3. Wspieranie działań na rzecz tworzenia planów ochrony zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego oraz ich aktualizacji, dla zabytków wpisanych do rejestru zabytków, należących do województwa zachodniopomorskiego

Źródło: Program Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2021-2024.

Tabela 7. Cel perspektywiczny II Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2021-2024.

Cel perspektywiczny II. ZWIĘKSZANIE ATRAKCYJNOŚCI ZABYTEKÓW W PROCESIE AKTYWIZACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I TURYSTYCZNEJ WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO	
II.1. Tworzenie warunków finansowych i organizacyjnych opieki nad zabytkami i dziedzictwem kulturowym regionu	II.1.1. Finansowanie z budżetu Samorządu Województwa Zachodniopomorskiego zadań związanych z opieką nad zabytkami – np. dotacje na prace renowacyjne i konserwatorskie dla obiektów wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w gminnych ewidencjach zabytków
	II.1.2. Finansowanie z funduszy strukturalnych i zewnętrznych w dyspozycji WZ zadań związanych z opieką nad zabytkami
II.2. Zwiększanie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości	II.2.1. Rozwój wojewódzkiego samorządowego systemu informacji o zabytkach dostępnych turystycznie
	II.2.2. Rozwój tematycznych szlaków turystycznych promujących dziedzictwo kulturowe regionu w oparciu o wydarzenia historyczne, zespoły zabytków, tradycje niematerialne i patriotyczne
	II.2.3. Działania na rzecz zagospodarowanie obiektów zabytkowych na cele turystyczne i gospodarcze
	II.2.4. Budowa i promocja produktów turystycznych

	i kulinarnych w oparciu o zasób dziedzictwa kulturowego
II.3. Tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami	II.3.1. Wspieranie rozwoju oferty turystycznej opartej o zabytki i elementy dziedzictwa oraz gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach, z wykorzystaniem miejscowych tradycji

Źródło: Program Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2021-2024.

Tabela 8. . Cel perspektywiczny III Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego

Cel perspektywiczny III.	
WZMACNIANIE OTWARTEGO SPOŁECZEŃSTWA POPRZEC WZROST I POPULARYZACJĘ WIEDZY O ZABYTKACH I DZIEDZICTWIE KULTUROWYM WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO	
III.1. Wzmacnianie instytucji i organizacji zajmujących się promocją i edukacją regionalną	III.1.1. Tworzenie warunków organizacyjnych dla funkcjonowania i rozwoju instytucji zajmujących się dziedzictwem kulturowym i zabytkami województwa.
	III.1.2. Wspieranie funkcjonowania lokalnych muzeów i izb regionalnych
III.2. Edukacja i promocja zabytków i dziedzictwa kulturowego	III.2.1. Organizacja wydarzeń związanych z popularyzacją dziedzictwa regionu kierowanych do szerokich grup społecznych – np. Zachodniopomorskie Dni Dziedzictwa, Europejskie Dni Dziedzictwa, Noce Muzeów
	III.2.2. Włączenie problematyki dziedzictwa kulturowego do działań edukacyjnych i promocyjnych województwa.
	III.2.3. Popularyzacja wiedzy o historii, zabytkach i dziedzictwie województwa i jego ochronie, ze szczególnym uwzględnieniem dynastii Gryfitów, z wykorzystaniem nowych technologii cyfryzacji zabytków
	III.2.4. Kształtowanie postaw patriotycznych w kontekście historii regionu
III.3. Wspieranie działań sprzyjających integracji transgranicznej	III.3.1. Wspieranie działań badawczych i organizacja wydarzeń związanych z transgraniczną popularyzacją dziedzictwa regionu

Źródło: Program Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2021-2024.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego został przyjęty uchwałą Nr XVII/214/20 przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego 24 czerwca 2020r. i składa się z dwóch części.

Pierwszy z nich stanowi *Tom I Uwarunkowania Kształtowania Polityki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego*, który w szczegółowy sposób przeprowadza analizę cech i stanu obecnego województwa, prezentując podstawowe zjawiska. Dokument swoje badania opiera na zasadniczych celach ubiegających do kształtowania polityki województwa spójnej z Konsepcją Przestrzennego

Zagospodarowania Kraju 2030 oraz zobowiązaniami na szczeblu międzynarodowym, krajowym, regionalnym oraz lokalnym. Dodatkowo dąży się do systematycznego przekazywania wiedzy na temat polityki i działań przestrzennych województwa zachodniopomorskiego. Tom I Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego w swojej treści uwzględnia:

- „uwarunkowania zewnętrzne, wynikające z obowiązujących przepisów prawa, położenia województwa w przestrzeni krajowej i europejskiej oraz z krajowych i europejskich strategii i programów rozwoju,
- uwarunkowania wewnętrzne, wynikające ze stanu środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz potrzeb jego ochrony, stanu zagospodarowania przestrzeni, stanu i tendencji zmian w sytuacji społeczno-gospodarczej województwa,
- kierunki i działania służące realizacji strategicznych celów rozwoju województwa, z uwzględnieniem struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu oraz zadań o znaczeniu ponadlokalnym o zasięgu krajowym i wojewódzkim,
- narzędzia realizacji planu, w tym rekomendacje do krajowej i regionalnej polityki przestrzennej oraz system monitoringu.”³

Punkt 3.4. Zabytki i krajobraz kulturowy został w całości przeznaczony opisowi zasobów dziedzictwa kulturowego województwa z uwzględnieniem ich wpływu na kształtowanie regionalnego krajobrazu. Obiekty zostały sklasyfikowane, opisane a następnie usytuowane za pomocą map sygnaturowych.

Tom II Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego *Cele i Kierunki Kształtowania Polityki Przestrzennej Województwa* stanowi swojego rodzaju podsumowanie analizy powstałej w Tomie I. W konsekwencji powstał zbiór celi i zadań, dążących do zrównoważonego rozwoju województwa, efektywnego wykorzystania przestrzeni a także spójności we wszystkich dziedzinach życia.

Cel V. dokumentu przeznaczony jest ochronie dziedzictwa i krajobrazu kulturowego, które na przestrzeni lat za pomocą nieodpowiedniej polityki przestrzennej podlegały stopniowemu zniszczeniu. Dodatkowo zauważalne jest bardzo niskie poczucie powiązania mieszkańców z obiektami zabytkowymi, co przekłada się o zaniżającą dbałość i chęć inwestycji w rewitalizację zabytków. Występują również obiekty cenne kulturowe, które powinny zostać wpisane do Rejestru Zabytków w celu ich ochrony.

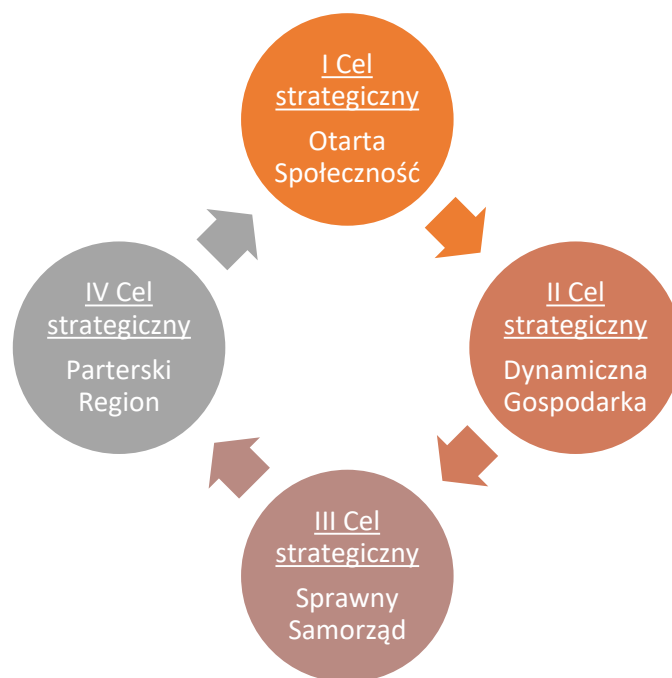
Tom II Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego przekazuje, że: „Najważniejszym celem jest zahamowanie degradacji obiektów zabytkowych i dóbr kultury współczesnej oraz zachowanie i kształtowanie krajobrazu kulturowego jako cennego elementu kultury, przyczyniającego się do atrakcyjności obszaru, wpływającej na jakość życia mieszkańców i wzrost walorów turystycznych. Ochrona najcenniejszych obiektów i obszarów

³ http://eregion.wzp.pl/sites/default/files/zalnrlxvii21420pzwzptomiuwarunkowania_0.pdf

kulturowo-krajobrazowych przed degradacją oraz ich rewaloryzacja stanowią jedne z najistotniejszych działań budujących ład przestrzenny.”⁴

Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030 przyjęta 28 czerwca 2019 roku uchwałą nr VIII/100/19 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego. Dokument składa się z części wprowadzającej, pozwalającej zapoznać się ze Strategią oraz informacjami na temat jej przesłanek oraz założeń. Następująca część diagnostyczna, pozwala na zaznajomienie się z aktualnym stanem województwa poprzez prezentacje uwarunkowań rozwojowych województwa zachodniopomorskiego, determinowanych przez różne dziedziny. Cele przewidywane dla rozwoju województwa wraz z misją oraz planowaną wizją funkcjonowania i kształtowania regionu zawarte zostały w części kierunkowej opracowania. Finalnie w części wdrożeniowej został przedstawiony proces realizacji strategii a następnie jej regularnego monitorowania, aby możliwe było określenie skuteczności działania dokumentu.

Schemat 2. Cele strategiczne według Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2030 r.

Źródło: Opracowane własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2030 r.

Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2030 roku nie uwzględniła bezpośrednich zapisów na temat ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego. Natomiast II cel strategiczny wspomina o obiektach kulturowych, a sam dąży do dynamicznej gospodarki przy jednoczesnym kształtowaniu wysokiej jakości życia mieszkańców oraz wzmacnianiu konkurencyjności regionu. Koncepcja została podparta trzema celami kierunkowymi:

⁴ http://eregion.wzp.pl/sites/default/files/zalnr2xvii21420pzwzptomiikierunki_0.pdf

Schemat 3. II Cel Strategiczny Koncepcji Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2030r.

Źródło: Opracowane własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2030 r.

2.2. Cel kierunkowy profiluje na działania wzmacniające regionalną gospodarkę przy pomocy tradycyjnych i wewnętrznych czynników. Zachęca do wykorzystania tradycyjnego potencjału województwa, do którego należeć mogą również zasoby dziedzictwa kulturowego. Dodatkowo kierunkuje na pełne wykorzystanie walorów turystycznych przymorskiej lokalizacji województwa przy jednoczesnym wyeksponowaniu obiektów zabytkowych i krajobrazu kulturowego.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami sporządzonymi na poziomie gminy.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego stanowi podstawę planowania przestrzennego w gminie. Zawiera on przepisy powszechnie obowiązujące w zakresie przeznaczenia terenu, zagospodarowania i warunków zabudowy oraz stanowi bezpośrednią podstawę do wydawania pozwoleń na budowę oraz wywłaszczania gruntów na cele publiczne. Ustalenia planów miejscowych powinny być na tyle precyzyjne i szczegółowe, aby można było na ich podstawie sporządzić projekt budowlany oraz zagwarantować, przy wydawaniu decyzji administracyjnych, realizację ustawowych zadań w zakresie ładu przestrzennego, ochrony środowiska i innych. Spełnienie tych dwóch podstawowych warunków ustawodawca zapewnia poprzez określenie obowiązkowego zakresu przedmiotowego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Teren położony w granicach administracyjnych Gminy Banie został objęty szesnastoma Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego oraz trzema zmianami w Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Banie.

Tabela 9. Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego dla gminy Banie.

Lp.	Nazwa planu miejscowego	Uchwała Rady Miejskiej (Dziennik Urzędowy Województwa)	Zapisy w planie odnośnie ochrony zabytków
1.	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Banie	Uchwała Nr XXX/279/2014 Rady Gminy Banie z dnia 25 czerwca 2014r.	Brak
2.	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Banie	Uchwała Nr XXX/275/2014 Rady Gminy Banie z dnia 25 czerwca 2014r.	Brak
3.	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Banie	Uchwała Nr XXX/280/2014 Rady Gminy Banie z dnia 25 czerwca 2014r.	Brak
4.	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Banie	Uchwała Nr XXX/278/2014 Rady Gminy Banie z dnia 25 czerwca 2014r.	Brak
5.	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Banie	Uchwała Nr XXX/277/2014 Rady Gminy Banie z dnia 25 czerwca 2014r.	Brak
6.	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Banie	Uchwała Nr XXX/281/2014 Rady Gminy Banie z dnia 25 czerwca 2014r.	Brak
7.	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Banie	Uchwała Nr XXX/276/2014 Rady Gminy Banie z dnia 25 czerwca 2014r.	Brak
8.	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego obszaru obejmującego działkę nr 612/2 w Swobnicy, gmina Banie	Uchwała Nr XXX/321/10 Rady Gminy Banie z dnia 22 lutego 2010 r.	<p>§ 8. W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej :</p> <p>1. Wyznacza się: granicę stref VIII- ograniczonej ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych, obejmujących cały obszar planu miejscowego, zaewidencjonowane pod nr: Swobnica, stan. 20 i 21.</p> <p>2. Nakazuje się:</p> <p>1) Współdziałanie w zakresie zamierzeń inwestycyjnych i innych związanych z pracami ziemnymi z odpowiednim organem ds. ochrony zabytków, w tym powiadomienie o zamiarze podjęcia prac ziemnych;</p>

			2) Przeprowadzenie archeologicznych badań ratunkowych na terenie objętym realizacją prac ziemnych na zasadach określonych przepisami szczegółowymi dotyczącymi ochrony zabytków.
9.	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego obszaru położonego w obrębach geodezyjnych nr 2 i 5 Banie w gminie Banie	Uchwała Nr XXXVIII/288/09 Rady Gminy Banie z dnia 12 listopada 2009 r.	<p>§ 9. W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej wyznacza się:</p> <p>1. Granice stref WIII- ograniczonej ochrony konserwatorskiej zaewidencjonowane pod nr: Banie, stan. 24, 25, 26, 27, 29, 30, 33, 34, 35, 36 i 37.</p> <p>2. Nakazuje się:</p> <p>1) Współdziałanie w zakresie zamierzeń inwestycyjnych i innych związanych z pracami ziemnymi z odpowiednim organem ds. ochrony zabytków, w tym powiadomienie o zamiarze podjęcia prac ziemnych;</p> <p>2) Przeprowadzenie archeologicznych badań ratunkowych na terenie objęty, realizacją prac ziemnych na zasadach określonych przepisami szczególnymi dotyczącymi ochrony zabytków.</p>
10.	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla siłowni wiatrowych w obrębie Baniewice- gmina Banie	Uchwała Nr XXVI/227/05 Rady Gminy Banie z dnia 20 kwietnia 2005 r.	<p>§ 4. Ustalenia w zakresie ochrony środowiska</p> <p>Pkt. 4. Na terenie planu występują stanowiska archeologiczne objęte granicą strefy „WII” i „WIII” ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych. Ustala się dla terenów objętych strefami archeologicznymi:</p> <p>1) Uzgodnienia i opiniowanie wszelkich poczynañ inżynierskich, budowlanych i innych podejmowanych w obrębie granic strefy ochrony stanowiska archeologicznego przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,</p> <p>2) W przypadku podjęcia realizacji inwestycji obowiązuje przeprowadzenie interferencyjnych badań archeologicznych na koszt inwestora. Właściciele, użytkownicy terenu i inwestorzy zobowiązani są do zawiadomienia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o podjęciu działań inwestycyjnych, remontowych lub innych związanych z robotami ziemnymi w wyprzedzeniu minimum: trzy miesiące od strefy „WII” i dwa tygodnie od strefy „WIII”, celem przeprowadzenia wyprzedzających badań</p>
11.	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla siłowni wiatrowych w obrębie Piaseczno- gmina Banie	Uchwała Nr XXVI/225/05 Rady Gminy Banie z dnia 20 kwietnia 2005 r.	
12.	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla siłowni wiatrowych w obrębie Banie- gmina Banie	Uchwała Nr XXVI/224/05 Rady Gminy Banie z dnia 20 kwietnia 2005 r.	
13.	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla siłowni wiatrowych w obrębie Lubanowo I- gmina Banie	Uchwała Nr XXVI/228/05 Rady Gminy Banie z dnia 20 kwietnia 2005 r.	
14.	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla	Uchwała Nr XXVI/229/05 Rady Gminy Banie z dnia 20 kwietnia 2005 r.	

	siłowni wiatrowych w obrębie Lubanowo II - gmina Banie		archeologicznych. Badania archeologiczne mają charakter sezonowy w kresie od maja do października.
15.	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla siłowni wiatrowych w obrębie Sosnowo - gmina Banie	Uchwała Nr XXVI/230/05 Rady Gminy Banie z dnia 20 kwietnia 2005 r.	3) Rozpoczęcie prac ziemnych związanych z realizacją inwestycji uzależnia się od uzyskania stosownego zezwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
16.	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla siłowni wiatrowych w obrębie Swobnica - gmina Banie	Uchwała Nr XXVI/226/05 Rady Gminy Banie z dnia 20 kwietnia 2005 r.	
17.	Zmiana Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Banie	Uchwała Nr XI/104/03 Rady Gminy Banie z dnia 28 października 2003 r.	<p style="text-align: center;">Rozdział IV Ustalenia Ochrony Dóbr Kultury § 34.</p> <p>1. Dla terenów znajdujących się w granicach strefy „W.II” ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych ustala się obowiązek przestrzegania zasad ochrony konserwatorskiej dóbr kultury jakimi są stanowiska archeologiczne, polegających na:</p> <p>1) Uzgadnianiu i opiniowaniu wszelkich poczynąń inżynierskich, budowlanych i innych związanych z pracami ziemnymi podejmowanych w obrębie granic strefy z Wojewódzkim Oddziałem Służb Ochrony Zabytków, obowiązuje każdorazowo wystąpienie o szczegółowe wytyczne konserwatorskie przed podjęciem decyzji o jakiegokolwiek działalności.</p> <p>2) W przypadku podjęcia decyzji o realizacji inwestycji na terenie objętym granicami strefy ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologicznego obowiązuje przeprowadzenie badań ratunkowych na koszt Inwestora, wyprzedzających proces przygotowania inwestycji. Właściciele, użytkownicy terenu i inwestorzy zobowiązani są do zawiadomienia służby ochrony zabytków o podjęciu działań inwestycyjnych lub remontowych i innych związanych z pracami ziemnymi z wyprzedzeniem minimum 3-miesięcznym w celu umożliwienia wykonania archeologicznych badań ratunkowych oraz zsynchronizowania robót inwestycyjnych z nadzorem archeologiczno-</p>

			<p>konserwatorskim. Badania archeologiczne mają charakter sezonowy, w okresie maja do końca września,</p> <p>3) Rozpoczęcie prac ziemnych związanych z realizacją inwestycji uzależnia się od służby ochrony zabytków.</p> <p>2. Tereny znajdujące się w granicach strefy „W.III” ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych podlegają następującym zasadom ochrony konserwatorskiej dóbr kultury, jakimi są stanowiska archeologiczne:</p> <p>1) Uzgadnianie i opiniowanie wszelkich poczynąń inżynierskich, budowlanych i innych związanych z pracami ziemnymi podejmowanych w obrębie granic strefy z Wojewódzkim Oddziałem Służby Ochrony Zabytków,</p> <p>2) W przypadku podjęcia realizacji prac ziemskich obowiązuje przeprowadzenie interwencyjnych badań archeologicznych na koszt inwestora,</p> <p>3) Inwestorzy i użytkownicy terenu zobowiązani są do zawiadomienia Wojewódzkiego Oddziału Służby Ochrony Zabytków o podjęciu zadań inwestycyjnych lub remontowych, związanych z robotami ziemnymi, z wyprzedzeniem 2 tygodniowym celem uzyskania stosownego zezwolenia na realizację inwestycji.</p> <p style="text-align: center;">§35</p> <p>Dla terenów znajdujących się w strefie „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej obowiązuje:</p> <p>1) Trwałe zachowanie elementów historycznych układu przestrzennego</p> <p>2) Konieczność uzyskania każdorazowo zezwolenia od Wojewódzkiego Oddziału Służby Ochrony Zabytków na wszelkie prace remontowo-budowlane,</p> <p>3) Projektowanie i realizowanie przez osoby posiadające odpowiednie uprawnienia,</p> <p>4) Uzyskanie opinii Wojewódzkiego Oddziału Służby Ochrony Zabytków przed wydaniem decyzji o pozwolenie na budowę,</p> <p>5) Uzgodnienie sposobu użytkowania obiektu z Wojewódzkim Oddziałem Służby Ochrony Zabytków i powiadomienie o zmianie właściciela.</p> <p style="text-align: center;">§36</p>
--	--	--	--

			<p>Dla terenów znajdujących się w granicach strefy „B” ochrony konserwatorskiej należy przed wydaniem decyzji pozwolenie na budowę uzgodnić z Wojewódzkim Oddziałem Służby ochrony Zabytków projekt zagospodarowania terenu w celu zharmonizowania skali zabudowy i zasadniczych elementów układu przestrzennego z pozostałym obszarem objętym strefą „B” ochrony konserwatorskiej.</p> <p style="text-align: center;">§37</p> <p>Dla obiektów objętych ochroną konserwatorską obowiązuje:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) utrzymanie tradycyjnej formy architektonicznej (przy wymianie zniszczonych elementów budowlanych wskazane jest stosowanie tradycyjnych materiałów budowlanych), 2) uzyskanie zgody Wojewódzkiego Oddziału Służby Ochrony Zabytków na wszelkie prace remontowo-budowlane, mające wpływ na zewnętrzną formę obiektu, 3) opracowanie dokumentacji budowlanej i fotograficznej w przypadku koniecznej rozbiorczy obiektu (po wystawieniu orzeczenia o jego złym stanie technicznym).
18.	Zmiana Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Banie	Uchwała Nr XI/105/05 Rada Gminy Banie z dnia 28 października 2003 r.	<p style="text-align: center;">§10</p> <p>Pkt. 7. Ustalenia inne: w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru zmiany planu znajduje się cmentarz judaistyczny wpisane do rejestru zabytków pod pozycją 1267. Przed wydaniem decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu należy dokonać uzgodnień z Wojewódzkim Oddziałem Służby Ochrony Zabytków w celu zapewnienia właściwej ekspozycji cmentarza.</p> <p style="text-align: center;">§13</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Obszar działki nr 266/2 w miejscowości Banie o powierzchni 0,0778 ha oznaczony na załączniku nr 7 do niniejszej uchwały symbolem MNw przeznacza się pod zabudowę mieszkaniową wielorodzinną. 2. Istniejące budynki przeznacza się do zachowania możliwości przebudowy, rozbudowy lub nadbudowy, do maksymalnej wysokości do 8 m mierzonej od poziomu terenu do kalenicy budynku. Z uwagi na położenie działki w granicach

			<p>strefy „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej należy zachować warunki określone w § 24 niniejszej uchwały. Podtrzymuje się istniejące wydzielenie działki.</p> <p>4. Ustalenia inne: Obszar zmiany planu znajduje się w strefie „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej terenu Starego Miasta, wpisanego do rejestru zabytków pod poz. 70 decyzją nr KL-V-0/52/55 z dnia 25.10.1995 r. W granicach strefy „A” obowiązują ustalenia określone w § 24 niniejszej uchwały.</p> <p style="text-align: center;">§16</p> <p>Pkt. 3. Szczegółowe ustalenia warunków zabudowy i zagospodarowania dla terenu oznaczonego symbolem MNw:</p> <p>1) istniejący budynek do zachowania z możliwością przebudowy. Istniejąca zabudowa objęta jest ochroną konserwatorską- należy spełnić warunki określone w § 26 niniejszej uchwały,</p> <p>Pkt. 7. Ustalenia inne: w obszarze zmiany planu znajduje się strefa stanowiska archeologicznego W.II nr 3; w granicach tej strefy obowiązują zasady ochrony określone w §23 ust.1 niniejszej uchwały.</p> <p style="text-align: center;">§18</p> <p>Pkt.1. Szczegółowe ustalenia warunków zabudowy i zagospodarowania terenu:</p> <p>2) Obszar zmiany planu znajduje się w strefie „B” ochrony konserwatorskiej, dla którego obowiązują ustalenia zawarte w § 25 niniejszej uchwały.</p> <p style="text-align: center;">§ 20</p> <p>Pkt.6. Ustalenia dodatkowe: obszar zmiany planu położony jest częściowo w granicach strefy „B” ochrony konserwatorskiej rejonu ulicy Targowej. Przed wydaniem decyzji pozwolenie na budowę należy uzgodnić projekt budowlany z Wojewódzkim Oddziałem Służby Ochrony Zabytków.</p> <p style="text-align: center;">§22</p> <p>Pkt. 6. Ustalenia inne: na terenie obszaru zmiany planu znajduje się stanowisko archeologiczne W.III nr 38, dla którego obowiązują zasady ochrony określone w § 23 ust. 2 niniejszej uchwały.</p> <p>////////////////////////////////////</p> <p style="text-align: center;">Rozdział IV Ustalenia Ochrony Dóbr Kultury § 23.</p>
--	--	--	---

			<p>1. Dla terenów znajdujących się w granicach strefy „W.II” ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych ustala się obowiązek przestrzegania zasad ochrony konserwatorskiej dóbr kultury jakimi są stanowiska archeologiczne, polegających na:</p> <p>1) Uzgadnianiu i opiniowaniu wszelkich poczynąń inżynierskich, budowlanych i innych związanych z pracami ziemnymi podejmowanych w obrębie granic strefy z Wojewódzkim Oddziałem Służb Ochrony Zabytków, obowiązuje każdorazowo wystąpienie o szczegółowe wytyczne konserwatorskie przed podjęciem decyzji o jakiegokolwiek działalności.</p> <p>2) W przypadku podjęcia decyzji o realizacji inwestycji na terenie objętym granicami strefy ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologicznego obowiązuje przeprowadzenie badań ratunkowych na koszt Inwestora, wyprzedzających proces przygotowania inwestycji. Właściciele, użytkownicy terenu i inwestorzy zobowiązani są do zawiadomienia służby ochrony zabytków o podjęciu działań inwestycyjnych lub remontowych i innych związanych z pracami ziemnymi z wyprzedzeniem minimum 3-miesięcznym w celu umożliwienia wykonania archeologicznych badań ratunkowych oraz zsynchronizowania robót inwestycyjnych z nadzorem archeologiczno-konserwatorskim. Badania archeologiczne mają charakter sezonowy, w okresie maja do końca września,</p> <p>3) Rozpoczęcie prac ziemnych związanych z realizacją inwestycji uzależnia się od służby ochrony zabytków.</p> <p>2. Tereny znajdujące się w granicach strefy „W.III” ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych podlegają następującym zasadom ochrony konserwatorskiej dóbr kultury, jakimi są stanowiska archeologiczne:</p> <p>1) Uzgadnianie i opiniowanie wszelkich poczynąń inżynierskich, budowlanych i innych związanych z pracami ziemnymi podejmowanych w obrębie granic strefy z Wojewódzkim Oddziałem Służby Ochrony Zabytków,</p>
--	--	--	---

			<p>2) W przypadku podjęcia realizacji prac ziemskich obowiązuje przeprowadzenie interwencyjnych badań archeologicznych na koszt inwestora,</p> <p>3) Inwestorzy i użytkownicy terenu zobowiązani są do zawiadomienia Wojewódzkiego Oddziału Służby Ochrony Zabytków o podjęciu zadań inwestycyjnych lub remontowych, związanych z robotami ziemnymi, z wyprzedzeniem 2 tygodniowym celem uzyskania stosownego zezwolenia na realizację inwestycji.</p> <p style="text-align: center;">§24</p> <p>Dla terenów znajdujących się w strefie „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej obowiązuje:</p> <p>1) Trwałe zachowanie elementów historycznych układu przestrzennego</p> <p>2) Konieczność uzyskania każdorazowo zezwolenia od Wojewódzkiego Oddziału Służby Ochrony Zabytków na wszelkie prace remontowo-budowlane,</p> <p>3) Projektowanie i realizowanie przez osoby posiadające odpowiednie uprawnienia,</p> <p>4) Uzyskanie opinii Wojewódzkiego Oddziału Służby Ochrony Zabytków przed wydaniem decyzji o pozwolenie na budowę,</p> <p>5) Uzgodnienie sposobu użytkowania obiektu z Wojewódzkim Oddziałem Służby Ochrony Zabytków i powiadomienie o zmianie właściciela.</p> <p style="text-align: center;">§25</p> <p>Dla terenów znajdujących się w granicach strefy „B” ochrony konserwatorskiej należy przed wydaniem decyzji pozwolenie na budowę uzgodnić z Wojewódzkim Oddziałem Służby ochrony Zabytków projekt zagospodarowania terenu w celu zharmonizowania skali zabudowy i zasadniczych elementów układu przestrzennego z pozostałym obszarem objętym strefą „B” ochrony konserwatorskiej.</p> <p style="text-align: center;">§26</p> <p>Dla obiektów objętych ochroną konserwatorską obowiązuje:</p> <p>1) utrzymanie tradycyjnej formy architektonicznej (przy wymianie zniszczonych elementów budowlanych wskazane jest stosowanie tradycyjnych</p>
--	--	--	--

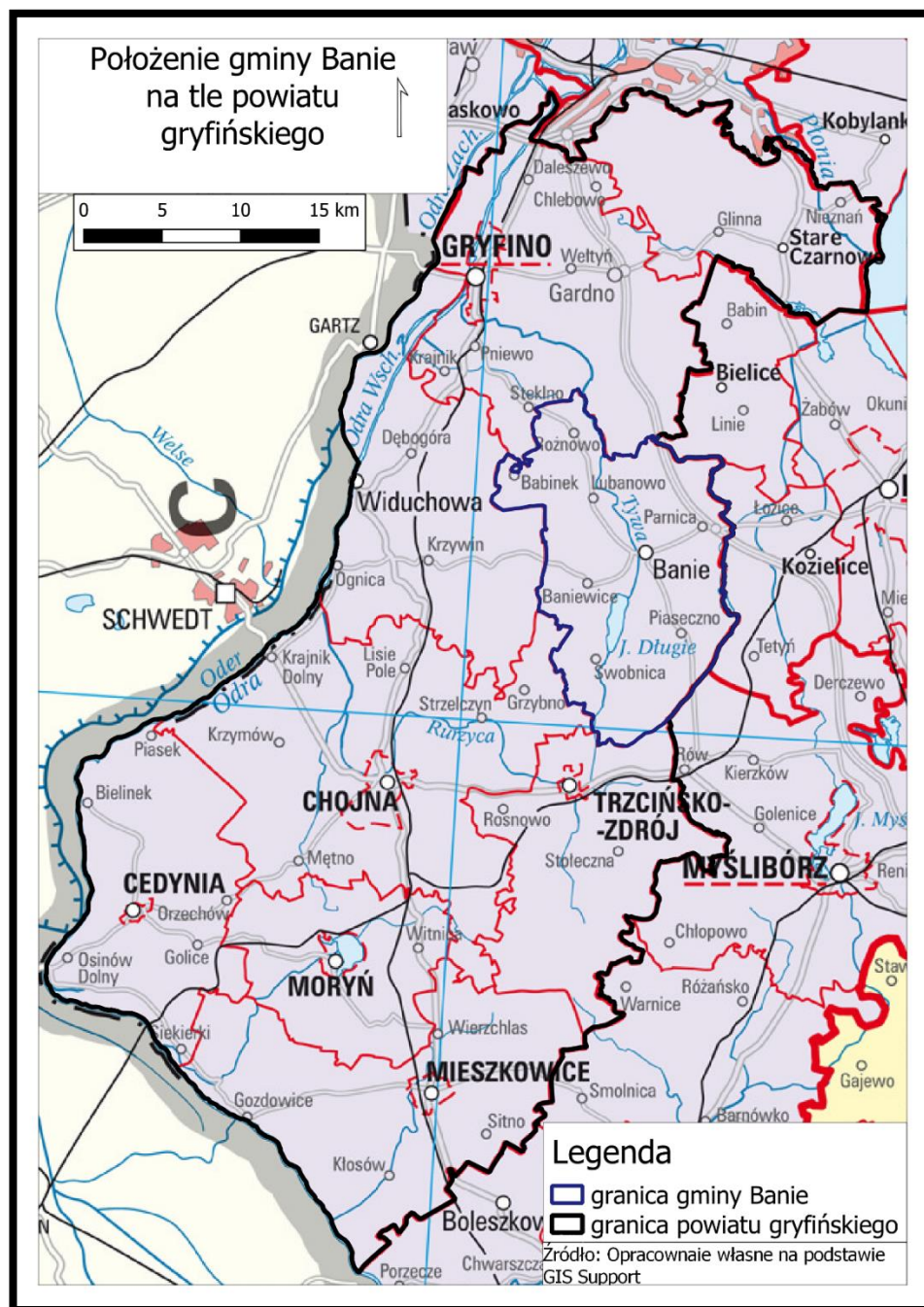
			materiałów budowlanych), 2) uzyskanie zgody Wojewódzkiego Oddziału Służby Ochrony Zabytków na wszelkie prace remontowo-budowlane, mające wpływ na zewnętrzną formę obiektu, 3) opracowanie dokumentacji budowlanej i fotograficznej w przypadku koniecznej rozbiórki obiektu (po wystawieniu orzeczenia o jego złym stanie technicznym).
19.	Zmiana Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Banie	Uchwała Nr XI/106/03 Rady Gminy Banie z dnia 28 października 2003 r.	Brak

Źródło: Banie, system informacji przestrzennych.

5.2. Charakterystyka ogólna gminy Banie

5.2.1. Położenie administracyjne gminy Banie

Rysunek 1. Położenie gminy Banie na tle powiatu gryfińskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GIS Support.

Gmina Banie położona jest przy wschodniej granicy powiatu gryfińskiego oraz południowo-zachodniej części województwa zachodniopomorskiego. Stanowi ona siedzibę władz samorządowych oraz wielofunkcyjny ośrodek administracyjno- usługowy i mieszkaniowy. Powierzchnia całkowita terenu, leżąca w granicach administracyjnych gminy Banie wynosi 205,81 km², co klasyfikuje analizowaną jednostkę podziału na 50 miejscu względem wielkości gmin województwa Zachodniopomorskiego.

Teren objęty analizą usytuowany jest w bezpośrednim sąsiedztwie z gminą Gryfino od północy, Widuchowa od zachodu, Chojna od południowo- zachodu oraz Trzcińsko- Zdrój od południa. Konsekwencją przygranicznej lokalizacji gminy Banie jest styczne położenie z dwiema gminami

powiatu pyrzyckiego (od północnego- wschodu gminą Bielice, od wschodu z gminą Kozielice) oraz jedną z powiatu ziemskiego myśliborskiego (od południowego- wschodu z gminą Myślibórz).

Gmina Banie stanowi jednostkę podziału terytorialnego o charakterze wiejskim, dlatego prowadząca do obszarów miejskich jest znaczna. Stolica województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin oddalona jest o 56 km. Do najbliższych położonych ośrodków miejskich należą:

- Trzcianko- Zdrój 18,3 km;
- Pyrzyce 22,4 km;
- Chojna 22,6 km;
- Stolica powiatu gryfińskiego, Gryfino ok. 27 km;
- Myślibórz ok. 30;

Tabela 10. Wykaz sołectw gminy Banie.

Lp.	Nazwa sołectwa
1.	Babinek
2.	Banie
3.	Baniewice
4.	Dłusko Gryfińskie
5.	Dłużna
6.	Górnowo
7.	Kunowo
8.	Lubanowo
9.	Parnica
10.	Piaseczno
11.	Piaskowo
12.	Rożnowo
13.	Sosnowo
14.	Swobnica
15.	Tywica

Źródło: Biuletyn Informacji Publicznej w gminie Banie.

W granicach administracyjnych gminy Banie rozłożonych jest 15 sołectw. Najwięcej z nich położonych jest w północnej i południowo-wschodniej części obszaru analizowanego, w pozostałych częściach występują pojedyncze jednostki. Sołectwo Banie, w którym zlokalizowana jest siedziba gminy, leży w centrum obszaru i łączy pozostałe jednostki pomocnicze. Poniżej przedstawiony został wykaz niniejszych sołectw.

5.2.2. Położenie geograficzne gminy Banie

Rysunek 2. Położenie Pobrzeża Szczecińskiego na tle Polski.

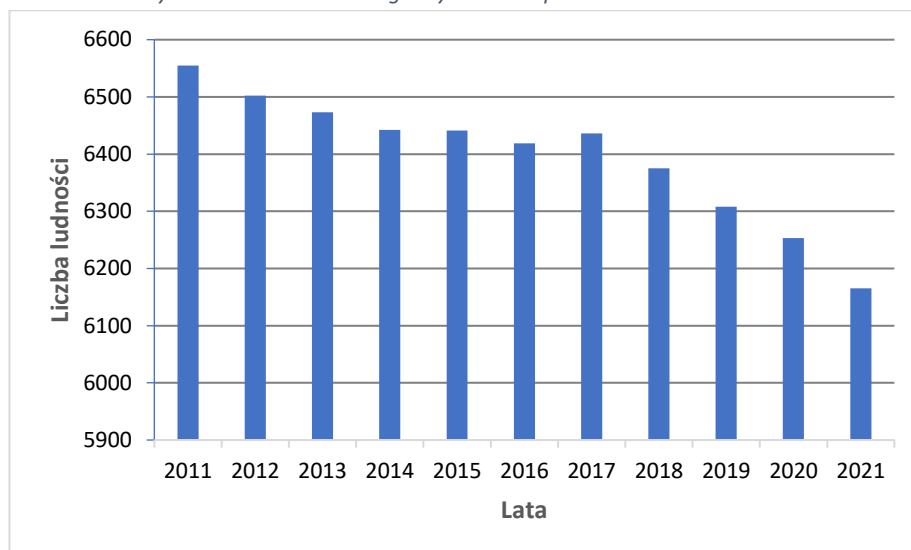
Źródło:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Pobrze%C5%BCe_Szczeci%C5%84skie#/media/Plik:Pobrze%C5%BCe_Szczeci%C5%84skie.png

Według Regionalizacji Fizycznogeograficznej Polski, według Kondrackiego gmina Banie położona jest w granicach prowincji Niżu Środkowoeuropejskiego, podprowincji Pobrzeża Południowobałtyckiego oraz makroregionu Pobrzeża Szczecińskiego. Dodatkowo jednostka podziału terytorialnego objęta opracowaniem pokryta jest trzema mezoregionami: Równina Wertyńska, Równina Przycko-Stargardzka oraz Pojezierze Myśliborskie. W konsekwencji każdy z regionów fizycznogeograficznych determinuje różne cechy charakterystyczne ukształtowania terenu oraz sposób jego zagospodarowania. W środkowej części gminy występują jeziora rynnowe, natomiast południowa i północna otulona została lasami. Występowanie Równiny Przycko- Stargardzkiej uzasadnia występowanie terenów o znacznej przydatności rolniczej przeznaczonych pod uprawę rolną.

5.2.3. Demografia

Wykres 1. Liczba ludności gminy Banie na przestrzeni lat 2011-2021.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych, GUS.

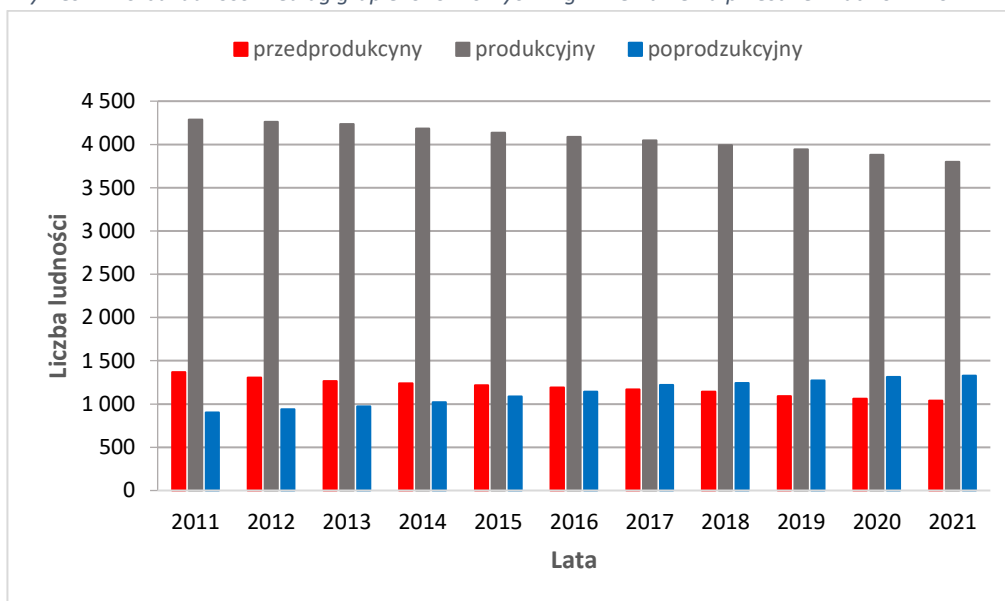
Tabela 11. Liczba ludności gminy Banie na przestrzeni lat 2011-2021.

Lata	Liczba ludności
2011	6 555
2012	6 502
2013	6 473
2014	6 442
2015	6 441
2016	6 419
2017	6 436
2018	6 375
2019	6 308
2020	6 253
2021	6 165

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych, GUS.

Gmina Banie na stan w 2021 roku zamieszkiwało 6 166 osób, natomiast na początku 2011 roku aż 6 555 mieszkańców. Na przestrzeni lat 2011- 2021 liczba ludności stopniowo się zmniejszała. Najbardziej znaczący spadek ludności odbył się w 2021 roku, gdzie w roku 2020 poprzedzającym, gminę Banie zamieszkiwało 88 osób więcej. Natomiast na przełomie lat 2014-2015 analizowaną jednostkę podziału terytorialnego opuściła jedna osoba.

Wykres 2. Liczba ludności według grup ekonomicznych w gminie Banie na przestrzeni lat 2011-2021.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych, GUS.

Tabela 12. Liczba ludności według grup ekonomicznych w gminie Banie na przestrzeni lat 2011-2021.

Rok	Wiek przedprodukcyjny 0-18 lat	Wiek poprodukcyjny 19-60 lat u kobiet, 19-65 lat u mężczyzn	Wiek poprodukcyjny >60 lat u kobiet, <65 lat u mężczyzn
2011	1 367	4 286	902
2012	1 304	4 260	938
2013	1 265	4 235	973
2014	1 238	4 184	1 020
2015	1 217	4 137	1 087
2016	1 189	4 089	1 141
2017	1 167	4 047	1 222
2018	1 143	3 990	1 242
2019	1 092	3 943	1 273
2020	1 061	3 879	1 313
2021	1 040	3 797	1 328

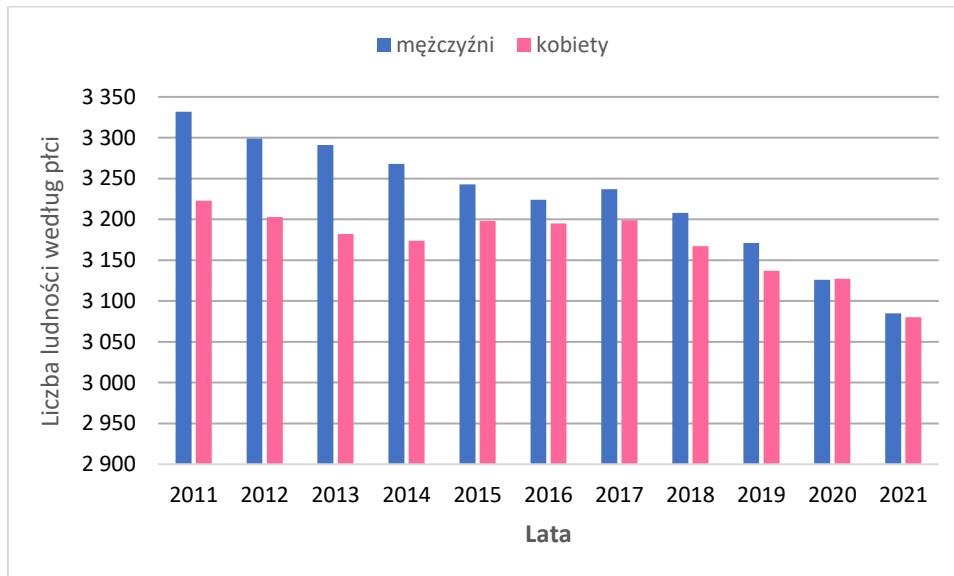
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych, GUS.

Tendencja stopniowego zmniejszania się liczby ludności na przestrzeni lat 2011-2021 w gminie Banie, przełożyła się na analogiczny kierunek spadkowy dla dwóch z grup ekonomicznych.

Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, podczas trwania okresu badanego zmniejszyła się o 327 osób. Do roku 2017 przewyższała swoją liczebnością grupę osób starszych, natomiast od 2018 roku tendencja wzrostowa została odwrócona. W konsekwencji w granicach administracyjnych gminy Banie stopniowo zmniejsza się liczba dzieci i młodzieży, na rzecz wzrostu udziału osób starszych w wieku poprodukcyjnym. Najstarsza grupa ekonomiczna na przestrzeni lat 2011-2021 wzrosła o 424 osoby i przewyższa najmłodszą. Zależność ta jest charakterystyczna dla starzejącego się modelu społeczeństwa, którym cechuje się demografia Polski.

Znacznemu spadkowi liczebności została również poddana druga grupa ekonomiczna. W przeciągu lat 2011-2021 liczba mieszkańców gminy Banie w wieku produkcyjnym (19- 60 lat u kobiet, 19-65 lat u mężczyzn) zmniejszyła się o 489 osób. Oznacza to odpływ młodego i zdolnego do pracy i poszerzania wiedzy społeczeństwa poza granice administracyjne gminy oraz spadek urodzeń, który uniemożliwia płynne uzupełnianie się grup.

Wykres 3. Liczba kobiet i mężczyzn w gminie Banie na przestrzeni lat 2011-2021.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych, GUS.

Tabela 13. Liczba kobiet i mężczyzn w gminie Banie na przestrzeni lat 2011-2021.

Lata	Liczba mężczyzn	Liczba kobiet
2011	3 332	3 223
2012	3 299	3 203
2013	3 291	3 182
2014	3 268	3 174
2015	3 243	3 198
2016	3 224	3 195
2017	3 237	3 199
2018	3 208	3 167
2019	3 171	3 137
2020	3 126	3 127
2021	3 085	3 080

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych, GUS.

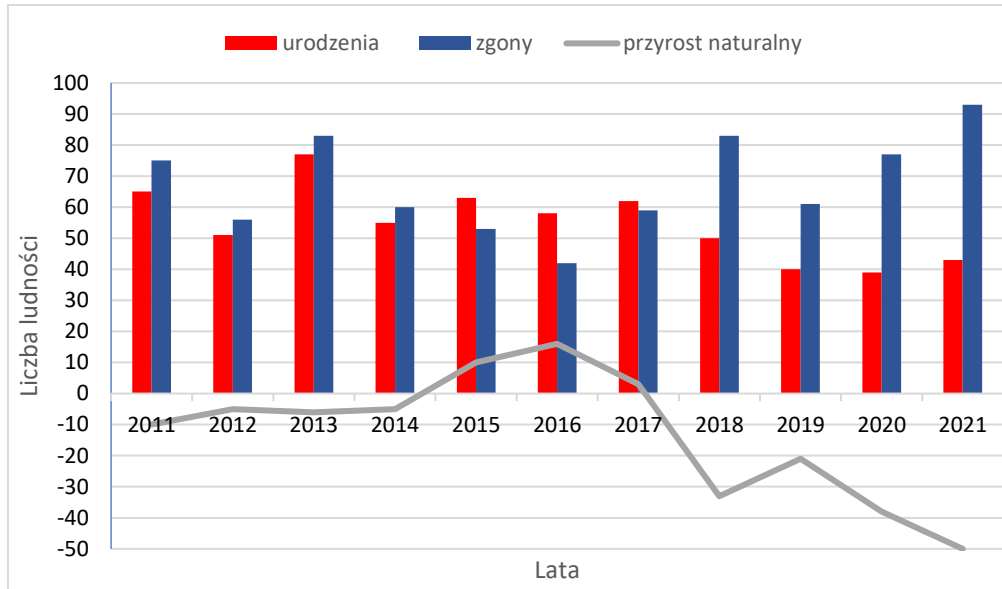
Analizie demograficznej została poddana liczba kobiet i mężczyzn, która zamieszkiwała gminę Banie w przeciągu lat 2011-2021. Zauważalna została przewaga liczebności grupy męskiej nad populacją kobiet praktycznie przez cały okres badany z wyjątkiem roku 2020, gdzie sytuacja się odwróciła. W 2021 roku doszło do kontynuacji poprzedniej tendencji liczebnościowej płci.

Na przestrzeni lat 2011-2021 liczba mężczyzn zamieszkujących gminę Banie, charakteryzowała się ciągłym spadkiem, gdzie finalnie osiągnął on 247 osób. Wyjątek stanowił jednak rok 2017, gdzie

liczebność grupy w stosunku do roku poprzedzającego wzrosła o 13 osób. Dalej kontynuowana była tendencja spadkowa.

Podobne zjawisko występowało w przypadku kobiet, gdzie liczebność ich grupy do roku 2016 spadła o 28 osób, natomiast w 2017 sytuacja się odwróciła. Liczba kobiet w tamtym momencie wzrosła o 4, a następnie po 2018 tendencja spadkowa powróciła i wyniosła 87 osób.

Wykres 4. Przyrost naturalny w gminie Banie na przestrzeni lat 2011-2021.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych, GUS.

Tabela 14. Przyrost naturalny w gminie Banie na przestrzeni lat 2011-2021.

Rok	Liczba urodzeń	Liczba zgonów	Przyrost Naturalny
2011	65	75	-10
2012	51	56	-5
2013	77	83	-6
2014	55	60	-5
2015	63	53	10
2016	58	42	16
2017	62	59	3
2018	50	83	-33
2019	40	61	-21
2020	39	77	-38
2021	43	93	-50

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych, GUS.

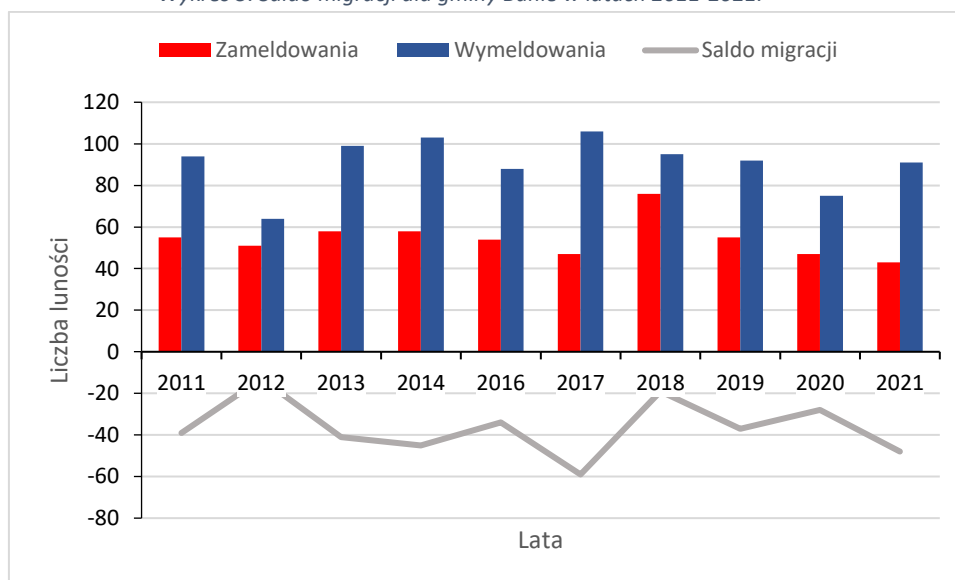
Ludność zamieszkująca gminę Banie jest charakterystycznym przykładem starzejącego się społeczeństwa. W latach 2011-2014 liczba zgonów przewyższała liczbę urodzonych dzieci w nieznaczny sposób, natomiast na przestrzeni lat 2018-2021 różnica pomiędzy grupami była diametralna (w 2021 roku różnica wynosiła nawet 50 osób). Odwrotna tendencja panowała w okresie lat 2015-2017, gdzie przyrost naturalny osiągał dodatnie wartości w przeciwieństwie do

pozostałych lat okresu badanego. To zjawisko oznacza przewagę liczby urodzonych dzieci nad liczbą zmarłych osób w gminie Banie.

Na przestrzeni lat 2011-2021 w granicach administracyjnych gminy Banie zarówno analizowane grupy nie kierunkowały się na stałą, stopniową tendencję wzrostową czy spadkową. Liczba urodzeń na obszarze objętym opracowaniem zmniejszyła się o 22 osoby, natomiast liczba zgonów wrosła w tym samym okresie o 18 osób. Przedstawione zjawisko spowodowane jest głównie, przez zmianę modelu rodziny i odkładanie jej założenia na rzecz podnoszenia kwalifikacji i rozwoju zawodowego.

Wspomniany wcześniej wskaźnik przyrostu naturalnego zarówno w latach 2011-2014 jak i 2018-2021 utrzymywał się w granicach wartości niższych od zera. W pierwszym przedziale maksymalna wielkość osiągała (-5), natomiast minimalna (-10). Końcówka okresu badanego (drugi przedział) charakteryzował się znacznie większymi wartościami ujemnymi (maksymalna wartość -21, minimalna -50). Na przestrzeni lat 2015-2017 nastąpił przełom, podczas którego wartości przyrostu naturalnego nieznacznie wzrosły powyżej zera. Maksymalna wartość całego okresu badanego miała miejsce w 2016 roku, gdzie przyrost naturalny wynosił 16.

Wykres 5. Saldo migracji dla gminy Banie w latach 2011-2021.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych, GUS.

Tabela 15. Saldo migracji dla gminy Banie w latach 2011-2021.

Lata	Zameldowania	Wymeldowania	Saldo migracji
2011	55	94	-39
2012	51	64	-13
2013	58	99	-41
2014	58	103	-45
2016	54	88	-34
2017	47	106	-59
2018	76	95	-19
2019	55	92	-37
2020	47	75	-28
2021	43	91	-48

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych, GUS.

W granicach administracyjnych gminy Banie na przestrzeni lat 2011-2021 widoczna była stała przewaga odpływu nad napływem ludności. Brak danych dla roku 2015 spowodowany jest zmianą metodologii pobierania danych, co przełożyć się może na niewiarygodność zawartych informacji.

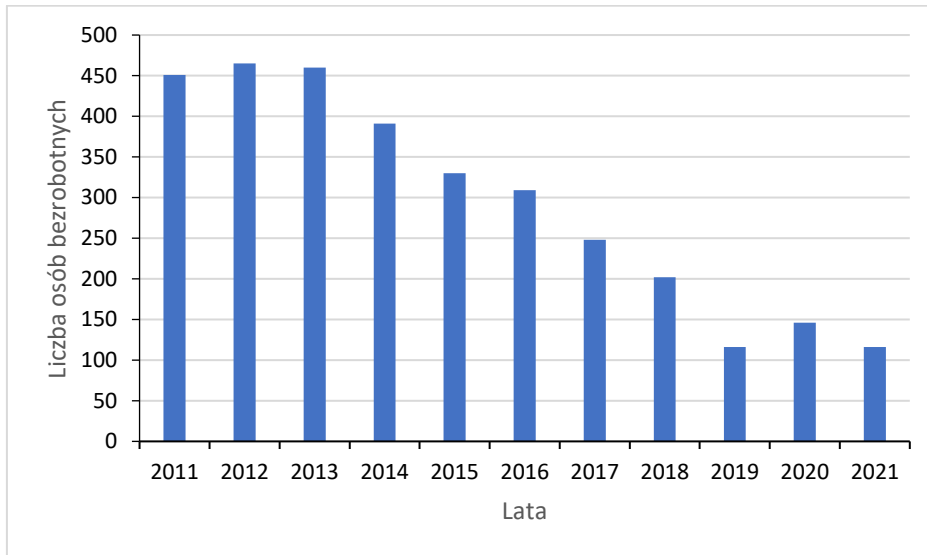
Liczba zameldowanych osób podczas trwania okresu badanego stopniowo się zmniejszała (o 12 osób), jednakże występowały lata gdzie występował minimalny wzrost- 2013, 2014 i 2018. To właśnie w 2018 roku do gminy Banie napłynęło najwięcej osób (76), natomiast w roku 2021 przybyło najmniej (43).

Okres lat 2011-2021 gminy Banie dla liczby wymeldowanych osób, charakteryzował się nieregularną tendencją spadkową, która finalnie osiągnęła 3 osoby. Wzrost odpływu ludności z analizowanej jednostki terytorialnej nastąpił w latach 2013-2014 (o 4 osoby) oraz w roku 2017 (o 18 osób) i 2021 (o 16 osób). Najmniej osób zostało wymeldowanych w roku 2012 (64), natomiast najwięcej.

Saldo migracji podczas trwania całego okresu badanego (lat 2011-2021) utrzymywał się na znacznych, ujemnych wartościach, które na przestrzeni lat ciągle się pogłębiały. Najmniejsza różnica pomiędzy napływami i odpływami do gminy widniała w 2012 roku (-13), gdzie największa nastąpiła w 2017 (-59). Ujemna wartość wskaźnika salda migracji, oznacza znaczny odpływ ludności z terenu gminy Banie, co w przyszłości przełoży się kontynuacji tendencji spadkowej liczby ludności. Zmniejszy

się również wartość wskaźnika przyrostu naturalnego, ponieważ rodziny będą zakładane w innych miejscach. Młody potencjał rozwojowy również emigruje w celu poszerzania wiedzy czy lepszych warunków pracy i pogłębiania kwalifikacji.

Wykres 6. Liczba osób bezrobotnych w gminie Banie w latach 2011-2021.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych, GUS.

Tabela 16. Liczba osób bezrobotnych w gminie Banie w latach 2011-2021.

Lata	Liczba osób bezrobotnych
2011	451
2012	465
2013	460
2014	391
2015	330
2016	309
2017	248
2018	202
2019	116
2020	146
2021	116

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych, GUS.

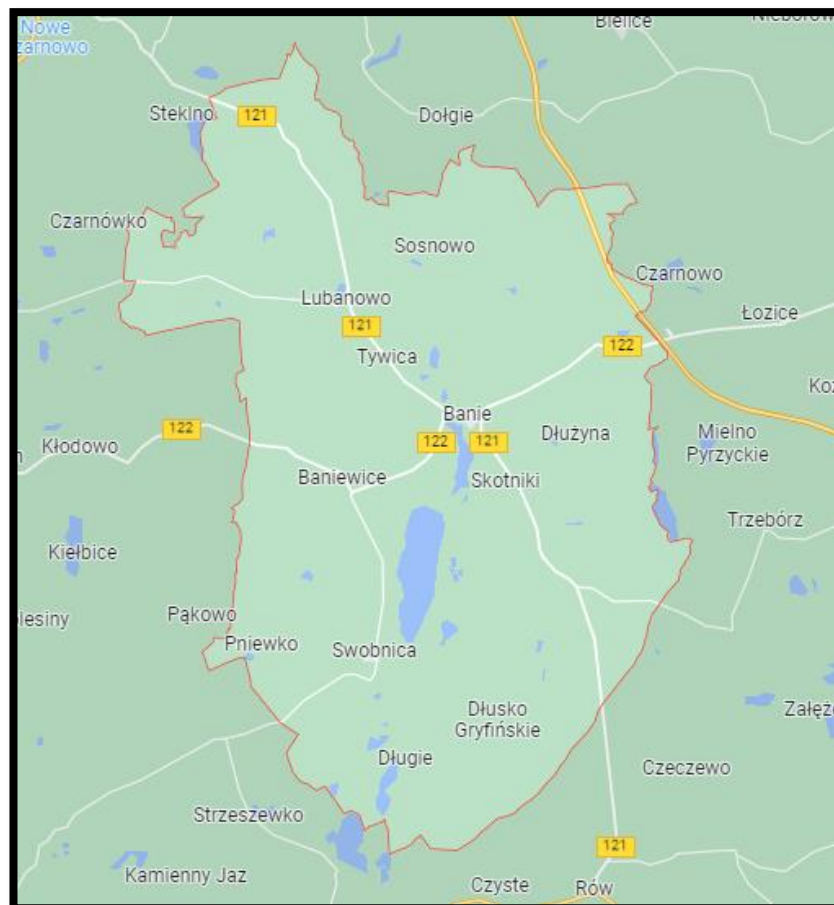
W granicach administracyjnych gminy Banie na przestrzeni lat 2011-2021 doszło do znacznego spadku liczby osób bezrobotnych (o 335 osób). W latach 2011-2013 grupa osób bezrobotnych była największa (maksymalnie 465 osób), natomiast od 2014 zauważalna była znaczna tendencja spadkowa która trwała do 2019 roku i wynosiła 275 osób. W 2020 grupa osób bezrobotnych wzrosła o 30 osób, do czego przyczyniła się sytuacja pandemiczna w całym kraju. Natomiast w roku 2021 liczba osób bezrobotnych powróciła do stanu przed epidemią, jednocześnie odznaczając się najniższą wartością podczas trwania całego okresu badanego.

Przeprowadzona analiza demograficzna gminy Banie na przestrzeni lat 2011-2021 pozwoliła zauważyć:

- Stopniowy spadek liczby ludności na przestrzeni lat;
- Starzenie się społeczeństwa;
- Ujemny przyrost naturalny- rodzi się coraz mniej dzieci;
- Gmina stanowi kierunek odpływowo dla mieszkańców;
- Gminę zamieszkuje więcej mężczyzn niż kobiet;
- Znaczny spadek bezrobocia- coraz więcej miejsc pracy;

5.2.3. Układ komunikacyjny

Rysunek 3. Mapa poglądowa gminy Banie.

Źródło: Google Map

W granicach administracyjnych gminy Banie w jej północno-wschodniej części przebiega droga europejska E65 (oznaczona żółtym kolorem), łącząca państwa Europy północnej (Szwecje) i południowej (Grecje). Dodatkowo z północnego-zachodu na południowy wschód przeprowadzona jest główna droga wojewódzka nr 121, umożliwiająca przejazd z Pniewa do Bani. Główna droga wojewódzka nr 122 przecina gminę Banie na północną i południową część. Łączy ona przygraniczną miejscowość Krajnik Dolny z miejscowością Piasecznik. Resztę sieci komunikacyjnej stanowią drogi powiatowe oraz gminne.

Tabela 17. Wykaz dróg powiatowych przebiegających przez gminę banie.

Lp.	Nr drogi	Przebieg drogi	Km
1.	1371Z	ul. Sosnowa w Baniach	0,915
2.	1372Z	Baniewice – Lubanowo – Kunowo	7,249
3.	1373Z	Banie – Kunowo	5,290
4.	1374Z	Baniewice - Chojna	20,182
5.	1375Z	Swobnica – Dłusko Gryfińskie – granica powiatu	6,351
6.	1376Z	Piaseczno – Swobnica – leśniczówka Strzeszów – przejście przez m. Strzeszów	5,914
7.	1376Z	Piaseczno – Swobnica – leśniczówka Strzeszów – przejście przez m. Strzeszów	5,914
8.	1377Z	Piaseczno – granica powiatu (Tetyń)	2,462
9.	1379Z	Banie – Dłużyna	2,860
10.	1380Z	Piaseczno – Piaskowo	1,905
11.	1380Z	Piaseczno – Piaskowo	1,905
12.	1549Z	Banie – granica powiatu	9,300

Źródło: platformazakupowa.pl oraz <https://www.gryfino.powiat.pl/powiat-dzis-mapa>

Przez teren obejmujący się w granicach administracyjnych gminy Banie, przebiega 12 dróg o charakterze powiatowym. Ich łączna długość wynosi 67,39 km, przy średniej 6,62 km. Najdłuższy odcinek stanowi droga powiatowa nr 1374Z poprowadzona na trasie Baniewice-Chojna i osiąga długość 20,18 km. Natomiast droga powiatowa nr 1371Z poprowadzona przez ulicę Sosnową w miejscowości Banie, osiąga niecały kilometr.

Tabela 18. Wykaz dróg gminnych przebiegających w granicach administracyjnych gminy Banie.

L.p	Numer drogi	Klasa drogi	Nazwa drogi/ulicy	Długość (m)	Nawierzchnia
1.	422001Z	L	Ul. Brzozowa	588	Kostka (polbruk)
2.	422002Z	L	Ul. B. Chrobrego	379	Bitumiczna
3.	422003Z	L	Ul. Ciasna	123	Kostka (polbruk)
4.	422004Z	L	Ul. Dworcowa	302	Kostka/bitum
5.	422005Z	L	Ul. Gdańska	422	Kostka (polbruk)
6.	422006Z	L	Ul. Jagiellońska	395	Kostka (polbruk)
7.	422007Z	L	Ul. Krótka	25	Kostka (polbruk)
8.	422008Z	L	Ul. Mostowa	62	Kostka (polbruk)
9.	422009Z	L	Ul. Ogrodowa	1914	Bitumiczna
10.	4220010Z	L	Ul. Osadnicza	144	Kostka (polbruk)
11.	4220011Z	L	Ul. Poczтовая	121	Bitumiczna
12.	4220012Z	L	Ul. Polna	408	Kostka (polbruk)
13.	4220013Z	L	Ul. Różana	240	Kostka (polbruk)
14.	4220014Z	L	Ul. Sienkiewicza	296	Kostka (polbruk)

15.	4220015Z	L	Ul. Skośna	128	Kostka/bitum
16.	4220016Z	L	Ul. Sportowa	585	Bitumiczna
17.	4220017Z	L	Ul. Strzelecka	554	Kostka (polbruk)/brukowa
18.	4220018Z	L	Ul. Szkolna	75	Bitumiczna
19.	4220019Z	L	Ul. W. Witosa	130	Kostka (polbruk)
20.	420001Z	L	Lubanowo- Żarczyn	3199	Bitumiczna/kostka (polbruk)/żużel
21.	420002Z	L	Baniewice- Żelechowo	3089	Bitumiczno/Tłuczniowo/gruntowa
22.	420003Z	L	Piaseczno- Kunowo	11000	Granitowa/bitumiczna/żużel
23.	420004Z	L	Dłusko Gryfińskie-Górnowo	2697	Bitumiczna
24.	420005Z	L	Swobnica- Żelechowo	2592	Bitumiczna/tłuczniowa
25.	-	L	Swobnica- Swobnica Piaski	1168	Bitumiczna/tłuczniowa
26.	-	L	Ul. Lipowa	330	Kostka (polbruk)
27.	-	L	Baniewice- Jezioro	1600	Bitumiczna/tłuczniowa
28.	-	L	Banie- Sosnowo	4100	gruntowa
29.	-	L	Swobnica Piaski-Las	1204	Bitumiczna/tłuczniowa
30.	-	L	Kunowo- Parnica	2302	Gruntowa

Źródło: Strategia rozwoju gminy Banie na lata 2015-2020.

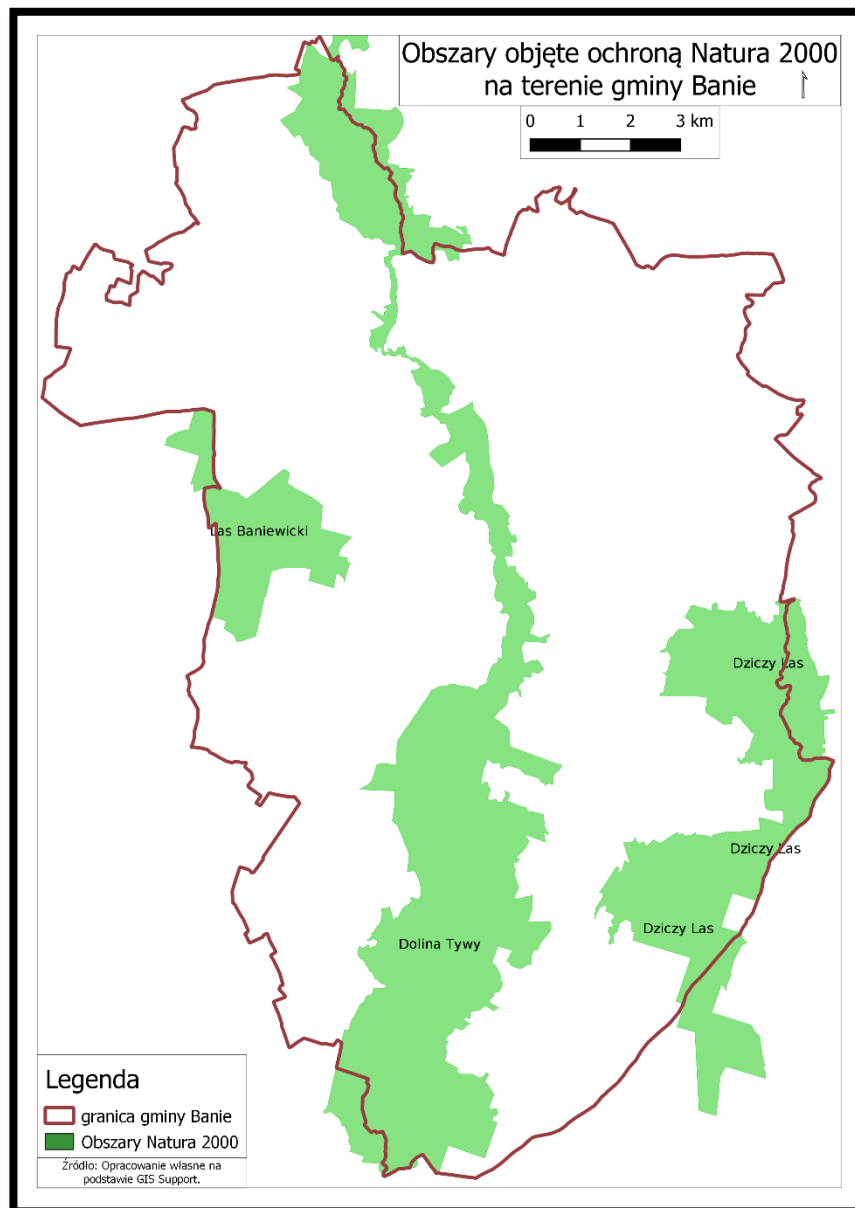
Zdecydowanie głównym elementem sieci komunikacyjnej gminy Banie są drogi gminne, które łącznie zajmują 40 172 km, gdzie najdłuższa z nich ciągnie się przez 11 km i łączy ze sobą Piaseczno oraz Kunowo. Natomiast najkrótszą z tras stanowi droga o numerze 422007Z widniejąca pod adresem ulicy Krótkiej, osiągająca zaledwie 25 m długości. Wszystkie drogi gminne przebiegające w granicach gminy Banie przynależą do klasy (L) lokalnej, natomiast większość odcinków pokryta jest kostką bądź nawierzchnią bitumiczną.

5.2.5. Ochrona przyrody

Położenie gminy Banie w rejonie mezoregionu Równiny Wełtyckiej warunkuje falowane ułożenie z licznymi nieregularnymi wzniesieniami o łagodnych stokach i średniej wysokości 30-50 metrów nad poziomem morza. Dodatkowymi walorami przyrodniczymi oraz krajobrazowymi są licznie występujące jeziora rynnowe i niewielka ilość lasów. Sąsiadująca z wcześniej wspomnianym

mezoregionem, również w granicy administracyjnej gminy Banie, Pojezierze Myśliborskie wyróżnia się występowaniem wzgórz morenowych niekiedy o wysokości 100 m. ⁵

Rysunek 4. Obszary objęte ochroną Natura 2000 na terenie gminy Banie.

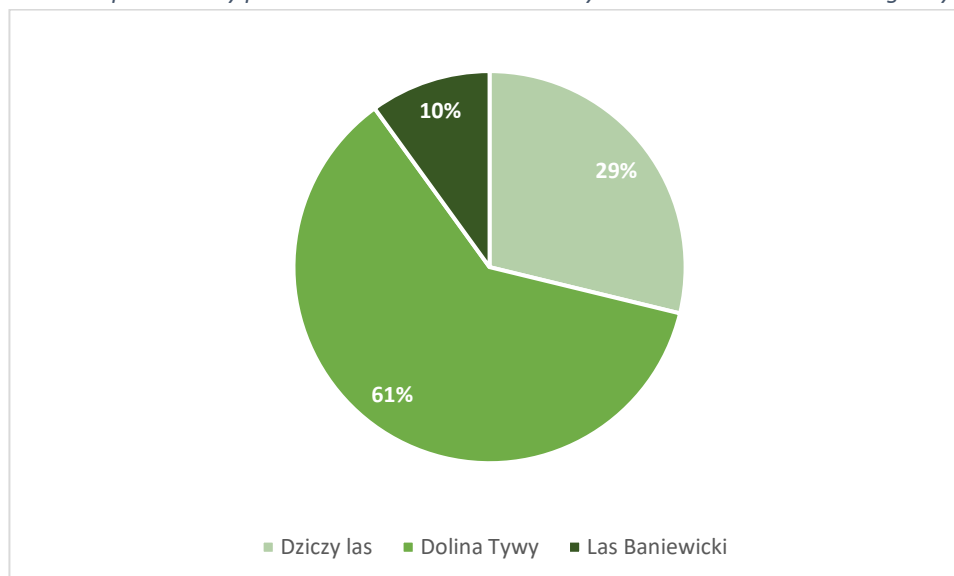

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GIS Support.

Na terenie gminy Banie występują trzy obszary objęte ochroną Natura 2000 o łącznej powierzchni 6132,12 ha. Las Baniewicki zlokalizowany jest przy zachodniej granicy gminy i obejmuje swoją powierzchnią 611, 54 ha, która stanowi najmniejszą powierzchnię wśród występujących obszarów. Dolina Tywy przebiega przez środek obszaru objętego opracowaniem z północy na południe, zajmując największą przestrzeń- 3754,86 ha. Pośrednią wielkością wśród obszarów objętych ochroną Natura 2000 wyróżnia się Dziczy Las o powierzchni 1765,72 ha, przebiegający wzdłuż południowo-wschodniej granicy gminy Banie.

⁵ Prognoza oddziaływania na środowisko Programu ochrony środowiska dla gminy Banie na lata 2018-2021 z uwzględnieniem perspektywy do 2025 roku.

Schemat 4. Udział procentowy powierzchni obszarów chronionych Natura 2000 na terenie gminy Banie.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

Las Baniewicki⁶ jest zwartym kompleksem żyznych lasów liściastych o dość jednolitym charakterze grądowym. Dobrze wykształcone siedliska żyznych lasów liściastych stanowią ponad 56% obszaru. Dużą powierzchnię zajmują siedliska grądowe, zdegradowane hodowlą drzewostanów mieszanych z udziałem gatunków iglastych lub obcych. Jednak ekologizacja gospodarki leśnej przyczynia się do sukcesywnej poprawy składu drzewostanów. Należy spodziewać się zwiększania areалу występowania siedlisk chronionych. Główny problem Lasu Baniewickiego stanowi dostosowanie składu drzewostanów do potencjału siedliska pod względem produkcyjnym, ekologicznym i geograficznym. Zagrożenie stanowi także usuwanie martwych i umierających drzew.

Obszar "**Dolina Tywy**"⁷ jest dość mocno zróżnicowany geomorfologicznie. W krajobrazie obfitującym we wzgórza, występują liczne jeziora, źródlika, torfowiska, a wszystko to znajduje się wśród bogatych obszarów lasów mieszanych. W krajobrazie równinnym nie ma jezior, a w ich miejsce obficie występują pola uprawne i użytki zielone. Na kilkukilometrowym odcinku koło Gryfina tereny przechodzą w strome zbocza, porośnięte żyznymi lasami liściastymi. W „Dolinie Tywy” dominują lasy oraz naturalne eutroficzne zbiorniki wodne. Następnie, szeroką skalę występowania mają kompleksy szuwarów i zarośli. Przepływająca przez obszar rzeka Tywa wykazuje duże zróżnicowanie w kształcie i szerokości koryta oraz głębokości i szybkości przepływu wody. Różnorodność biotopów wpływa na dużą liczbę gatunków występujących w tym cieku. Największą wartością przyrodniczą obszaru jest jego różnorodność siedliskowa- stwierdzono tu występowanie 16 typów siedlisk przyrodniczych (w tym 3 należą do priorytetowych). Ostoja stanowi swoisty korytarz ekologiczny pomiędzy Pojezierzem Myśluborskim i Doliną Dolnej Odry.

Dzikie Las⁸ uwarunkowany polodowcową rzeźbą terenu, charakteryzuje się falistą i pagórkową powierzchnią. Porośnięty jest buczyną, łęgami olszowymi oraz jesionowymi, co warunkuje

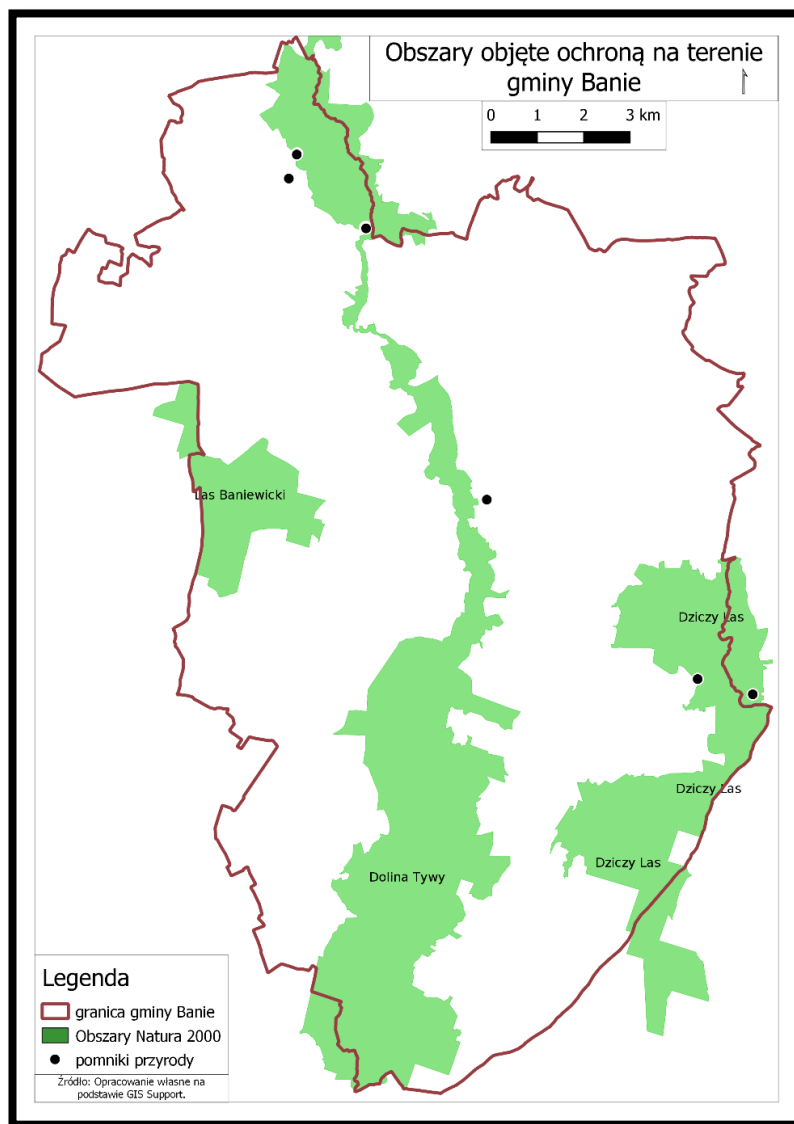
⁶ http://ine.eko.org.pl/index_areas.php?rek=1090

⁷ http://ine.eko.org.pl/index_areas.php?rek=1092

⁸ https://pomorzeczachodnie.travel/Poi/a,10558/Dzikie_Las

występowanie gatunków objętych ścisłą ochroną: żurawi zwyczajnych, błotniaków łąkowych oraz czarnych rybitw. Zdecydowana większość obszaru chronionego stanowią tereny podmokłe i bagienne z bardzo zróżnicowaną roślinnością- można tu zobaczyć m.in. rozległe łowiska czy okazy wątrobowca, a na znacznie większych zbiornikach jeziornych zbiorowiska lilii wodnych. W licznych obniżeniach terenu znajdują się jeziora eutroficzne, a także mniejsze oczka wodne, pokryte wolfią bezkorzeniową, otoczone torfowiskami mszarnymi. Miejsca te sprzyjają takim gatunkom płazów jak kumak nizinny.

Rysunek 5. Obszary objęte ochroną na terenie gminy Banie.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

Gmina Banie charakteryzuje się występowaniem pięciu pomników przyrody, z których dwa stanowią zespół drzew natomiast reszta pojedyncze, wolnostojące drzewa. Poniżej został przedstawiony wykaz pomników przyrody na terenie objętym opracowaniem.

Tabela 19. Wykaz pomników przyrody zlokalizowanych w granicach administracyjnych gminy Banie.

Lp.	Nazwa/rodzaj	Lokalizacja	Akt prawny
1.	Grupa 2 dębów szypułkowych	Odział leśny 277c obrębu	Orzeczenie nr 138/68 z dnia

		Gryfino; przy drodze Rożnowo- Borzym	27.01.1969r. (Dz. Urz. WRN Nr 1)
2.	Dąb szypułkowy	Park dworski; 30m od drogi asfaltowej- za ogrodzeniem	Orzeczenie nr 137/68 z dnia 27.01.1969r. (Dz. Urz. WRN Nr 1)
3.	Grupa 9 sosen zwyczajnych z okazami bluszczu;	Leśnictwo Sosnowo, Oddział 319k	Zarządzenie Nr 17/86 Wojewody Szczecińskiego z dnia 10 czerwca 1986r. w sprawie uznania za pomnik przyrody
4.	Lipa drobnolistna	Obręb Piaseczno, dz. 54	Uchwała Nr XXII/247/09 Rady Gminy Banie z dnia 28 kwietnia 2009r. w sprawie uznania za pomnik przyrody.

Źródło: Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska.

5.2.5. Lasy

W granicach gminy Banie występuje 5700 ha obszarów leśnych, które pokrywają prawie 28 % obszaru gminy, co świadczy o znacznie wysokiej lesistości. Lasy prywatne pokrywają 61,22 ha powierzchni gminy, zajmując zaledwie 0,3% w ogólnej lesistości analizowanego obszaru. Zdecydowaną większość stanowią lasy publiczne pokrywające 5554,97 ha terenów gminy Banie. Obszary leśne wyróżniają się dobrym stanem środowiskowym i nie znaleziono w ich granicach znaczących problemów sanitarnych. W skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Szczecinie wchodzi Nadleśnictwo Gryfino i Myślibórz, które odpowiedzialne są za prowadzenie gospodarki leśnej na ich terenach.

5.2.6. Gleby

Granice administracyjne gminy Banie przechodzą przez teren trzech makroregionów, które warunkują odmienne i indywidualne cechy geologiczne. Uwarunkowania Równiny Przycko-Stargarackiej determinują występowanie terenów o dobrej przydatności rolniczej, należą one do kompleksu III i V. Na terenie gminy Banie stan gleby jest dobry i nie przeprowadza się procesów degradujących glebę. Jakość podłoża może zostać jedynie zaniechane przez zabiegi agrarne, które do tej pory nie przyczyniły się do znacznych strat. Dodatkowo rozważna gospodarka gruntami pozwala na zalesienie terenów o gorszej jakości gleb w celu ich efektywniejszego wykorzystania.

5.3. Uwarunkowania historyczne ⁹

Najstarsze ślady pobytu człowieka na terenie dzisiejszej gminy Banie pochodzą z okresu mezolitu (środkowej epoki kamienia – 8000-4800 lat p.n.e). Są to pojedyncze, sporadyczne znaleziska. O wiele więcej śladów, w postaci tzw. śladów osadniczych i punktów osadniczych pochodzi z okresów późniejszych, w tym okresu kultury łużyckiej. Z nią związane są osady oraz grodzisko w Swobnicy, którego kontynuacja trwała jeszcze w okresie wczesnego średniowiecza.

W 2 połowie wieku X ziemie te zostały włączone przez Mieszka I do tworzonego przez niego Państwa Polskiego, którego granice monarcha określił w dokumencie Dagome iudex. Ziemia Bańska stała się w tym czasie odrębną kasztelanią z grodem kasztelańskim w miejscu obecnych Bań.

Początek wieku XI przynosi oderwanie się (na okres około 100 lat) ziemi pomorskiej od Polski. To czas tworzenia się tu odrębnej jednostki politycznej – księstwa pomorskiego pod przywództwem rodzimej, słowiańskiej dynastii. Sprzyjały temu konflikty polsko – niemieckie i znaczne osłabienie zainteresowania Polski tym regionem kraju. Jednak już w początkach wieku XII książę Bolesław Krzywousty ponownie zdobywa i przyłącza te tereny do swojego władztwa, na zasadzie lenna, pozostawiając rodzimą dynastię u władzy. Jednocześnie dokonuje, za pośrednictwem bamberskiego biskupa Ottona, chrystianizacji Pomorza Zachodniego. W roku 1140 erygowane zostaje odrębne biskupstwo w Wolinie dla całego Pomorza. Dziennik Urzędowy Województwa Zachodniopomorskiego – 33 – Poz. 4046.

Kolejne lata przynoszą ponowne oderwanie się Księstwa Pomorskiego od Polski i podporządkowanie się lenne cesarstwu niemieckiemu. Sprzyjało to napływowi na te tereny znacznie silniejszej ekonomicznie ludności niemieckiej, dokonującej kolonizacji ziem pomorskich. W 1231 roku cesarz niemiecki Fryderyk II nadał margrabiom brandenburskim z linii askańskiej prawo do zwierzchności nad terenem Pomorza. Zaowocowało to licznymi konfliktami zbrojnymi na pograniczu pomorsko wielkopolskim i stopniowe odrywanie tych terenów zarówno od Polski, osłabionej rozbiem dzielnicowym jak i Pomorza. Z oderwanych terenów margrabiowie utworzyli nową jednostkę administracyjną, zwaną Nową Marchią, której granica przebiegała w pobliżu Ziemi Bańskiej i Pyrzyckiej. Obu krain jednak nie udało się, pomimo wielokrotnych późniejszych prób, podbić i włączyć do Nowej Marchii. Przejęcie ich przez Brandenburgię nastąpiło dopiero po wojnie 30-letniej, w drugiej połowie wieku XVII.

Rok 1235 to ważny moment w dziejach Ziemi Bańskiej. Książę pomorski Barnim I nadaje ją w posiadanie zakonowi templariuszy przy czym otrzymali oni nie tylko dobra ziemskie ale też prawa osiedleńcze takie, jakie obowiązywały w Brandenburgii oraz prawo organizowania targów. Wkrótce zakonnicy przystąpili do wznoszenia pierwszych (zachowanych do dziś) świątyń, zamku w Swobnicy, natomiast dawną osadę targową Banen przekształcili w organizm miejski, nadając mu – przed rokiem 1296 (niektóre źródła podają rok 1230).

Po kasacji zakonu w roku 1312 dobra templariuszowskie przejęli joannicy, odstępując, w roku 1345 miasto Banie księciu Barnimowi III. Joannicy rozbudowali zamek w Swobnicy, rozpoczęli też fortyfikowanie miasta, które ostatecznie, oprócz linii murów obronnych otrzymało dwie bramy i dwadzieścia baszt.

⁹ Gminny Program Opieki nad Zabytkami w Gminie Banie na lata 2014-2017.

W czasie walk pomorsko – brandenburskich w roku 1487 Ziemia Bańska została poważnie zniszczona a samo miasto Banie uległo niemal całkowitej ruinie.

Po wojnie trzydziestoletniej na przeciąg 6 lat (1653 – 59) Banie i Ziemia Bańska przeszły we władanie Szwedów, następnie Brandenburgii. Od roku 1701 znalazły się w granicach Prus, później Niemiec. W roku 1945, znacznie wyludniony i zniszczony obszar powrócił do Polski.

5.4. Uwarunkowania kulturalne

W granicach administracyjnych gminy Banie występują trzy oddziały Gminnej Biblioteki Publicznej- w Baniach, filia w Lubanowie oraz filia w Swobnicy. Według informacji Banku Danych Lokalnych GUS na rok 2021 stan księgozbiorów dla zasobów bibliotecznych omawianej jednostki terytorialnej wynosi 26 496, co w odniesieniu do lat poprzedzających wyznacza jego spadek.

Gmina Banie wyróżnia się również funkcjonowaniem Domu Kultury, zlokalizowanego w miejscowości Banie. Stale prowadzone są zajęcia sportowe oraz rozwijające umiejętności artystyczne i muzyczne zarówno dla dzieci jak i młodzieży czy dorosłych. Ośrodek ma na celu rozwijanie pasji i zainteresowań za pomocą instrumentów kulturowych. Na stronie Domu Kultury występują wszelkie informacje ma temat zbliżających się wydarzeń oraz zastosowane są mechanizmy aktywizujące lokalną społeczność w organizację i przebieg uroczystości.

W ramach gminnego rozwoju kulturowego, społecznego oraz przede wszystkim sportowego funkcjonują stowarzyszenia oraz kluby sportowe. Poniżej został przedstawiony ich wykaz.

Tabela 20. Wykaz stowarzyszeń oraz klubów sportowych funkcjonujących na terenie gminy Banie.

Lp.	Nazwa stowarzyszenia	Siedziba
1.	Uczniowski Klub Sportowy „START” w Lubanowie	Szkoła Podstawowa w Lubanowie
2.	Uczniowski Klub Sportowy „REKORD” w Swobnicy	Szkoła Podstawowa w Swobnicy
3.	Klub Sportowy „CZARNI” Lubanowo	Lubanowo, ul. Lubanowo 63/8
5.	Klub Sportowy „OGNIWO” Babinek	Babinek 28
6.	Klub Strzelectwa Sportowego „Dąb” w Baniach	Banie, ul. Skośna 7
7.	Uczniowski Klub Sportowy „OLIMPIADA” w Baniach	Szkoła Podstawowa w Baniach im.
8.	Bański Klub Piłkarski „ISKRA”	Marii Skłodowskiej- Curie w Zespole
10.	Stowarzyszenie Amatorów Piłki Siatkowej „Libero” w Gminie Banie	Szkół w Baniach, Banie, ul. Sportowa 1
11.	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Turystyki na Ziemi Bańskiej „Białostroń”	

Źródło: Oficjalny serwis gminy Banie

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zapis ustawy o ochronie zabytków i zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku (Dz. U. z 2021 r. poz. 840 z późn. zm.) definiują podstawowe formy ochrony zabytków, do których należą:

1. Wpis do rejestru zabytków;

2. Wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
3. Uznanie za pomnik historii;
4. Utworzenie parku kulturowego;
5. Ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na obszarze gminy Banie funkcjonują dwie z wyżej wymienionych form ochrony zabytków: wpis do rejestru zabytków oraz ustalenia ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy.

5.3.1. Zabytki wpisane do rejestru zabytków

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840) rejestr zabytków prowadzi wojewódzki konserwator zabytków, który, zgodnie z w/w ustawą, jako jedyny organ ochrony zabytków posiada kompetencje wpisywania zabytków do rejestru. Wpis zabytku do rejestru zabytków dokonywany jest na mocy decyzji administracyjnej, w księdze rejestru zabytków, określanej w zależności od kategorii zabytku właściwym symbolem:

- księga A – zabytki nieruchome,
- księga B – zabytki ruchome,
- księga C – zabytki archeologiczne.

Zabytek nieruchomy może zostać wpisany do rejestru z urzędu lub na wniosek właściciela lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym zabytek się znajduje. Do rejestru może być wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Wpisu dokonuje właściwy Wojewódzki Konserwator Zabytków wydając decyzję administracyjną. Zabytek wpisany do rejestru, który uległ zniszczeniu w stopniu powodującym utratę jego wartości historycznej, artystycznej lub naukowej albo, którego wartość będąca podstawą wydania decyzji o wpisie do rejestru nie została potwierdzona w nowych ustaleniach naukowych, zostaje skreślony z rejestru. Skreślenie z rejestru następuje na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Na terenie gminy Banie znajdują się obiekty zabytkowe o wysokich walorach artystycznych i mające historyczne znaczenie. Część z nich jest szczególnie ważnym instrumentem w kształtowaniu lokalnego dziedzictwa kulturowego, dlatego wpisana została do rejestru zabytków.

Tabela 21 Wykaz obiektów ujętych w rejestrze zabytków

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Nr działki ewidencyjnej	Nr rejestru	Nr decyzji i data
1.	Babinek	Park dworski	82/31	919 (nowy nr 1048)	KL.I.5340/41/80 z dnia 02.12.1980 r.
2.	Babinek	Cmentarz przykościelny	71	160	DZ-4200/63/O/03/2004 z dnia 19.01.2004 r.
3.	Babinek	Kościół Św. Anny	71	160	DZ-4200/63/O/03/2004 z dnia 19.01.2004 r.
4.	Banie	Teren Starego Miasta	-	70	KI-V-0/52/55 z dnia 29.10.1955 r.
5.	Banie	Kościół M.B. Wspomożenia Wiernych	309	106 (nowy nr 995)	KI.V.-0/97/56 z dnia 02.07.1956 r.
6.	Banie	Baszta Prochowa	250	414 (nowy nr 1023)	KI.20/45/63 z dnia 05.12.1963 r.
7.	Banie	Kaplica Św. Jerzego	419	417 (nowy nr 1019)	KI.20/46/63 z dnia 05.12.1963 r.
8.	Banie	Cmentarz żydowski wraz z aleją dojazdową, położony w granicach założenia otoczonego pozostałościami kamiennego ogrodzenia	31, 32	1267 (nowy nr 946)	PSOZ/Sz-n/5340/128/94 z dnia 12.09.1994 r.
9.	Banie	Cmentarz przykościelny, starodrzew	309	995	DZ.5130.14.2015.AR z dnia 12.06.2015 r.
10.	Baniewice	Kościół NSPJ	382	107 (nowy nr 996)	KI.V.-0/98/56 z dnia 02.07.1956 r.
11.	Baniewice	Cmentarz przykościelny, mur cmentarny, bramki cmentarne, starodrzew	388/2, część działki nr 388/1	996	DZ.5130.16.2015.AR z dnia 02.07.2015 r.
12.	Dłusko Gryfińskie	Kościół NMP Królowej Polski	246	760 (nowy nr 952)	KI.I.6801/8/74 z dnia 30.05.1974 r.
13.	Dłusko Gryfińskie	Cmentarz przykościelny, mur cmentarny, bramki cmentarne, starodrzew	246	952	DZ.5130.15.2015.AR z dnia 12.06.2015 r.
14.	Górnowo	Kościół NSPJ, cmentarz przykościelny, starodrzew, mur cmentarny, słupki bramy cementowej	109/1 109/2	1499	DZ.5130.012016.AR z dnia 19.01.2016 r.
15.	Kunowo	Cmentarz przykościelny	80	172	DZ-4200/16/O/2004 z dnia 13.07.2004 r.
16.	Kunowo	Kościół św. Wojciecha	80	172	DZ-4200/16/O/2004 z dnia 13.07.2004 r.
17.	Lubanowo	Kościół Chrystusa Króla	40	129	KI.V.-0/127/56 z dnia

				(nowy nr 1001)	31.07.1956 r.
18.	Lubanowo	Park dworski	323/135	925 (nowy nr 932)	KL.I.5340/47/80 z dnia 12.12.1980 r.
19.	Lubanowo	Cmentarz przykościelny, mur cmentarny, bramki cmentarne, starodrzew	40	1001	DZ.5130.12.2015.AR z dnia 12.06.2015 r.
20.	Lubanowo (Otoki)	Wiatrak holenderski	290/3	1100 (nowy nr 948)	KI.3-5340/26/89 z dnia 29.05.1989 r.
21.	Piaseczno	Kościół MB Królowej Różańca Św.	336	144 (nowy nr 973)	KI.V.-0/143/56 z dnia 31.07.1956 r.
22.	Piaseczno	Cmentarz przykościelny, mur cmentarny, bramki cmentarne, starodrzew	336	973	DZ.5130.102015.AR z dnia 12.06.2015 r.
23.	Różnowo	Park dworski	16/1, 204 20/5, 20/6	923 (nowy nr 949)	KL.I.5340/45/80 z dnia 03.12.1980 r.
24.	Różnowo	Kościół MB Częstochowskiej (odbudowany)	21/1	246 (nowy nr 1179)	KI.V.-0/283/57 z dnia 22.10.1957 r.
25.	Sosnowo	Kościół Niepokalanego Poczęcia NMP	79/1	158 (nowy nr 981)	KI.V.-0/159/56 z dnia 01.08.1956 r.
26.	Sosnowo	Cmentarz przykościelny, mur cmentarny, słupki bramy wjazdowej, starodrzew	79/1	981	DZ.5130.13.2015.AR z dnia 12.06.2015 r.
27.	Swobnica	Kościół Św. Kazimierza	422	161 (nowy nr 1025)	KI.V.-0/163/56 z dnia 01.08.1956 r.
28.	Swobnica	Zamek	727/1	227 (nowy nr 760)	KI.V.-0/248/57 z dnia 31.03.1957 r.
29.	Swobnica	Park dworski	727/1, część działki nr 727/5	933 (nowy nr 760)	KL.I.5340/55/80 z dnia 04.12.1980 r.
30.	Swobnica	Parcela przykościelna, cmentarz przykościelny, starodrzew, mur cmentarny	422	1025	DZ.513018.2015.AR z dnia 14.09.2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków

Zabytek ruchomy stanowi zasób dziedzictwa kulturowego, który posiada zdolności mobilne i jest możliwy do przeniesienia. W zasięgu granic administracyjnych gminy Banie zlokalizowanych zostało 8 zabytków tego typu wpisanych do Rejestru Zabytków. Wszystkie obiekty zostały umieszczone w dokumencie 15 listopada 1982 roku i występują głównie w formie: rzeźb, płaskorzeźb oraz ambony. W Rejestrze Zabytków są widoczne pod numerami: „118/82” oraz „B-193”.

Wszystkie obiekty dziedzictwa kulturowego nie zostały zawarte w gminnym Rejestrze Zabytków. W granicach administracyjnych gminy występuje 82 zabytków ruchomych, spośród których zaledwie 8 widnieje w rejestrze.

5.3.4. Stanowiska archeologiczne ujęte w wojewódzkiej ewidencji gruntów

Zabytek archeologiczny to zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów lub zabytek ruchomy, będący tym wytworem (art. 3 pkt 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Zabytki archeologiczne są częścią dziedzictwa kulturowego. Na zasób zabytków archeologicznych składają się zarówno tzw. stanowiska archeologiczne (obiekty i warstwy zlokalizowane w terenie), jak i ruchome zabytki (przedmioty) z nich pochodzące.

Stanowiska archeologiczne ujawnione głównie podczas badań powierzchniowych (AZP) składają się głównie na archeologiczne dziedzictwo kulturowe gminy.

W granicach administracyjnych gminy Banie położonych jest 416 stanowisk archeologicznych. Pochodzą one z różnych okresów panujących na ziemi, wzbogacając kulturowe dziedzictwo regionu.

Tabela 22. Wykaz stanowisk archeologicznych położonych w granicach administracyjnych gminy Banie.

Lp.	Miejscowość	Obszar AZP	Nr w miejscowości	Numer na obszarze	Kultura/Chronologia
1.	Babinek	36-05	1	1	Okres wpływów rzymskich
2.	Babinek	36-05	2	2	Okres starożytny; Średniowiecze
3.	Babinek	36-05	3	3	Epoka żelazna
4.	Babinek	36-05	4	4	Średniowiecze (XIV-XV w.)
5.	Babinek	36-05	5	5	Okres starożytny;
6.	Babinek	36-05	6	6	Okres starożytny;
7.	Babinek	36-05	7	7	Okres wpływów rzymskich;
8.	Babinek	36-05	8	8	Okres starożytny
9.	Babinek	36-05	9	9	Okres starożytny
10.	Babinek	36-05	10	10	Okres starożytny
11.	Babinek	36-05	11	11	Okres starożytny
12.	Babinek	36-05	12	12	Okres starożytny
13.	Babinek	36-05	13	13	Wczesne średniowiecze (VIII-IX w.)
14.	Babinek	36-05	14	14	Okres starożytny; Średniowiecze (XIV w.)
15.	Babinek	36-05	15	15	Średniowiecze (XII- XIV w.)

16.	Babinek	36-05	16	16	Okres nowożytny (XVI w.)
17.	Babinek	36-05	17	17	Okres starożytny
18.	Babinek	36-05	18	18	Okres starożytny; Okres nowożytny (XVI w.)
19.	Babinek	36-05	19	19	Okres starożytny
20.	Babinek	36-05	20	20	Okres starożytny
21.	Babinek	36-05	21	21	Okres starożytny; Wczesne średniowiecze (X – XI w.); Średniowiecze (XIV – XV w.)
22.	Babinek	36-05	22	22	Wczesne średniowiecze (VIII – IX/X w.)
23.	Babinek	36-05	23	23	Okres starożytny
24.	Babinek	36-05	24	24	Okres starożytny
25.	Babinek	36-05	25	25	Okres starożytny; Okres nowożytny (XVI- XVII w.)
26.	Babinek	36-05	26	26	Okres starożytny
27.	Babinek	36-05	27	27	Okres starożytny
28.	Babinek	36-05	28	28	Okres starożytny
29.	Babinek	36-05	29	29	Epoka brązu; Średniowiecze (XIV – XV w.)
30.	Babinek	36-05	30	30	Okres starożytny Wczesne średniowiecze (VIII w.)
31.	Babinek	36-05	31	31	Epoka brązu/Halsztat; Wczesne średniowiecze (VIII - IXw.)
32.	Babinek	36-05	32	32	Okres starożytny; Epoka kamienia
33.	Banie	36-06	103	53	Okres nowożytny; Okres starożytny; Okres nowożytny;
34.	Banie	36-06	104	54	Okres starożytny
35.	Banie	36-06	105	55	Epoka kamienia; Okres starożytny; Okres wpływów rzymskich;
36.	Banie	36-06	106	56	Okres starożytny; Okres nowożytny;

37.	Banie	36-06	107	57	Średniowiecze; Okres nowożytny
38.	Banie	36-06	108	58	Okres starożytny; Okres nowożytny;
39.	Banie	36-06	109	59	Okres starożytny; Okres nowożytny;
40.	Banie	36-06	110	61	Późny okres przedrzymski (późnych aten); okres nowożytny;
41.	Banie	36-06	103	53	?
42.	Banie	36-06	104	54	?
43.	Banie	36-06	105	55	?
44.	Banie	36-06	106	56	?
45.	Banie	36-06	107	57	?
46.	Banie	36-06	108	58	?
47.	Banie	36-06	109	59	?
48.	Banie	36-06	110	61	?
49.	Banie	37-06	9	2	Okres starożytny; Średniowiecze; Neolit (?);
50.	Banie	37-06	10	3	Okres starożytny;
51.	Banie	37-06	11	4	Okres nowożytny;
52.	Banie	37-06	12	11	Okres starożytny;
53.	Banie	37-06	13	12	Neolit; Okres starożytny;
54.	Banie	37-06	14	13	Mezolit/neolit; Okres starożytny;
55.	Banie	37-06	15	14	Okres starożytny;
56.	Banie	37-06	16	15	Okres starożytny;
57.	Banie	37-06	17	45	Okres nowożytny;
58.	Banie	37-06	18	46	Średniowiecze;
59.	Banie	37-06	19	47	Wczesne średniowiecze (IX w.)

60.	Banie	37-06	20	48	Okres starożytny; Okres nowożytny;
61.	Banie	37-06	21	49	Wczesne średniowiecze;
62.	Banie	37-06	22	50	Okres wpływów rzymskich; okres nowożytny;
63.	Banie	37-06	23	51	Laten/Rzym
64.	Banie	37-06	24	52	Kultura łużycka; Okres starożytny; Średniowiecze; Okres nowożytny;
65.	Banie	37-06	25	53	Średniowiecze; Okres nowożytny;
66.	Banie	37-06	26	54	Średniowiecze; Okres nowożytny;
67.	Banie	37-06	27	55	Średniowiecze;
68.	Banie	37-06	28	56	Okres nowożytny;
69.	Banie	37-06	29	57	Średniowiecze; Okres nowożytny;
70.	Banie	37-06	30	58	Wczesny Rzym; Średniowiecze; Okres starożytny; Okres nowożytny;
71.	Banie	37-06	31	59	Średniowiecze; Okres nowożytny;
72.	Banie	37-06	32	60	Średniowiecze; Okres starożytny;
73.	Banie	37-06	33	61	Średniowiecze; Okres starożytny; Okres nowożytny;
74.	Banie	37-06	34	62	Średniowiecze; Okres nowożytny;
75.	Banie	37-06	35	63	Wczesne średniowiecze; Okres starożytny;
76.	Banie	37-06	36	64	Okres wpływów rzymskich (?); Okres starożytny;
77.	Banie	37-06	37	65	Okres starożytny; Średniowiecze; Okres nowożytny;

78.	Banie	37-06	38	66	Kultura łużycka; Średniowiecze (XIII-XIV w.); Okres nowożytny;
79.	Banie	37-06	39	67	Średniowiecze; Okres nowożytny;
80.	Banie	37-06	2	68	Kultura łużycka; Wczesne średniowiecze (IX-X w.); Średniowiecze; Epoka brązu;
81.	Banie	37-06	40	69	Średniowiecze; Okres nowożytny;
82.	Banie	37-06	41	70	Okres nowożytny;
83.	Banie	37-06	42	71	Średniowiecze;
84.	Banie	37-06	43	72	Średniowiecze; Okres nowożytny;
85.	Banie	37-06	44	73	Średniowiecze; Okres nowożytny;
86.	Banie	37-06	45	74	Okres starożytny; Średniowiecze; Okres nowożytny;
87.	Banie	37-06	46	75	Średniowiecze; Okres nowożytny;
88.	Banie	37-06	47	76	Okres starożytny; Wczesne średniowiecze; Średniowiecze; Okres nowożytny;
89.	Banie	37-06	48	77	Średniowiecze;
90.	Banie	37-06	49	78	Okres starożytny; Średniowiecze, Okres nowożytny;
91.	Banie	37-06	50	79	Okres starożytny; okres nowożytny;
92.	Banie	37-06	51	80	Okres starożytny; Średniowiecze;
93.	Banie	37-06	52	81	Neolit (?); Okres starożytny;

					Wczesne średniowiecze (?);
					Okres nowożytny;
94.	Banie	37-06	53	82	Okres starożytny; Średniowiecze;
95.	Banie	37-06	54	83	Średniowiecze; Okres nowożytny;
96.	Banie	37-06	55	84	Okres wpływów rzymskich; Okres starożytny;
97.	Banie	37-06	56	85	Okres starożytny; Okres nowożytny;
98.	Banie	37-06	57	86	Średniowiecze;
99.	Banie	37-06	58	87	Okres wpływów rzymskich (?); Średniowiecze;
100.	Banie	37-06	59	88	Okres nowożytny;
101.	Banie	37-06	60	89	Kultura łużycka; Wczesny Rzym; Wczesne Średniowiecze (IX-X w.)
102.	Banie	37-06	61	90	Kultura łużycka; Średniowiecze (XIII- XIV w.); Okres nowożytny;
103.	Banie	37-06	62	91	Średniowiecze; Okres nowożytny;
104.	Banie	37-06	63	92	Średniowiecze (XIV w.); Okres nowożytny;
105.	Banie	37-06	64	93	Okres starożytny; Średniowiecze; Okres nowożytny;
106.	Banie	37-06	65	94	Okres wpływów rzymskich (?); Średniowiecze; Okres nowożytny;
107.	Banie	37-06	66	95	Okres starożytny;
108.	Banie	37-06	67	96	Okres starożytny; Okres

					nowożytny;
109.	Banie	37-06	68	97	Okres starożytny;
110.	Banie	37-06	69	98	Okres starożytny;
111.	Banie	37-06	70	99	Średniowiecze (XIV w.);
					Okres nowożytny;
112.	Banie	37-06	71	104	Średniowiecze;
					Okres nowożytny;
113.	Banie	37-06	72	105	Okres starożytny;
					Średniowiecze;
114.	Banie	37-06	73	106	Okres nowożytny;
115.	Banie	37-06	74	107	Okres starożytny;
					Wczesne Średniowiecze;
					Średniowiecze;
					Okres nowożytny;
116.	Banie	37-06	75	108	Okres starożytny;
					Średniowiecze;
					Okres nowożytny;
117.	Banie	37-06	76	109	Średniowiecze;
118.	Banie	37-06	77	110	Okres starożytny;
					Średniowiecze;
119.	Banie	37-06	78	111	Okres starożytny;
					Średniowiecze;
120.	Banie	37-06	79	112	Średniowiecze; Okres nowożytny;
121.	Banie	37-06	80	113	Średniowiecze; Okres nowożytny;
122.	Banie	37-06	81	114	Neolit;
					Kultura łużycka;
					Średniowiecze;
123.	Banie	37-06	82	115	Średniowiecze;
124.	Banie	37-06	83	116	Średniowiecze (XIV w.);

125.	Banie	37-06	84	117	Neolit; Średniowiecze; Okres nowożytny;
126.	Banie	37-06	85	118	Średniowiecze; Okres nowożytny;
127.	Banie	37-06	86	120	Okres nowożytny;
128.	Banie	37-06	87	121	Okres nowożytny;
129.	Banie	37-06	88	122	Średniowiecze;
130.	Banie	37-06	89	123	Średniowiecze; Okres nowożytny;
131.	Banie	37-06	1	124	Kultura łużycka (epoka brązu IV);
132.	Banie	37-06	90	125	Okres starożytny;
133.	Banie	37-06	91	126	Średniowiecze; Okres nowożytny;
134.	Banie	37-06	92	127	Średniowiecze; Okres nowożytny;
135.	Banie	37-06	93	128	Średniowiecze; Okres nowożytny;
136.	Banie	37-06	94	129	Okres starożytny; Średniowiecze; Okres nowożytny;
137.	Banie	37-06	95	130	Okres starożytny; Średniowiecze; Okres nowożytny;
138.	Banie	37-06	96	131	Średniowiecze; Okres nowożytny;
139.	Banie	37-06	97	132	Laten/Rzym- podokres B ₁
140.	Banie	37-06	98	133	Średniowiecze;
141.	Banie	37-06	99	134	Okres nowożytny;
142.	Banie	37-06	100	135	Okres starożytny;

					Okres nowożytny; Nieokreślony;
143.	Banie	37-06	101	136	Średniowiecze; Okres nowożytny;
144.	Banie	37-06	102	137	Średniowiecze; Okres nowożytny;
145.	Banie	37-06	3	138	Kultura łużycka (Młodsza epoka brązu)
146.	Baniewice	37-05	30	1	Okres starożytny (epoka brązu)
147.	Baniewice	37-05	50	2	Okres starożytny
148.	Baniewice	37-05	51	3	Wczesne średniowiecze (XI-XII w.)
149.	Baniewice	37-06	1	16	Średniowiecze
150.	Baniewice	37-06	2	17	Średniowiecze; Okres nowożytny
151.	Baniewice	37-06	3	18	Okres starożytny; Średniowiecze;
152.	Baniewice	37-06	4	19	Okres starożytny; Średniowiecze;
153.	Baniewice	37-06	5	20	Okres starożytny; Wczesne Średniowiecze;
154.	Baniewice	37-06	6	21	Okres starożytny;
155.	Baniewice	37-06	7	22	Okres starożytny;
156.	Baniewice	37-06	8	23	Okres starożytny;
157.	Baniewice	37-06	9	24	Okres starożytny;
158.	Baniewice	37-06	10	25	Średniowiecze;
159.	Baniewice	37-06	11	26	Okres starożytny; Średniowiecze; Okres nowożytny;
160.	Baniewice	37-06	12	27	Średniowiecze;
161.	Baniewice	37-06	13	28	Okres starożytny;

					Wczesne Średniowiecze;
					Średniowiecze;
162.	Baniewice	37-06	14	29	Średniowiecze (XIV w.);
					Okres nowożytny;
163.	Baniewice	37-06	15	30	Średniowiecze XIII-XIV w.);
					Okres nowożytny;
164.	Baniewice	37-06	16	31	Średniowiecze;
165.	Baniewice	37-06	17	32	Średniowiecze XIII-XIV w.);
					Okres nowożytny;
166.	Baniewice	37-06	18	33	Okres starożytny;
					Średniowiecze;
167.	Baniewice	37-06	19	34	Średniowiecze;
168.	Baniewice	37-06	20	35	Średniowiecze (XIII-XIV w.);
					Okres nowożytny;
169.	Baniewice	37-06	21	36	Średniowiecze;
					Okres nowożytny;
170.	Baniewice	37-06	22	37	Średniowiecze;
171.	Baniewice	37-06	23	38	Okres starożytny
172.	Baniewice	37-06	24	39	Okres starożytny
173.	Baniewice	37-06	25	40	Okres starożytny
174.	Baniewice	37-06	26	41	Okres starożytny;
					Okres nowożytny;
175.	Baniewice	37-06	27	42	Średniowiecze;
					Okres nowożytny;
176.	Baniewice	37-06	28	43	Okres starożytny;
					Średniowiecze (XIV w.);
177.	Baniewice	37-06	29	44	Średniowiecze XIII-XIV w.);
178.	Baniewice	37-06	30	119	Okres starożytny;
					Średniowiecze;
179.	Baniewice	38-05	48	1	Wczesne średniowiecze (X-XI w.)

180.	Baniewice	38-05	49	2	Okres starożytny; Okres nowożytny (XVII w.);
181.	Baniewice	38-06	31	1	Okres nowożytny
182.	Baniewice	38-06	32	2	Okres nowożytny
183.	Baniewice	38-06	33	3	Średniowiecze
184.	Baniewice	38-06	34	4	Okres starożytny; Średniowiecze;
185.	Baniewice	38-06	35	5	Średniowiecze
186.	Baniewice	38-06	36	6	Średniowiecze
187.	Baniewice	38-06	37	7	Średniowiecze; Okres nowożytny;
188.	Baniewice	38-06	38	8	Średniowiecze
189.	Baniewice	38-06	39	9	Średniowiecze
190.	Baniewice	38-06	40	10	Średniowiecze; Okres nowożytny;
191.	Baniewice	38-06	41	11	Średniowiecze; Okres nowożytny;
192.	Baniewice	38-06	42	12	Średniowiecze; Okres nowożytny;
193.	Baniewice	38-06	43	13	Średniowiecze;
194.	Baniewice	38-06	44	14	Średniowiecze; Okres nowożytny;
195.	Baniewice	38-06	45	15	Okres starożytny; Okres nowożytny;
196.	Baniewice	38-06	46	16	Wczesne średniowiecze; Okres nowożytny
197.	Baniewice	38-06	47	17	Średniowiecze
198.	Czarnowo	37-07	60	48	?
199.	Czarnowo	36-07	9	9	?
200.	Czarnowo	36-07	11	11	?

201.	Czarnowo	36-07	31	31	?
202.	Czarnowo	36-07	32	32	?
203.	Czarnowo	36-07	33	33	?
204.	Czarnowo	36-07	35	35	?
205.	Czarnowo	36-07	36	36	?
206.	Czarnowo	36-07	37	37	?
207.	Czarnowo	36-07	38	38	?
208.	Czarnowo	36-07	40	40	?
209.	Czarnowo	36-07	41	41	?
210.	Czarnowo	36-07	56	192	?
211.	Czarnowo	36-07	3	3	?
212.	Dłusko Gryfińskie	39-06	1	19	Średniowiecze
213.	Dłusko Gryfińskie	39-06	2	20	Średniowiecze; Okres nowożytny;
214.	Dłusko Gryfińskie	39-06	3	21	Średniowiecze; Okres nowożytny;
215.	Dłusko Gryfińskie	39-06	4	22	Średniowiecze (XIII- XIV w.); Okres nowożytny;
216.	Dłusko Gryfińskie	39-06	5	23	Średniowiecze; Okres nowożytny;
217.	Dłusko Gryfińskie	39-06	6	24	Średniowiecze (XII-XIV w.); Okres nowożytny;
218.	Dłusko Gryfińskie	39-06	7	25	Okres starożytny; Okres nowożytny
219.	Dłusko Gryfińskie	39-06	8	26	Średniowiecze;
220.	Dłusko Gryfińskie	39-06	9	27	Średniowiecze;
221.	Dłusko Gryfińskie	39-06	10	28	Średniowiecze;
222.	Dłusko	39-06	11	29	Średniowiecze;

	Gryfińskie				Okres nowożytny;
223.	Dłusko Gryfińskie	39-06	12	30	Średniowiecze (XIII- XIV w.); Okres nowożytny;
224.	Dłusko Gryfińskie	39-06	13	31	Okres starożytny; Średniowiecze;
225.	Dłusko Gryfińskie	39-06	14	32	Średniowiecze; Okres nowożytny;
226.	Dłusko Gryfińskie	39-06	15	33	Średniowiecze; Okres nowożytny;
227.	Dłusko Gryfińskie	39-06	16	34	Wczesne średniowiecze (IX- Xlw.)
228.	Dłusko Gryfińskie	39-06	17	35	Okres starożytny;
229.	Dłusko Gryfińskie	39-06	18	36	Średniowiecze; Okres nowożytny;
230.	Dłusko Gryfińskie	39-06	19	37	Średniowiecze;
231.	Dłusko Gryfińskie	39-06	20	38	Średniowiecze;
232.	Dłusko Gryfińskie	39-06	21	39	Średniowiecze; Okres nowożytny
233.	Górnowo	38-06	1	68	Średniowiecze; Okres nowożytny
234.	Górnowo	38-06	2	69	Średniowiecze;
235.	Górnowo	38-06	3	70	Epoka kamienia; Kultura łużycka; Okres starożytny;
236.	Górnowo	38-06	4	71	Średniowiecze; Okres nowożytny;
237.	Kunowo	36-06	25	60	Okres starożytny; Średniowiecze;

238.	Kunowo	36-07	1	61	Okres starożytny (epoka brązu); Średniowiecze (XIII-XIV w.);
239.	Kunowo	36-07	4	62	Okres starożytny (epoka kamienia); Okres starożytny (neolit); Okres starożytny (okres wpływów rzymskich); Wczesne średniowiecze (?); Wczesne średniowiecze;
240.	Kunowo	36-07	5	63	Kultura łużycka; Średniowiecze (XIII- XIV w.);
241.	Kunowo	36-07	6	64	Okres starożytny (epoka brązu/ Halsztat); Średniowiecze (XIII- XIV w.)
242.	Kunowo	36-07	3	65	Okres starożytny (epoka kamienia); Okres starożytny; Średniowiecze (XIII- XIV w.);
243.	Kunowo	36-07	7	66	Średniowiecze;
244.	Kunowo	36-07	8	67	Średniowiecze (XIV w.); Okres nowożytny (XVI w.);
245.	Kunowo	36-07	9	68	Okres starożytny (?); Średniowiecze (XIII w.);
246.	Kunowo	36-07	10	69	Średniowiecze (1.poł. XIII w.);
247.	Kunowo	36-07	11	70	Okres starożytny; Okres nowożytny (XVIII-XIV w.)
248.	Kunowo	36-07	12	71	Średniowiecze (XIII-XIV w.);
249.	Kunowo	36-07	13	72	Okres starożytny; Okres nowożytny (XVI-XVII w.)
250.	Kunowo	36-07	14	73	Okres starożytny; Okres starożytny (neolit);

					Średniowiecze (XIII-XIV w.);
251.	Kunowo	36-07	15	74	Okres starożytny;
					Wczesne średniowiecze (X w.);
252.	Kunowo	36-07	16	75	Okres starożytny;
					Wczesne średniowiecze (IX-X w.);
					Średniowiecze (XIII-XIV w.);
253.	Kunowo	36-07	17	76	Epoka kamienia;
					Kultura łużycka;
					Średniowiecze (XIII-XIV w.);
254.	Kunowo	36-07	18	77	Okres starożytny;
255.	Kunowo	36-07	19	78	Okres starożytny;
					Okres wpływów rzymskich (?);
					Średniowiecze (XIII –XIV w.);
256.	Kunowo	36-07	20	79	Okres starożytny (późny brąz/ Halsztat);
257.	Kunowo	36-07	21	80	Okres starożytny;
					Wczesne średniowiecze (X-XI w.);
258.	Kunowo	36-07	22	81	Kultura łużycka;
259.	Kunowo	36-07	2	82	Okres starożytny (epoka brązu);
					Okres starożytny (Halsztat?);
260.	Kunowo	36-07	23	83	Okres starożytny (okres wpływów rzymskich?);
261.	Kunowo	36-07	24	84	Okres starożytny;
					Okres starożytny (epoka brązu/Halsztat?);
262.	Lubanowo	36-06	34	72	
263.	Lubanowo	36-05	11	65	Okres wpływów rzymskich;
264.	Lubanowo	36-05	12	66	Okres wpływów rzymskich;
265.	Lubanowo	36-06	13	10	Okres starożytny;

266.	Lubanowo	36-06	14	11	Okres starożytny ; Okres nowożytny;
267.	Lubanowo	36-06	15	12	Epoka kamienia; Okres wpływów rzymskich; Okres starożytny; Okres nowożytny;
268.	Lubanowo	36-06	16	13	Okres starożytny;
269.	Lubanowo	36-06	17	14	Okres starożytny; Średniowiecze;
270.	Lubanowo	36-06	18	15	Epoka kamienia; Okres wpływów rzymskich;
271.	Lubanowo	36-06	19	16	Okres starożytny;
272.	Lubanowo	36-06	20	17	Okres wpływów rzymskich; Średniowiecze;
273.	Lubanowo	36-06	21	18	Okres starożytny
274.	Lubanowo	36-06	22	19	Średniowiecze
275.	Lubanowo	36-06	23	20	Okres starożytny
276.	Lubanowo	36-06	24	21	Średniowiecze
277.	Lubanowo	36-06	25	22	Okres starożytny; Wczesne średniowiecze; Średniowiecze;
278.	Lubanowo	36-06	26	23	Kultura łużycka; Okres starożytny; Średniowiecze;
279.	Lubanowo	36-06	27	24	Okres starożytny Średniowiecze;
280.	Lubanowo	36-06	28	25	Kultura łużycka;
281.	Lubanowo	36-06	29	26	Okres wpływów rzymskich; Średniowiecze;
282.	Lubanowo	36-06	30	35	Okres starożytny;
283.	Lubanowo	36-06	31	36	Średniowiecze;

					Okres nowożytny;
284.	Lubanowo	36-06	32	49	Okres starożytny;
285.	Lubanowo	36-06	33	50	Średniowiecze;
					Okres nowożytny;
286.	Lubanowo	36-06	1	1	Średniowiecze
287.	Lubanowo	36-06	2	5	Wczesne średniowiecze (XI- XII w.);
288.	Lubanowo	36-06	3	6	Kultura łużycka;
					Wczesne średniowiecze;
289.	Lubanowo	36-06	4	7	Okres wpływów rzymskich;
290.	Lubanowo	36-06	5	8	Średniowiecze;
291.	Lubanowo	36-06	6	9	Okres starożytny;
292.	Lubanowo	36-06	7	10	Okres starożytny;
293.	Lubanowo	36-06	34	72	epoka brązu – wczesna epoka żelaza, Vw. przed Chr., okres wczesno rzymski (faza B). młodszy okres rzymski , średniowiecze, okres nowożytny
294.	Parnica	36-07	3	124	Okres starożytny;
295.	Parnica	36-07	6	196	Kultura pucharów lejkowatych;
					Kultura łużycka;
					Kultura walbierska; Wczesne średniowiecze; Neolit- epoka brązu; Kultura łużycka/ kultura pomorska; Wczesne średniowiecze (faza DE); Okres nowożytny; Kultura pucharów lejkowatych;
					Kultura łużycka (Halsztat D);
296.	Parnica	36-07	7	197	Kultura łużycka; Kultura walbierska; Kultura pucharów lejkowatych;
					Epoka kamienia;
					Kultura łużycka/ kultura

					pomorska;
					Okres wpływów rzymskich; Wczesne średniowiecze; Okres nowożytny;
					Kultura pucharów lejkowatych (neolit);
					Kultura łużycka (epoka brązu/ Halsztat); Kultura walbierska (okres wpływów rzymskich);
297.	Parnica	37-07	4	4	Okres starożytny;
298.	Parnica	37-07	5	5	Okres starożytny; Średniowiecze (XIV – XV w.);
299.	Piaseczno	37-06	1	100	Okres wpływów rzymskich; Średniowiecze;
300.	Piaseczno	37-06	2	101	Okres starożytny;
301.	Piaseczno	37-06	3	102	Okres wpływów rzymskich; Średniowiecze;
302.	Piaseczno	37-06	4	103	Okres nowożytny
303.	Piaseczno	38-06	10	58	Okres starożytny
304.	Piaseczno	38-06	11	59	Epoka kamienia; Kultura łużycka; Okres starożytny;
305.	Piaseczno	38-06	12	60	Okres starożytny;
306.	Piaseczno	38-06	13	61	Epoka kamienia; Średniowiecze; Okres nowożytny;
307.	Piaseczno	38-06	14	62	Średniowiecze; Okres nowożytny;
308.	Piaseczno	38-06	15	63	Okres starożytny;
309.	Piaseczno	38-06	16	64	Kultura łużycka; Okres starożytny;
310.	Piaseczno	38-06	17	65	Neolit; Kultura ceramiki wstęgowej

					rytej (?); Okres starożytny; Wczesne średniowiecze
311.	Piaseczno	38-06	18	66	Okres starożytny;
312.	Piaseczno	38-06	19	67	Średniowiecze; Okres nowożytny
313.	Piaseczno	38-06	20	72	Średniowiecze;
314.	Piaseczno	38-06	5	53	Mezolit/neolit; Okres starożytny;
315.	Piaseczno	38-06	6	54	Epoka kamienia; Kultura łużycka; Okres starożytny;
316.	Piaseczno	38-06	7	55	Okres starożytny;
317.	Piaseczno	38-06	8	56	Okres wpływów rzymskich; Średniowiecze; Okres starożytny
318.	Piaseczno	38-06	9	57	Neolit; Kultura łużycka; Wczesne średniowiecze (VIII w.); Okres nowożytny;
319.	Piaseczno	38-07	20	1	Okres starożytny; Średniowiecze;
320.	Piaseczno	38-07	21	2	Okres nowożytny;
321.	Piaseczno	38-07	22	3	Średniowiecze;
322.	Piaseczno	38-07	23	4	Kultura łużycka; Okres nowożytny;
323.	Piaseczno	38-07	24	5	Kultura łużycka; Okres nowożytny;
324.	Piaseczno	38-07	25	6	Średniowiecze (XIII-XIV w.); Okres nowożytny;
325.	Piaseczno	38-07	26	7	Średniowiecze;

					Okres nowożytny;
326.	Piaseczno	38-07	27	8	Średniowiecze;
327.	Piaseczno	38-07	28	9	Średniowiecze;
328.	Piaseczno	38-07	29	10	Średniowiecze;
					Okres nowożytny;
329.	Piaseczno	38-07	30	11	Średniowiecze;
					Okres nowożytny;
330.	Piaseczno	38-07	31	12	Okres starożytny;
					Okres nowożytny;
331.	Piaseczno	38-07	32	13	Okres starożytny;
					Średniowiecze;
					Okres nowożytny;
332.	Piaseczno	38-07	33	14	Średniowiecze (XIII – XIV w.);
					Okres nowożytny;
333.	Piaseczno	38-07	34	15	Średniowiecze;
					Okres nowożytny
334.	Piaseczno	38-07	35	16	Średniowiecze;
					Okres nowożytny
335.	Piaseczno	38-07	36	17	Średniowiecze (XIII – XIV w.);
					Okres nowożytny (XVII-XVIII w.);
336.	Piaseczno	38-07	37	18	Okres nowożytny;
337.	Rożnowo	36-05	1	107	Epoka żelaza
338.	Rożnowo	36-05	2	108	Okres starożytny
339.	Rożnowo	36-06	3	1	Średniowiecze;
					Okres nowożytny;
340.	Rożnowo	36-06	4	2	Średniowiecze;
					Okres nowożytny;
341.	Rożnowo	36-06	5	3	Okres wpływów rzymskich;
					Wczesne średniowiecze;
					Średniowiecze;

342.	Rożnowo	36-06	6	4	Epoka kamienia; Okres wpływów rzymskich; Okres starożytny;
343.	Rożnowo	36-06	7	5	Epoka kamienia; Okres wpływów rzymskich; Średniowiecze;
344.	Rożnowo	36-06	8	6	Okres starożytny
345.	Rożnowo	36-06	9	7	Okres starożytny
346.	Rożnowo	36-06	10	8	Okres starożytny
347.	Rożnowo	36-06	11	9	Okres starożytny; Średniowiecze;
348.	Rożnowo	36-06	12	47	Kultura łużycka; Średniowiecze; Okres nowożytny;
349.	Rożnowo	36-06	13	48	Okres starożytny;
350.	Sosnowo	36-06	1	27	Kultura łużycka
351.	Sosnowo	36-06	2	28	Kultura łużycka
352.	Sosnowo	36-06	3	29	Okres starożytny
353.	Sosnowo	36-06	4	30	Okres starożytny; Wczesne średniowiecze;
354.	Sosnowo	36-06	5	31	Kultura ceramiki wstęgowej; Okres starożytny;
355.	Sosnowo	36-06	6	32	Okres starożytny; Okres nowożytny;
356.	Sosnowo	36-06	7	33	Okres starożytny
357.	Sosnowo	36-06	8	34	Epoka kamienia
358.	Sosnowo	36-06	9	37	Epoka kamienia; Okres starożytny; Okres nowożytny;
359.	Sosnowo	36-06	10	38	Średniowiecze;

					Okres nowożytny;
360.	Sosnowo	36-06	11	42	Średniowiecze
361.	Sosnowo	36-06	12	43	Średniowiecze
362.	Sosnowo	36-06	13	44	Okres starożytny;
					Okres nowożytny;
363.	Sosnowo	36-06	14	45	Epoka kamienia;
					Okres starożytny;
					Średniowiecze;
					Okres nowożytny
364.	Sosnowo	36-06	15	51	Kultura łużycka
365.	Sosnowo	36-06	16	52	Okres starożytny
366.	Steklno	35-05	1	55	?
367.	Steklno	35-05	2	56	?
368.	Steklno	35-05	3	57	?
369.	Steklno	35-05	4	58	?
370.	Steklno	35-05	6	60	?
371.	Steklno	35-05	7	61	?
372.	Swobnica	38-06	16	18	Okres nowożytny
373.	Swobnica	38-06	17	19	Okres starożytny;
374.	Swobnica	38-06	18	20	Średniowiecze;
					Okres nowożytny;
375.	Swobnica	38-06	19	21	Średniowiecze;
					Okres nowożytny;
376.	Swobnica	38-06	20	22	Okres starożytny;
					Średniowiecze;
					Okres nowożytny;
377.	Swobnica	38-06	21	23	Neolit;
					Kultura łużycka;
					Średniowiecze;
378.	Swobnica	38-06	22	24	Neolit;

					Kultura łużycka; Średniowiecze; Okres nowożytny;
379.	Swobnica	38-06	23	25	Kultura łużycka; Średniowiecze;
380.	Swobnica	38-06	24	26	Okres starożytny; Okres nowożytny;
381.	Swobnica	38-06	25	27	Kultura łużycka; Okres starożytny;
382.	Swobnica	38-06	26	28	Okres starożytny; Średniowiecze;
383.	Swobnica	38-06	27	29	Średniowiecze (XIII-XIV w.); Okres nowożytny;
384.	Swobnica	38-06	28	30	Średniowiecze; Okres nowożytny;
385.	Swobnica	38-06	29	31	Okres nowożytny
386.	Swobnica	38-06	30	32	Okres starożytny
387.	Swobnica	38-06	31	33	Okres starożytny; Średniowiecze;
388.	Swobnica	38-06	32	34	Kultura łużycka; Kultura łużycka (?); Okres nowożytny;
389.	Swobnica	38-06	33	35	Neolit; Średniowiecze; Okres nowożytny;
390.	Swobnica	38-06	34	36	Okres starożytny; Średniowiecze;
391.	Swobnica	38-06	35	37	Średniowiecze; Okres nowożytny;
392.	Swobnica	38-06	36	38	Okres starożytny;

393.	Swobnica	38-06	37	39	Okres nowożytny; Wczesne średniowiecze (?); Okres nowożytny;
394.	Swobnica	38-06	38	40	Średniowiecze; Okres nowożytny
395.	Swobnica	38-06	39	41	Średniowiecze; Okres nowożytny
396.	Swobnica	38-06	6	42	Okres starożytny;
397.	Swobnica	38-06	40	43	Epoka kamienia; Okres starożytny; Średniowiecze; Okres nowożytny;
398.	Swobnica	38-06	41	44	Średniowiecze; Okres nowożytny;
399.	Swobnica	38-06	42	45	Średniowiecze (XIII-XIV w.); Okres nowożytny
400.	Swobnica	38-06	43	46	Okres starożytny;
401.	Swobnica	38-06	3	47	Neolit;
402.	Swobnica	38-06	4	48	Kultura łużycka (epoka brązu IV); Kultura łużycka; Wczesne średniowiecze;
403.	Swobnica	38-06	7	49	Kultura łużycka;
404.	Swobnica	38-06	44	50	Kultura łużycka; Okres starożytny; Okres nowożytny;
405.	Swobnica	38-06	1	51	Kultura łużycka (Halsztat D); Wczesne średniowiecze (k. IX-XII w.);
406.	Swobnica	38-06	5	52	Kultura łużycka; Wczesne średniowiecze;

407.	Swobnica	38-06	45	73	Średniowiecze (XIV- XVII w.)
408.	Swobnica	38-06	8	74	Kultura łużycka; Wczesne średniowiecze;
409.	Swobnica	39-06	2	1	Kultura łużycka; Wczesne średniowiecze;
410.	Swobnica	39-06	9	2	Okres starożytny; Średniowiecze;
411.	Swobnica	39-06	10	3	Okres starożytny; Średniowiecze; Okres nowożytny;
412.	Swobnica	39-06	11	4	Okres wpływów rzymskich; Okres nowożytny;
413.	Swobnica	39-06	12	5	Kultura łużycka (?); Okres wpływów rzymskich;
414.	Swobnica	39-06	13	6	Wczesne średniowiecze;
415.	Swobnica	39-06	14	7	Kultura łużycka; Okres starożytny;
416.	Swobnica	39-06	15	43	Kultura łużycka; Okres wpływów rzymskich;

Źródło: Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Banie.

5.3.4. Wykaz obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

Tabela 23. Gminna ewidencja zabytków dla gminy Banie.

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Nr	Data wpisu
1.	Babinek	Obora (3) w zespole folwarcznym	Babinek nr 1		
2.	Babinek	Pałac	Babinek nr 1		
3.	Babinek	Zespół folwarczny	Babinek nr 1		
4.	Babinek	Budynek mieszkalny	Babinek nr 1		
5.	Babinek	Budynek mieszkalny	Babinek nr 13		
6.	Babinek	Budynek mieszkalny	Babinek nr 40		
7.	Babinek	Budynek mieszkalny	Babinek nr 49/50		
8.	Babinek	Cmentarz przykościelny	Babinek nr 71	A-160	19.01.2004
9.	Babinek	Kościół ewang., ob. rzym.-	Babinek nr 71	A-160	19.01.2004

		kat. p.w. św. Anny			
10.	Babinek	Park pałacowy		919	02.12.1980
11.	Banie	Aleja dojazdowa	ul. Ogrodowa	A-1267	12.09.1994
12.	Banie	Baszta Prochowa	ul. B. Chrobrego 5	A-414	05.12.1963
13.	Banie	Budynek gospodarczy	ul. Targowa 4		
14.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. B. Chrobrego 1		
15.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. B. Chrobrego 2		
16.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. B. Chrobrego 6		
17.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. B. Chrobrego 19		
18.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. B. Chrobrego 21		
19.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. B. Chrobrego 23		
20.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Ciasna 4		
21.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Grunwaldzka 2		
22.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Grunwaldzka 5		
23.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Grunwaldzka 6		
24.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Grunwaldzka 8		
25.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Grunwaldzka 10		
26.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Grunwaldzka 12		
27.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Grunwaldzka 14		
28.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Jagiellońska 2		
29.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Jagiellońska 4		
30.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Jagiellońska 6		
31.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Jagiellońska 8		
32.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Jagiellońska 9		
33.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Jagiellońska 14		
34.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Jagiellońska 24		
35.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Jagiellońska 29		
36.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Jagiellońska 32		
37.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Mostowa 2		
38.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Ogrodowa 2/4		
39.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Ogrodowa 3		
40.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Ogrodowa 5/7		
41.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Poczтова 5		
42.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Różana 6		
43.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Różana 16		
44.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Skośna 2		
45.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Skośna 3		
46.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Skośna 5		
47.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Skośna 8		
48.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Strzelecka 2		
49.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Targowa 6		
50.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Targowa 7		
51.	Banie	Budynek mieszkalny	ul. Targowa 9		
52.	Banie	Budynek szkoły	ul. Szkolna 1		
53.	Banie	Cmentarz komunalny (I)	ul. Kunowska		

54.	Banie	Cmentarz przykościelny (II)	ul. B. Chrobrego 6		
55.	Banie	Cmentarz (III)	ul. Gryfińska		
56.	Banie	Cmentarz żydowski (IV)	ul. Ogrodowa	A-1267	12.09.1994
57.	Banie	Cmentarz (V)	ul. Polna/Grunwaldzka		
58.	Banie	Kaplica cmentarna p.w. Wszystkich Świętych	ul. Kunowska		
59.	Banie	Kaplica p.w. św. Jerzego	ul. Gryfińska	A-417	05.12.1963
60.	Banie	Kościół par. p.w. NMP Wspomożenia Wiernych	ul. B. Chrobrego 6	A-106	02.07.1956
61.	Banie	Poczta	ul. Poczтовая 7		
62.	Banie	Synagoga	ul. B. Chrobrego 10		
63.	Banie	Teren starego miasta		70	29.10.1955
64.	Banie	Zagroda	ul. Grunwaldzka 18		
65.	Baniewice	Owczarnia w zespole folwarcznym	Baniewice nr 1		
66.	Baniewice	Zespół folwarczny	Baniewice nr 1		
67.	Baniewice	Chałupa	Baniewice nr 4		
68.	Baniewice	Chałupa	Baniewice nr 6		
69.	Baniewice	Chałupa	Baniewice nr 11/13		
70.	Baniewice	Chałupa	Baniewice nr 50		
71.	Baniewice	Chałupa	Baniewice 53		
72.	Baniewice	Chałupa	Baniewice nr 56		
73.	Baniewice	Chałupa	Baniewice nr 62/64		
74.	Baniewice	Chałupa	Baniewice nr 74		
75.	Baniewice	Chałupa	Baniewice nr 77		
76.	Baniewice	Chałupa	Baniewice nr 79/81		
77.	Baniewice	Chałupa	Baniewice nr 82		
78.	Baniewice	Chałupa	Baniewice nr 84		
79.	Baniewice	Chałupa	Baniewice nr 87/89		
80.	Baniewice	Chałupa	Baniewice nr 95		
81.	Baniewice	Bramka cmentarna (pd.)			
82.	Baniewice	Bramka cmentarna (pn.)			
83.	Baniewice	Bramka cmentarna (zach.)			
84.	Baniewice	Cmentarz (I)			
85.	Baniewice	Cmentarz przykościelny (II)			
86.	Baniewice	Kościół fil. p.w. Naj św. Serca Pana Jezusa		107	02.07.1956
87.	Dłusko Gryf.	Budynek gospodarczy	Dłusko Gryf. nr 11		
88.	Dłusko Gryf.	Budynek gospodarczy	Dłusko Gryf. nr 22		
89.	Dłusko Gryf.	Chałupa	Dłusko Gryf. nr 22		
90.	Dłusko Gryf.	Chałupa	Dłusko Gryf. nr 23		
91.	Dłusko Gryf.	Chałupa	Dłusko Gryf. nr 29		
92.	Dłusko Gryf.	Stodoła	Dłusko Gryf. nr 31		
93.	Dłusko Gryf.	Chałupa	Dłusko Gryf. nr 33		
94.	Dłusko Gryf.	Chałupa	Dłusko Gryf. nr 39		

95.	Dłusko Gryf.	Chałupa	Dłusko Gryf. nr 41		
96.	Dłusko Gryf.	Chałupa	Dłusko Gryf. nr 44		
97.	Dłusko Gryf.	Chałupa	Dłusko Gryf. nr 46		
98.	Dłusko Gryf.	Chałupa	Dłusko Gryf. nr 49		
99.	Dłusko Gryf.	Chałupa	Dłusko Gryf. nr 57		
100.	Dłusko Gryf.	Budynek gospodarczy	Dłusko Gryf. nr 59		
101.	Dłusko Gryf.	Chałupa	Dłusko Gryf. nr 59		
102.	Dłusko Gryf.	Chałupa	Dłusko Gryf. nr 60		
103.	Dłusko Gryf.	Chałupa	Dłusko Gryf. nr 61		
104.	Dłusko Gryf.	Chałupa	Dłusko Gryf. nr 67		
105.	Dłusko Gryf.	Cmentarz przykościelny	Dłusko Gryf. nr 57		
106.	Dłusko Gryf.	Kościół fil. p.w. NMP Królowej Polski	Dłusko Gryf. nr 57	760	30.05.1974
107.	Górnowo	Chałupa	Górnowo nr 3		
108.	Górnowo	Chałupa	Górnowo nr 7/9		
109.	Górnowo	Chałupa	Górnowo nr 10		
110.	Górnowo	Budynek gospodarczy	Górnowo nr 12		
111.	Górnowo	Chałupa	Górnowo nr 12		
112.	Górnowo	Chałupa	Górnowo nr 16/18		
113.	Górnowo	Chałupa	Górnowo nr 17		
114.	Górnowo	Cmentarz przykościelny			
115.	Górnowo	Kościół p.w. Naj św. Serca Pana Jezusa			
116.	Kunowo	Chałupa	Kunowo nr 23		
117.	Kunowo	Chałupa	Kunowo nr 28		
118.	Kunowo	Chałupa	Kunowo nr 34		
119.	Kunowo	Chałupa	Kunowo nr 36		
120.	Kunowo	Cmentarz kościelny		A-172	13.07.2004
121.	Kunowo	Kościół fil. ś w. Wojciecha		A-172	13.07.2004
122.	Kunowo	Zespół folwarczny			
123.	Lubanowo	Chałupa	Lubanowo nr 8		
124.	Lubanowo	Budynek gospodarczy	Lubanowo nr 11		
125.	Lubanowo	Chałupa	Lubanowo nr 13		
126.	Lubanowo	Chałupa	Lubanowo nr 15		
127.	Lubanowo	Chałupa	Lubanowo nr 26		
128.	Lubanowo	Budynek gospodarczy	Lubanowo nr 33		
129.	Lubanowo	Chałupa	Lubanowo nr 38		
130.	Lubanowo	Chałupa	Lubanowo nr 39		
131.	Lubanowo	Chałupa	Lubanowo nr 42		
132.	Lubanowo	Budynek gospodarczy	Lubanowo nr 48		
133.	Lubanowo	Chałupa	Lubanowo nr 48		
134.	Lubanowo	Budynek gospodarczy	Lubanowo nr 50		
135.	Lubanowo	Magazyn (2) w zespole folwarcznym	Lubanowo 102		
136.	Lubanowo	Obora (1) w zespole	Lubanowo 102		

		folwarcznym			
137.	Lubanowo	Zespół folwarczny	Lubanowo 102		
138.	Lubanowo	Cmentarz komunalny (I)	Szosa Banie - Gryfino		
139.	Lubanowo	Cmentarz przykościelny (II)			
140.	Lubanowo	Kościół par. p.w. Chrystusa Króla		129	31.07.1956
141.	Lubanowo	Kuźnia	Lubanowo nr		
142.	Lubanowo	Park dworski		925	12.12.1980
143.	Lubanowo	Remiza	Lubanowo nr		
144.	Lubanowo - Otoki	Młyn wodny	Lubanowo–Otoki nr 1		
145.	Lubanowo - Otoki	Młyn wodny- budynek gospodarczy	Lubanowo–Otoki nr 1		
146.	Lubanowo - Otoki	Wiatrak holenderski	Lubanowo–Otoki nr 1	A-1100	29.05.1989
147.	Parnica	Chałupa	Parnica nr 7		
148.	Parnica	Chałupa	Parnica nr 10		
149.	Parnica	Chałupa	Parnica nr 12		
150.	Parnica	Chałupa	Parnica nr 16		
151.	Parnica	Chałupa	Parnica nr 19		
152.	Parnica	Cmentarz (I)	Pd.-zach. część wsi		
153.	Parnica	Cmentarz przykościelny (II)	Zach. część wsi, przy szosie do Bań		
154.	Piaseczno	Chałupa	Piaseczno nr 3/4		
155.	Piaseczno	Chałupa	Piaseczno nr 7/8		
156.	Piaseczno	Chałupa	Piaseczno nr 10		
157.	Piaseczno	Chałupa	Piaseczno nr 18		
158.	Piaseczno	Chałupa	Piaseczno nr 25/26		
159.	Piaseczno	Chałupa	Piaseczno nr 30/31		
160.	Piaseczno	Budynek gospodarczy	Piaseczno nr 32/33		
161.	Piaseczno	Chałupa	Piaseczno nr 32/33		
162.	Piaseczno	Chałupa	Piaseczno nr 39		
163.	Piaseczno	Chałupa	Piaseczno nr 51/52		
164.	Piaseczno	Chałupa	Piaseczno nr 53		
165.	Piaseczno	Budynek gospodarczy	Piaseczno nr 67		
166.	Piaseczno	Chałupa	Piaseczno nr 67		
167.	Piaseczno	Chałupa	Piaseczno nr 70		
168.	Piaseczno	Budynek gospodarczy	Piaseczno nr 80/79		
169.	Piaseczno	Chałupa	Piaseczno nr 80/79		
170.	Piaseczno	Chałupa	Piaseczno nr 83		
171.	Piaseczno	Chałupa	Piaseczno nr 92		
172.	Piaseczno	Chałupa	Piaseczno nr 101/102		
173.	Piaseczno	Chałupa	Piaseczno nr 103		
174.	Piaseczno	Budynek gospodarczy	Piaseczno nr 109		
175.	Piaseczno	Cmentarz komunalny (I)	Szosa do Górnowa		
176.	Piaseczno	Cmentarz przykościelny (II)	Centrum wsi		
177.	Piaseczno	Kościół fil. p.w. MB Królowej		144	31.07.1956

		Polski			
178.	Piaseczno	Szkoła	Piaseczno nr		
179.	Rożnowo	Chlew (3) w zespole folwarcznym	Rożnowo nr 14		
180.	Rożnowo	Gołębnik	Rożnowo nr 14		
181.	Rożnowo	Obora (2) w zespole folwarcznym	Rożnowo nr 14		
182.	Rożnowo	Zespół folwarczny	Rożnowo nr 14		
183.	Rożnowo	Chałupa	Rożnowo nr 20		
184.	Rożnowo	Cmentarz przykościelny	Rożnowo nr 19		
185.	Rożnowo	Gorzelnia	Rożnowo nr		
186.	Rożnowo	Kaplica cmentarna	Rożnowo nr 19		
187.	Rożnowo	Kościół fil. p.w. MB Częstochowskiej	Rożnowo nr 19	246	22.10.1957
188.	Rożnowo	Park pałacowy		923	02.10.1978
189.	Sosnowo	Chałupa	Sosnowo nr 8		
190.	Sosnowo	Chałupa	Sosnowo nr 9		
191.	Sosnowo	Chałupa	Sosnowo nr 16		
192.	Sosnowo	Chałupa	Sosnowo nr 17		
193.	Sosnowo	Budynek gospodarczy	Sosnowo nr 21		
194.	Sosnowo	Piwnica wolnostojąca	Sosnowo nr 21		
195.	Sosnowo	Chałupa	Sosnowo nr 23		
196.	Sosnowo	Chałupa	Sosnowo nr 31		
197.	Sosnowo	Bramka cmentarna (pn.)			
198.	Sosnowo	Cmentarz przykościelny			
199.	Sosnowo	Kościół fil. p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP		158	01.08.1956
200.	Sosnowo	Układ przestrzenny wsi			
201.	Swobnica	Chałupa	Swobnica nr 1		
202.	Swobnica	Chałupa	Swobnica nr 2		
203.	Swobnica	Chałupa	Swobnica nr 4		
204.	Swobnica	Chałupa	Swobnica nr 6		
205.	Swobnica	Chałupa	Swobnica nr 20		
206.	Swobnica	Chałupa	Swobnica nr 23		
207.	Swobnica	Chałupa	Swobnica nr 27		
208.	Swobnica	Chałupa	Swobnica nr 29		
209.	Swobnica	Chałupa	Swobnica nr 30		
210.	Swobnica	Chałupa	Swobnica nr 31		
211.	Swobnica	Chałupa	Swobnica nr 32		
212.	Swobnica	Chałupa	Swobnica nr 39		
213.	Swobnica	Budynek gospodarczy	Swobnica nr 47		
214.	Swobnica	Budynek mieszkalny	Swobnica nr 58/59		
215.	Swobnica	Budynek gospodarczy	Swobnica nr 68		
216.	Swobnica	Chałupa	Swobnica nr 68		
217.	Swobnica	Chałupa	Swobnica nr 69		

218.	Swobnica	Chałupa	Swobnica nr 70		
219.	Swobnica	Chałupa	Swobnica nr 76		
220.	Swobnica	Chałupa	Swobnica nr 78		
221.	Swobnica	Chałupa	Swobnica nr 79		
222.	Swobnica	Chałupa	Swobnica nr 80		
223.	Swobnica	Chałupa	Swobnica nr 81		
224.	Swobnica	Chałupa	Swobnica nr 93		
225.	Swobnica	Budynek gospodarczy	Swobnica nr 103/104		
226.	Swobnica	Chałupa	Swobnica nr 103/104		
227.	Swobnica	Budynek gospodarczy	Swobnica nr 107		
228.	Swobnica	Chałupa	Swobnica nr 122/123		
229.	Swobnica	Chałupa	Swobnica nr 128		
230.	Swobnica	Chałupa	Swobnica nr 134/135		
231.	Swobnica	Budynek gospodarczy	Swobnica nr 154		
232.	Swobnica	Aleja (1)	Swobnica – Strzeszów		
233.	Swobnica	Aleja (2)	Swobnica – Żelechowo		
234.	Swobnica	Budynek stacji kolejowej	Swobnica nr		
235.	Swobnica	Cmentarz przykościelny (I)	ul. Baniewicka 1		
236.	Swobnica	Cmentarz komunalny (II)	Szosa do Bań		
237.	Swobnica	Cmentarz (III)	Szosa do Dłuska		
238.	Swobnica	Kaplica na cmentarzu przykościelnym	ul. Baniewicka 1		
239.	Swobnica	Kościół par. p.w. św. Kazimierza	ul. Baniewicka 1	161	01.08.1956
240.	Swobnica	Obora (3) w zespole folwarcznym			
241.	Swobnica	Park zamkowy	Swobnica	933	04.12.1980
242.	Swobnica	Spichlerz (2) w zespole folwarcznym			
243.	Swobnica	Szkoła	Swobnica nr		
244.	Swobnica	Zamek templariuszy	Swobnica	227	31.03.1957
245.	Swobnica	Zespół folwarczny			
246.	Swobnica	Zespół zamkowy: - zamek templariuszy -park z aleją kasztanową		227 933	31.03.1957 04.12.1980
247.	Trzaski	Zespół młyna	Trzaski nr 4		
248.	Tywica	Budynek gospodarczy (2) w zespole folwarcznym II	Tywica nr 8		
249.	Tywica	Dwór (II)	Tywica nr 8		
250.	Tywica	Zespół folwarczny II	Tywica nr 8		
251.	Tywica	Dwór (I)	Tywica nr 22		

Źródło: Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Banie

5.4. Najważniejsze zabytki gminy Banie

Na terenie Gminy Banie znajdują się obiekty, które należałoby uznać za wyjątkowo wyróżniające się na tle wszystkich zabytków, zarówno wpisanych do rejestru, jak i gminnej ewidencji zabytków. Stanowią one elementy rozpoznawalne przez społeczeństwo nie tylko w skali regionu. Stanowią pewnego rodzaju „wizytówkę”, która przyciąga nowych odbiorców stymulując rozwój regionu. Uważane są również za najcenniejszy i główny instrument rozwoju dziedzictwa kulturowego. Do najważniejszych z nich należą:

5.4.1. Zamek w Swobnicy¹⁰

Zamek w Swobnicy zbudowany został na brzegu jeziora Zamkowego, którego wody wykorzystano do zasilenia fosy, które pozostałości można oglądać do dzisiaj. Założenie zamkowe obejmowało prostokątny budynek mieszkalny i wysoka wieżę, obydwie budynki wbudowane w mur obronny. Zamek wraz z podzamczem położony był nad jeziorem i oddzielony fosą. Zamek w jakiejś formie istniał już w 1397 roku, a w 1399 doszło do kolejnego konfliktu z mieszkańcami, tym razem były to Banie. U podłoża stał prawdopodobnie wyzysk i podatki narzucane przez Joannitów. Doszło do tego, że zabity został baliw zakonu Detlev von *Wallmoden* na drodze z Bań do Swobnicy. Mieszczanie z Bań zostali ukarani pieniężnie i musieli ustawić krzyż pokutny w miejscu zbrodni (stał do 1533 roku). Konflikt ten nie wygasł, Joannici, którzy kupili Banie w 1483 roku, gnębili miasto podatkami i rozbierali miejskie umocnienia.

Zamek Swobnica stawał się zbyt mały dla Joannitów, dlatego powiększono go o południowe skrzydło. W 1541 roku książę wołogoski Filip I Pobożny przejął te tereny, a w 1544 roku zajął zamek w Swobnicy i mianował swojego komtura. W 1621 pożar strawił znaczną część zamku, w trakcie odbudowy zrezygnowano z południowego skrzydła. W trakcie wojny trzydziestoletniej zamek w Swobnicy zajęli Szwedzi, a po wojnie Joannici ostatecznie opuścili Swobnicę.

W 1680 roku zamek Swobnica kupiła księżna Dorota, druga żona wielkiego elektora Brandenburgii Fryderyka Wilhelma III i rozpoczęła przekształcanie zamku w Swobnicy w barokową rezydencję. Największe prace przeprowadził jej wnuk Henryk Filip, zachowując surowy zewnętrzny wygląd stojący w kontraście z bogatym barokowym wystrojem wewnątrz. Pod koniec XVIII wieku zamek stał się własnością królów Prus, w rękach Hohenzollernów pozostawał do 1945 roku.

¹⁰ <https://discover.pl/zamek-joannitow-w-swobnicy/>

Rysunek 6 Zamek w Swobnicy

Źródło: <https://mynaszlaku.pl/zamek-joannitow-w-swobnicy-wieza-widokowa/>

5.4.2. Kościół Matki Bożej Wspomożenia Wiernych w Baniach

Kościół zlokalizowany jest w centralnej części miejscowości Banie , na północ od drogi wojewódzkiej nr 122., poprzedzonej Placem 100-lecia Niepodległości. Późnoromański kościół bazylikowy 2 lipca 1956 roku pod numerem „A-995” został wpisany do Rejestru Zabytków , natomiast sam został wybudowany w połowie XIII stulecia. Obiekt utworzony jest z trzech naw oraz granitowych sklepień, natomiast w wyniku pożaru miasta , podczas którego kościół również doznał strat, powstało nowe sklepienie i okna w nawowych ścianach. Kolejny pożar rozprzestrzenił się w 1690 roku wymuszając pokrycia sklepień i wieży, które uległy spaleni, płaskim stropem oraz barokowym hełmem. Wnętrze świątyni przystosowane zostało do religii luteranistycznej, przyczyniając się do powstania ołtarza, ambony oraz empory, natomiast na przełomie lat 1763-1795 kościół wzbogacił się o organy. Trzeci pożar powstały w 1853 roku przyniósł kolejne szkody, w wyniku których została rozebrana zakrystia. Natomiast odbudowana została wieża , która następnie uległa zniszczeniu podczas II wojny światowej a jej odbudowa nie przywróciła jej przedwojennego stanu.

Rysunek 7 Kościół Matki Bożej Wspomożenia Wiernych

Źródło: <https://kuria.pl/clients/kuria/upload/parafie/1183036131.jpg>

5.4.3. Wiatrak holenderski

Wiatrak położony jest w południowej części miejscowości Otoki przynależących administracyjnie do miejscowości Lubanowo, natomiast od zachodu sąsiaduje z rzeką Tywa. Obiekt przypomina charakterystyczny ścięty stożek o podstawie koła i wysokości 11 metrów oraz 3 kondygnacjach. Całość zbudowana została z czerwonej cegły oraz podtrzymana została od wewnątrz drewnianą konstrukcją. Młyn holenderski został wybudowany w latach 70 XIX wieku a pierwsze zmiany na temat obiektu zostały zawarte na mapach pochodzących z 1888 roku. Młyn pracował do 1960 roku, po czym zaprzestano z jego użytku na kolejno 30 lat przyczyniając się do pogarszającego się z biegiem czasu stanu obiektu. Obecnie zachowało się jedynie kilka elementów wchodzących w skład wyposażenia wiatraka.

Rysunek 8 Wiatrak Holenderski

Źródło: <https://polska-org.pl/9675687,foto.html>

5.4.4. Kościół filii pod wezwaniem Niepokalanego poczęcia NMP¹¹

Kościół wybudowany został po południowej stronie nawsia, nad centralnie położonym stawem. Była to początkowo budowla salowa, orientowana, o planie prostokąta bez wyodrębnionego prezbiterium i wieży zachodniej. Zachowaną do dziś podstawę wieży wykonano w późniejszym okresie. Mury świątyni posadowione na kamiennym fundamencie i fazowanej warstwie cokołowej, wzniesione są z dokładnie obrobionych kwadr granitowych łączonych zaprawą wapienną, ułożonych w regularne warstwy.

W elewacji wschodniej znajduje się triada okien tej samej wysokości o mocno rozglifionych obustronnie ościeżach, wykonanych z kłińców granitowych i skośnych parapetach. Ostrołukowe zamknięcie wykonano wtórnie w cegle. Po obu stronach okien i w szczycie znajdują się duże, półokrągłe zamknięte blendy o kamiennym obramowaniu. Szczyt wymurowano z mniej dokładnie obrobionych kamieni.

Elewacje ścian północnej i południowej były rozplanowane niemal identycznie. Znajdowały się w nich wąskie okna o kamiennych, mocno rozglifionych i ostrołukowo zamkniętych ościeżach oraz

¹¹ <http://architektura.pomorze.pl/SOSNOWO-small-Gebersdorf-small+87>

skośnych parapetach. Pomiedzy oknami znajdowały się duże blendy o wykroju identycznym jak w elewacji wschodniej. Wyjątkiem była przestrzeń nad portalem północnym zdobiona dwiema blendami o półokrągłym zamknięciu oraz jedną okrągłą nad łukiem archiwolty. Ustalenie dokładnej liczby okien i blend oraz ich rozplanowanie jest bardzo trudne z powodu późniejszych przemurowań.

Niewątpliwie najciekawszym fragmentem tych elewacji jest portal północny. Niestety, jego ościeża są obecnie w części uszkodzone i zamurowane. Zapewne jest to portal dwuuskokowy wykonany z doskonale obrobionych i spasowanych kwadr i kłińców granitowych. Partia archiwolty została wyodrębniona przez zastosowanie płaskich płyt wysuniętych przed lico ościeży. Na czole zachowanej płyty widoczny jest delikatny relief. Ostrołukowa archiwolta posiada ponadto dodatkowy pas kwadr, stanowiących zewnętrzne ościeże. Zaskakujący jest fakt, iż kwadry tworzące ten wieniec posiadają wykute obustronnie holkiele z dwunastoma guzami zwróconymi na zewnątrz ościeża. Krawędź ościeża archiwolty posiada wykuty wałek. Czy krawędź drugiego uskoku posiada holkiel, tego na razie nie udało się ustalić. Portal ten ma bardzo wiele analogii do portalu kościoła w Plöwen.

Drugi portal znajdował się zapewne w elewacji zachodniej przestroniejszej obecnie bryłą dolnej kondygnacji wieży. Czy znajduje się on tam obecnie, tego nie udało mi się ustalić? Nie wiadomo również jak wyglądał szczyt zachodni przed wybudowaniem wieży.

Dolna kondygnacja wieży o tej samej szerokości co nawa, wzniesiona została na planie prostokąta z nieobrobionych gładów narzutowych i cegły w narożach. Wyższa kondygnacja posiadała konstrukcję szkieletową, odeskowaną, osadzoną w więźbie dachowej o rozbudowanym zakończeniu i stożkowym hełmie. Rzut zamieszczony w inwentaryzacji niemieckiej wskazuje na istnienie w elewacji zachodniej podstawy wieży, portalu uskokowego, który nie zachował się do dzisiaj. Obecne wejście o prostych, ceglanych ościeżach, zwieńczone jest łukiem odcinkowym i powstało w trakcie odbudowy kościoła.

Wnętrze kościoła przykryte jest płaskim stropem belkowanym i dwuspadowym, jednopółcieniowym dachem ceramicznym. Wokół świątyni zachowała się część kamiennego muru z bramką późnogotycką od północy, wyznaczającego prostokątną parcelę, na której znajdował się cmentarz.

Źródło:https://kuria.pl/wspolnoty/koscioly/Sosnowo-Kosciol-filialny-pw-Niepokalanego-Poczecia-NMP_22

5.5. Dziedzictwo niematerialne

W rozumieniu Konwencji UNESCO, której tekst został podczas 32 sesji Konferencji Generalnej UNESCO w październiku 2003 r., dziedzictwo niematerialne to zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Dziedzictwo niematerialne to rodzaj dziedzictwa, który jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Dla danej społeczności dziedzictwo niematerialne jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości. Dziedzictwo niematerialne w rozumieniu wspomnianej wyżej Konwencji obejmuje:

- tradycje i przekazy ustne, w tym język jako narzędzie przekazu,
- spektakle i widowiska,
- zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne,
- wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki,
- umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem.

Niematerialne dziedzictwo kulturowe jest jednocześnie tradycyjne, współczesne i żywe – reprezentuje nie tylko odziedziczone tradycje przeszłości, ale także współcześnie, twórczo

przekształcane praktyki, w których uczestniczymy jako przedstawiciele różnych grup społecznych i kulturowych. Zjawiska niematerialnego dziedzictwa kulturowego ewoluują w odpowiedzi na zmieniające się otoczenie stanowiąc ogniwo łączące naszą teraźniejszość z przeszłością naszych przodków i przyszłością naszych dzieci. Tak długo jak w żywych, zmieniających się przejawach dziedzictwa niematerialnego pozostanie ten sam rdzeń znaczeniowy kodujący nasz system wartości tak długo przetrwa nasza tożsamość. Niematerialne dziedzictwo kulturowe nie zawsze jest oryginalne czy wyjątkowe. Każdy przejaw tego dziedzictwa jest ważny i cenny dla tych, którzy go praktykują i którym zapewnia ono poczucie przynależności do ich wspólnoty i dlatego każde zjawisko zasługuje na przetrwanie.

Ziemia Bańska cechuje się bogatą historią, kształtującą jej dziedzictwo niematerialne. Na przestrzeni lat przekazywana była z rąk do rąk i poddawana władaniu różnym reprezentantom. Dzięki czemu na obecnym terenie gminy Banie widoczne są ślady różnorodności kulturowej oraz religijnej oraz zanikający „pogermański” krajobraz regionu. Na podstawie przebytych zdarzeń powstały opowieści przekazywane kolejno między pokoleniami zwane legendami, które pozwalają na zapoznanie się z historycznym regionem od strony mieszkańców. Lokalni mieszkańcy przeważnie stanowili źródło przekazywanych historii i dbali o zachowanie jej jak najdłużej w pamięci.

Bardzo duże znaczenie dla dziedzictwa niematerialnego regionu mają nazwy miejscowości. Wieś Banie, będące siedzibą omawianej gminy, rozumiana jest na trzy sposoby- nierówny teren, łąźnia parowa (od słowa „Bania”) oraz droga (od niemieckiego słowa „Bahn”). Na przestrzeni lat zachowały się również nazwy miejscowości : Górny Młyn oraz Dolny Młyn, które usytuowane są w odniesieniu do Lubanowa- Otoki.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy, analiza szans i zagrożeń

Analiza SWOT jest jednym z podstawowych narzędzi diagnostycznych wykorzystywanych w opracowaniach strategicznych. Pozwala na uporządkowanie informacji oraz diagnozowanie sytuacji samorządu w danym aspekcie, określa również cztery najważniejsze elementy oceny: mocne i słabe strony, czyli pozytywne i negatywne warunki wewnętrzne oraz szanse i zagrożenia, czyli pozytywne i negatywne warunki zewnętrzne. Niniejsza analiza jest podstawą do określenia celów i kierunków działania gminy Jeziora Wielkie w zakresie ochrony zabytków i opieki nad nimi.

Schemat 5. Analiza SWOT.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 24. Analiza SWOT gminy Banie.

Mocne strony
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe; ✓ Obszary chronione Natura 2000; ✓ Przygraniczne położenie względem Niemiec; ✓ Stosunkowo niewielka odległość od miasta wojewódzkiego- Szczecin; ✓ Przebiegająca przez gminę droga krajowa nr 3; ✓ Bogaty i różnicowany regionalny krajobraz kulturowy; ✓ Obecność wielu wartościowych obiektów i zespołów obiektów wpisanych do rejestru zabytków; ✓ Różnorodność kulturowa gminy; ✓ Rozwinięta infrastruktura kulturowa; ✓ Rozwinięty system oświaty; ✓ Bogaty zasób zajęć dodatkowych organizowanych przez gminę; ✓ Spadek bezrobocia;
Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – Niewykorzystany potencjał kulturowy; – Uprzednia polityka województwa Zachodniopomorskiego, zezwalająca na dewastacje zasobów dziedzictwa kulturowego; – Zły stan techniczny zasobów dziedzictwa kulturowego; – Znikome poczucie więzi lokalnej społeczności z obszarem gminy; – Niewykorzystany potencjał turystyczny; – Stopniowe wyludnianie się gminy i spadek przyrostu naturalnego; – Niedostatecznie rozwinięta baza noclegowo-turystyczna;

Szanse

- ✓ Możliwość pozyskania środków na finansowanie działań rewitalizacyjnych oraz prac konserwatorskich z różnych źródeł zewnętrznych;
- ✓ Wykorzystanie funduszy europejskich;
- ✓ Współpraca z ościennymi gminami;
- ✓ Ścisła współpraca z powiatem w zakresie wspólnych działań promocyjnych i inwestycyjnych zwiększających atrakcyjność turystyczną regionu;
- ✓ Napływ inwestorów zewnętrznych;
- ✓ Dbłość o edukację regionalną mieszkańców;
- ✓ Uwzględnianie zagadnień z zakresu ochrony środowiska kulturowego i naturalnego w lokalnych dokumentach o znaczeniu strategicznym;
- ✓ Prace remontowo-konserwatorskie obiektów dziedzictwa kulturowego;
- ✓ Zwiększenie promocji dziedzictwa kulturowego gminy;
- ✓ Organizowanie konkursów, z zakresu dziedzictwa kulturowego regionu;
- ✓ Coraz większa świadomość społeczna w zakresie oddziaływania pomiędzy posiadanym dziedzictwem kulturowym a rozwojem gospodarczym;

Zagrożenia

- Znaczna konkurencyjność sąsiadujących gmin;
- Zanieczyszczenie i dewastacja środowiska naturalnego;
- Zaostrzenie wymogów środowiskowych;
- rosnące koszty renowacji i konserwacji obiektów zabytkowych;
- niedostatek środków publicznych na rewitalizację;
- Brak potencjalnych inwestorów;
- Degradacja zabytków poprzez niewłaściwe użytkowanie lub brak użytkowania;
- Negatywne nastawienie części właścicieli do ochrony zabytków, postrzeganej nie jako szansa na zachowanie wspólnego dziedzictwa, a źródło represji i ograniczeń

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zdobytych informacji oraz Strategii Rozwoju Gminy Banie na lata 2015-2020.

7. Założenia programowe gminy

Kluczowym celem Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Banie jest przede wszystkim zachowanie dziedzictwa kulturowego znajdującego się na terenie gminy, które służyć powinno budowaniu i utrwalaniu poczucia tożsamości lokalnej społeczności, utrzymaniu ładu przestrzennego, rozwojowi turystyki oraz rozwojowi społeczno-gospodarczemu. Dodatkowo dla gminy Banie szczególnie ważna jest poprawa stanu technicznego zabytków i wykorzystanie zastałego potencjału turystycznego. W celu osiągnięcia w/w należy podjąć działania, które zapoczątkują proces realizowany przez wiele lat. Konsekwencją tego będzie coraz lepsza opieka nad zabytkami. Priorytety te kładą nacisk na wzrost świadomości społeczeństwa, jego edukację i promocję wartości kulturowych. Uwzględniają także działania związane z zachowaniem dziedzictwa kulturowego oraz jego dokumentację. W miarę postępów, działania te powinny być weryfikowane w celu realnego dopasowania do aktualnych możliwości finansowych i potrzeb właścicieli.

Zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami podstawowymi celami programu opieki nad zabytkami są:

- Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi
- Ekologicznej i konsekwentne oraz planowe realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenie uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy.
- Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
- Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
- Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wykreowanie wizerunku gminy poprzez: podejmowanie działań sprzyjających wytworzeniu lokalnej tożsamości mieszkańców, wspieranie aktywności mieszkańców mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego, edukację w zakresie miejscowego dziedzictwa kulturowego.
- Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
- Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków.
- Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Niniejszy program wyodrębnił trzy poszczególne zadania priorytetowe, odpowiadające charakterystycznym problemom gminy powiązanych z ochroną dziedzictwa kulturowego, których realizacja została w szczegółowy sposób opisana za pomocą odpowiednim kierunkom działań oraz zadaniom. Precyzyjne kroki realizacji zamierzonych zaleceń zostały przedstawione poniższej tabeli.

Tabela 25. Założenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami gminy Banie.

PRIORYTET I	
REWALORYZACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO JAKO ELEMENT ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO GMINY	
Kierunki działań	Zadania
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu zachowania	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich; ✓ Podejmowanie działań mających na celu pozyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy; ✓ Tworzenie Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego dla obszarów obejmujących tereny zasobów dziedzictwa kulturowego ✓ Współpraca z Zachodniopomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w zakresie dbałości o obiekty zabytkowe; ✓ Wspomaganie działań rewaloryzacyjnych i rewitalizacyjnych zdegradowanych cennych obiektów i obszarów o znaczeniu historycznym; ✓ Rewaloryzacja obiektów zniszczonych i doprowadzenie ich do stanu umożliwiającego wykorzystanie; ✓ Dofinansowanie prac rewaloryzacyjnych przy obiektach niebędących własnością gminy w postaci stosownej uchwały dotyczącej dotacji na

	<p>prace remontowo-konserwatorskie przy zabytkach ruchomych i nieruchomych;</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Zaostrezenie zasad i przepisów remontowania oraz przekształcania funkcji obiektów dziedzictwa kulturowego;
Podniesienie atrakcyjności krajobrazu kulturowego na potrzeby społeczne, edukacyjne i turystyczne;	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Poprawa oznakowania obiektów zabytkowych; ✓ Rewaloryzacja zabytkowych parków oraz zieleni otaczającej zabytki; ✓ Poprawa stanu technicznego dróg prowadzących do zabytków; ✓ Rozwój infrastruktury rowerowej w szczególności w najbardziej atrakcyjnych kulturowo rejonach; ✓ Wyeksponowanie historycznych układów przestrzennych wsi; ✓ Przyjęcie przez Radę Gminy Gminnego programu opieki nad zabytkami oraz okresowe monitorowanie jego realizacji GPONZ; ✓ Merytoryczna pomoc właścicielom zabytków w tworzeniu wniosków aplikacyjnych o przyznanie środków na odnowę zabytku funduszy unijnych, budżetu państwa oraz dotacji samorządowych;
PRIORYTET II	
OCHRONA I ŚWIADOME KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU KULTUROWEGO	
Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Wszelkie zamiany w Gminnej Ewidencji Zabytków polegające na wykreśleniu lub dodaniu obiektu powinny być zaopiniowane przez właściwego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. ✓ Wszelkiego rodzaju prace remontowo-budowlane ingerujące w substancję zabytkową powinny być zaopiniowane przez właściwego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. ✓ Prace przy zabytkach rejestrowych powinny być wykonywane pod nadzorem konserwatorskim. ✓ Szczegółowe uwzględnienie instrumentów ochrony dziedzictwa kulturowego w dokumentach o szczeblu lokalnym. ✓ Integralne łączne zadań zawartych w dokumentach na wszystkich szczeblach.
Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Zadania dla gminnej ewidencji zabytków: <ul style="list-style-type: none"> – Systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane nowe dane i aktualizowaną na przypadku zmian w wyniku rozbiórek i remontów dokumentację fotograficzną; – Propozycje skreślenia z ewidencji obiektów nieistniejących; – Udostępnianie opracowanych kart do celów projektowych i badawczych dla służb i podmiotów opracowujących wszelkie plany zagospodarowania przestrzennego czy inne programy: rewitalizacyjne, opieki nad zabytkami;
PRIORYTET III	
PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I PIELĘGNACJA TOŻSAMOŚCI REGIONALNEJ	
Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym Gminy	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Udostępnianie informacji o zabytkach gminy na stronie internetowej, a także na portalach społecznościowych gminy; ✓ Zapoznanie mieszkańców, przede wszystkim właścicieli obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków oraz przybliżenie skutków prawnych w tym związanych;
Promocja dziedzictwa	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Wykorzystanie potencjału lokalizacyjnego gminy względem morza

kulturowego gminy na szczeblu ponadlokalnym	<p>Bałtyckiego i granicy Polsko-Niemieckiej do rozwoju lokalnej turystyki;</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Tworzenie wielojęzycznych tablic informacyjnych; ✓ Współpraca z sąsiednimi gminami w celu promocji regionu;
Edukacja i popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Wprowadzenie działań edukacyjnych, informacyjnych i popularyzatorskich, mających na celu zwiększenie świadomości miejscowego społeczeństwa o wartościach zabytkowych dziedzictwa archeologicznego, jak również występujących dla niego zagrożeniach; ✓ Organizacja wykładów i prelekcji na temat zabytków gminy, jego historii oraz ochrony wartości kulturowych; ✓ Wprowadzenie edukacji regionalnej do szkół; ✓ Organizacja konkursów związanych z zabytkami gminy; ✓ Udzielanie informacji właścicielom obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskiwania środków na renowację zabytków wpisanych do rejestru zabytków; ✓ Dążenie do organizacji imprez dotyczących rocznic historycznych; ✓ Organizowanie imprez i festynów promujących lokalną kulturę ludową; ✓ Tworzenie nowych produktów, ze szczególnym uwzględnieniem innowacyjnych form turystyki bądź aktywności mogących przyciągnąć turystów- np. turystyka, eksploracji, geocaching, gry miejskie, gry wojenne. ✓ Aktywizacja lokalnej społeczności w rozwój dziedzictwa kulturowego regionu, poprzez wsparcie i integrację lokalnych przedsiębiorstw. ✓ Publikowanie folderów, ulotek oraz innych materiałów przybliżających mieszkańcom i turystom zasoby historyczne gminy oraz niematerialne dziedzictwo;
Edukacja i wdrażania instrumentów dostępności	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Edukacja i uświadamianie właścicieli zabytków o powinności dostosowywania przestrzeni zabytków do możliwości osób z niepełnosprawnościami, starszych czy z utrudnionym poruszaniem się; ✓ Promocja zasobów dziedzictwa kulturowego regionu w sposób możliwy do odbioru przez wszystkich; ✓ Tworzenie czytelnych tablic informacyjnych uwzględniając alfabet Braille'a;

Źródło: Opracowanie własne

8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Podmiotem odpowiedzialnym za realizację Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami jest Wójt Gminy Banie. W celu osiągnięcia wyznaczonych priorytetów i efektywnego wykonywania zadań określonych w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Banie służą pomocą niżej wymienione instrumenty:

- ✓ **instrumenty prawne** – wynikające z przepisów prawnych (ustaw i przepisów wykonawczych), uchwał Rady Gminy, np. dotyczących uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wykonywanie decyzji administracyjnych np. wojewódzkiego konserwatora zabytków czy uchwalenie zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie przy zabytkach;
- ✓ **instrumenty finansowe** – dotacje, subwencje, dofinansowania, korzystanie z funduszy europejskich
- ✓ **instrumenty kontrolne** – aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków, monitoring stanu zachowania dziedzictwa kulturowego oraz monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego, sporządzanie co dwa lata sprawozdania z realizacji Programu oraz aktualizacja Programu związana z ustawowym 4-letnim okresem obowiązywania, dostosowania go do zmieniających się przepisów prawa oraz możliwości finansowania. Podmiotem koordynującym powyższe działania powinien być powołany przez Wójta zespół ds. monitoringu realizacji Programu, utworzony przy Urzędzie Gminy, w skład którego wchodziłyby również osoby z instytucji zewnętrznych;
- ✓ **instrumenty koordynacji** – realizacje projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami pozarządowymi, kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;
- ✓ **instrumenty społeczne** – działania edukacyjne, promocyjne, współdziałanie z organizacjami pozarządowymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami, kulturą, turystyką, współpraca ze społecznymi opiekunami zabytków (powoływanie nowych).

9. Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z zapisami art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Wójt zobowiązany jest do sporządzania co dwa lata sprawozdań z realizacji z gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawienia go Radzie Gminy. Wykonanie takiego sprawozdania powinno być poprzedzone oceną poziomu realizacji programu, która powinna uwzględniać: wykonanie zadań, które zostały przyjęte do realizacji w czteroletnim okresie obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami oraz efektywność ich wykonania.

10. Źródła finansowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

W niniejszym rozdziale zostaną opisane możliwości w zakresie pozyskania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Należy jednak stwierdzić, iż ważne jest, aby gminy również z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w swoich budżetach środków na ochronę zabytków i

opiekę nad zabytkami. Będzie to dość trudne ponieważ gminy mają mnóstwo wydatków, które muszą zostać przeznaczone chociażby na oświatę.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa podstawową zasadę finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami. Zgodnie z zapisami zawartymi w rozdziale 7 w/w ustawy, obowiązek sprawowania opieki nad zabytkami, w tym finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku spoczywa na osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytku. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej w/w tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest jej zadaniem własnym.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

✓ **Źródła krajowe:**

- Dotacja ministra kultury oraz programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- Dotacja wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- Dotacje wojewódzkie,
- Dotacje powiatowe,
- Inne źródła;

✓ **Źródła zagraniczne:**

- Źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych
- Źródła pozaunijne;

1. Dotacje

Sprawy, związane z dofinansowaniem prac przy obiektach zabytkowych reguluje rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 16 sierpnia 2017 roku **„W sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku pisany na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków”** (tj., Dz. U. z 2017 r. poz. 1674).

Dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub posiadającej taki zabytek w trwałym zarządzie. Udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac. W przypadku refundacji kosztów prac wniosek powinien być złożony w roku następującym po roku, w trakcie którego zakończono wszystkie prace konserwatorskie i roboty budowlane podlegające dofinansowaniu.

- ✓ Art. 77. Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, określa szczegółowo wykaz działań, które mogą podlegać dofinansowaniu. Dotacja na prace konserwatorskie,

restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

- Sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- Przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- Opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- Wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego;
- Sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- Zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- Stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- Odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- Odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- Odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- Modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- Wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- Uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;
- Działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- Zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru;
- Zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Standardowo, dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych, w wypadku jeżeli:

- ✓ Zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- ✓ Wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem, technologicznym prac konserwatorskich, Restauracyjnych lub robót budowlanych;
- ✓ Stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych

Jednocześnie, łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, udzielonych przez ministra do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków bądź organ stanowiący

miasta, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Udzielane są w celu poprawy stanu zachowania zabytków poprzez ochronę i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, konsekwencję i rewaloryzację zabytków, udostępnianie zabytków na cele publiczne. Kwalifikują się prace prowadzone przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, realizowane bez udziału środków europejskich. Planowane w roku udzielenia dotacji lub prowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (refundacja). Uprawnionymi wnioskodawcami są jednostki posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkownika wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego.

Zasady udzielania dotacji:

- dofinansowanie może obejmować jedynie nakłady konieczne na prace określone w art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
- dofinansowanie może być udzielone do wysokości 50 % nakładów koniecznych.

W wyjątkowych wypadkach (wyjątkowa wartość historyczna, artystyczna lub naukowa obiektu, wymagane przeprowadzenie złożonych technologicznie robót, stan zachowania zabytku wymaga natychmiastowej interwencji) dofinansowanie może stanowić 100 % wartości robót.

Dotacje gminne

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawy o samorządzie gminnym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest również obowiązkiem jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym. Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu Gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach określa odpowiednia uchwała, podjęta przez Radę Gminy.

Dotacje wojewódzkie i powiatowe

Dofinansowanie prac przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków odbywa się na podstawie zapisów art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz na podstawie uchwały Sejmiku Województwa (Powiatu) w sprawie trybu i zasad przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane.

Dotacje Ministra Administracji i Cyfryzacji- Fundusz kościelny

Środki Funduszu Kościelnego można przeznaczyć na remonty i konserwacje obiektów sakralnych o wartości zabytkowej (art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 20 marca 1950 i § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1990 r. w sprawie rozszerzenia celów Funduszu Kościelnego, Dz. U. nr 61 poz. 354). Dotacja mogą być objęte podstawowe prace zabezpieczając obiekt: remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie, odgrzybianie, izolacja, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwłamaniowej i przeciwpożarowej.

2. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Jednym z najważniejszych źródeł finansowania zadań związanych z ochroną i opieką zabytków są środki pochodzące z budżetu państwa będące w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, który corocznie ogłasza stosowne konkursy.

Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego:

- ✓ **Program „Dziedzictwo Kulturowe”** – jest to kontynuacja finansowania ubiegłych lat. Głównym celem programu jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej. Program „Dziedzictwo kulturowe” składa się z następujących priorytetów:

Ochrona zabytków - celem tego priorytetu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne. Dofinansowanie dotyczy zabytków wpisanych do rejestru zabytków. Do priorytetu nie kwalifikują się projekty realizowane przy udziale środków europejskich. O dotację mogą starać się osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego oraz inne jednostki organizacyjne (samorządowe jednostki kultury, kościoły, związki wyznaniowe, podmioty prowadzące działalność gospodarczą, organizacje pozarządowe). Finansowanie odbywa się w formie udzielenia dotacji lub refundacji w okresie trzech lat od przeprowadzenia prac przy zabytku. Priorytet ten skupia się na ochronie i zachowaniu dziedzictwa kulturowego, konserwacji i rewaloryzacji zabytków, udostępnianiu zabytków na cele publiczne.

Wspieranie działań muzealnych – celem niniejszego priorytetu jest wspieranie działalności z zakresu opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwaliami i księgozbiorami, a także- prezentacji zbiorów w postaci atrakcyjnych poznawczo projektów wystawienniczych. W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie zadań w zakresie: organizacji czasowych wystaw muzealnych; modernizacji i tworzenia stałych wystaw muzealnych; publikacji katalogów do wystaw muzealnych; konserwacji muzealiów, archiwaliów, starych druków, rękopisów, kartografii, muzykaliów, ikonografii, grafiki artystycznej, dokumentów życia społecznego; a także doposażenia pracowni konserwatorskich.

Kultura ludowa – celem priorytetu wspieranie najwartościowszych zjawisk z zakresu szeroko pojętej kultury ludowej, między innymi promowanie działań artystycznych będących twórczym upowszechnieniem elementów sztuki regionalnej. Dotacje przeznaczone są na działania o charakterze edukacyjnym, służące przekazywaniu umiejętności i tradycji, szczególnie w formie „warsztatów tradycyjnych rzemiosł” i „szkół ginących zawodów”, a także działania na rzecz ochrony unikalnych elementów kultury tradycyjnej, szczególnie w zakresie architektury regionalnej.

Ochrona zabytków archeologicznych – głównym priorytetem jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących nieinwazyjne badania archeologiczne, ewidencję i inwentaryzację zabytków archeologicznych oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych. W ramach priorytetu minister realizuje również dotacje na prowadzenie badań archeologicznych wraz z wykonaniem ich

dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków w przypadku:

- ✓ prowadzenia robót budowlanych przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru, objętym ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującym się w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- ✓ prowadzenia robót ziemnych lub zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić, może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego. Dotację na przeprowadzenie badań archeologicznych otrzymać może osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna zamierzającej realizować te działania, w przypadku gdy koszt planowanych badań archeologicznych i ich dokumentacji będzie wyższy niż 2% kosztów planowanych do przeprowadzenia działań.

Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego – priorytetem jest zainicjowanie kompleksowego procesu cyfryzacji materialnych zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym zabytków, obiektów muzealnych, archiwalnych, bibliotecznych i audiowizualnych, znajdujących się pod opieką podmiotów spoza sfery finansów publicznych, których działalność nie jest nastawiona na osiągnięcie zysku, lub uczelni publicznych.

- ✓ **Program „Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego”** – celem programu jest zwiększenie efektywności wykorzystania środków europejskich na rzecz rozwoju kultury, w tym ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Program polega na dofinansowaniu przez Ministra Kultury wkładu własnego do wybranych projektów realizowanych przy udziale środków europejskich. Dofinansowanie dotyczy projektów realizowanych w latach 2007- 2013 w ramach: PO Infrastruktura i Środowisko, Regionalnych Programów Operacyjnych, PO Innowacyjna Gospodarka, PO Kapitał Ludzki Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, Programów Europejskiej Wspólnoty Terytorialnej, Programu Kultura oraz ich następców, które zostaną ogłoszone w ramach finansowania UE w latach 2014-2020. Uprawnionymi do otrzymania dotacji są: jednostki samorządu terytorialnego, państwowe i samorządowe instytucje kultury, kościoły i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe działające w sferze kultury, etc. Promesa MKiDN może pokryć maksymalnie 85 % wkładu krajowego (własnego) wnioskodawcy. W szczególnych przypadkach, Minister Kultury może zdecydować o pokryciu więcej niż 85% wkładu krajowego lub nawet odstąpić od wymogu posiadania tego wkładu.
- ✓ **Program „Infrastruktura kultury”** - celem programu jest poprawa warunków funkcjonowania instytucji i obiektów kultury. Przedmiotem dofinansowania mogą być modernizacje i remonty obiektów przeznaczonych na działalność kulturalną i edukacyjną, w zakresie kultury oraz przygotowanie dokumentacji technicznej do inwestycji.

3. Środki Europejskie

Poza podstawowymi źródłami finansowania jakimi są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządów, finansowanie ochrony zabytków odbywa się również przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Bieżące programy, w ramach środków pochodzących z Unii Europejskiej, uległy zakończeniu wraz z końcem 2013 r., należy więc oczekiwać na informacje

dotyczące finansowania w ramach nowej perspektywy budżetowej Unii na lata 2014- 2020. Może okazać się, że nowe programy ruszą z opóźnieniem, wówczas 2014 r. stanowiłby okres przejściowy, dlatego należy na bieżąco monitorować stan prac nad wdrożeniem programów oraz zasad ich działania.

Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko” - Priorytet XI „Kultura i dziedzictwo kulturowe” - w ramach tego priorytetu, możliwa jest realizacja projektów, które zakładają ochronę i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym, przyczyniają się do poprawy stanu infrastruktury kultury i szkolnictwa artystycznego oraz zwiększają dostęp do kultury. W grę wchodzi takie działania jak np. rewitalizacja, rewaloryzacja, konserwacja, renowacja, adaptacja na cele kulturalne, konserwacja zabytków ruchomych, tworzenie systemu zabezpieczeń czy też digitalizacja zbiorów. W ramach priorytetu możliwe są działania:

- Działanie 11.1 Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym.
- Działanie 11.2 Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym.
- Działanie 11.3 Infrastruktura szkolnictwa artystycznego.

Typy projektów przewidzianych do realizacji w ramach działania obejmują:

- Rewitalizację, rewaloryzację, konserwację, renowację, restaurację, zachowanie a także adaptację na cele kulturalne obiektów wpisanych do rejestru zabytków i zespołów tych obiektów wraz z ich otoczeniem.
- Zakup i remont trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej w obiektach będących celem projektu (wyłącznie jako jeden z elementów projektu).
- Zabezpieczenie zabytków przed kradzieżą i zniszczeniem.

Z uwagi na wyczerpanie środków finansowych w ramach Priorytetu nie przewiduje się prowadzenia kolejnych naborów wniosków. Następne wnioski realizowane będą po ustaleniu zasad finansowania w okresie 2014- 2020.

Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2014- 2020 - trwa przygotowanie trzech typów programów: transgranicznych, transnarodowych i międzyregionalnego na lata 2014- 2020. Zasadniczą różnicą między trzema typami współpracy jest zakres terytorialny, w ramach którego można realizować wspólne przedsięwzięcia:

- obszary przylegające do granic państwowych, w przypadku programów współpracy transgranicznej. Programy transgraniczne służą przede wszystkim budowaniu więzi łączących społeczności po obu stronach granicy. Ich realizacja służy wzmocnieniu współpracy poprzez wzrost liczby wspólnych inicjatyw dotyczących między innymi ochrony środowiska, rozbudowy infrastruktury, wymiany kulturalnej, czy wzajemnych kontaktów młodzieży;
- duże zgrupowania europejskich regionów z kilku lub kilkunastu państw w ramach programów współpracy transnarodowej;

- wszystkie regiony UE w zakresie współpracy międzyregionalnej. Projekty, oparte na współpracy z partnerami zagranicznymi mogą dotyczyć m.in. kultury, sztuki, turystyki i promocji regionu.

Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) – stanowi największe źródło zewnętrzne finansowania kultury w Polsce. Środki przeznaczone przez trzy kraje Europejskiego Obszaru Gospodarczego: Norwegię, Islandię i Liechtenstein, aktywnie wspierają działania między innymi z zakresu kultury. Środki nowej perspektywy uruchomione zostały w 2011 r. Wzorem poprzedniej edycji programu można ubiegać się o środki przeznaczone na ochronę dziedzictwa kulturowego na projekty dotyczące:

- rewitalizacji, konserwacji, renowacji, modernizacji i adaptacji na cele kulturalne obiektów historycznych i zespołów zabytkowych wraz z ich otoczeniem, szczególnie realizowane w ramach przyjętych strategii rozwoju produktów turystyki kulturowej;
- rewitalizacji, konserwacji, renowacji, modernizacji i adaptacji na cele kulturalne zespołów fortyfikacyjnych i budowli obronnych oraz obiektów przemysłowych o wysokiej wartości historycznej (szczególnie na muzea nowoczesności);
- renowacji, ochrony i zachowania miejsc pamięci i martyrologii;
- budowy i rozbudowy publicznych i niekomercyjnych instytucji kultury o europejskim znaczeniu;
- budowy, rozbudowy, odbudowy i adaptacji infrastruktury kulturowej w miejscach o symbolicznym znaczeniu dla polskiej kultury;
- kompleksowych programów konserwacji i digitalizacji zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów i archiwaliów istotnych dla europejskiego dziedzictwa kulturowego;
- zabezpieczanie zabytków ruchomych i nieruchomych przed kradzieżą i zniszczeniem.

Dofinansowanie może sięgnąć 90 % kosztów kwalifikowanych, w zależności od rodzaju beneficjenta. W związku z tym, że dokumenty programowe i kryteria przyznawania dotacji ulegają drobnym zmianom w każdym roku budżetowym, należy korzystać z aktualnie obowiązujących dokumentów.

Bibliografia

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.;
2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.;
3. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym;
4. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach;
5. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;
6. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r.- Prawo budowlane;
7. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r.- Prawo ochrony środowiska;
8. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody;
9. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami;
10. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej;
11. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie;
12. Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach;
13. Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach;
14. Ustawa z 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej;
15. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 09.02.2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków;
16. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25.08.2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych;
17. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18.04.2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę;
18. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26.05.2011 r. w sprawie Prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem;
19. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10.01.2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne;
20. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28.04.2017 r. w sprawie Listy Skarbów Dziedzictwa;
21. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16.08.2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków;

22. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 02.08.2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków;

23. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10.09.2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem;

Literatura i wybrane dokumenty programowe

- Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004- 2013 wraz z Uzpełnieniem NSRK na lata 2004-2020;
- Uzpełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020;
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju Kultury na lata 2004-2020;
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.);
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020;
- Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030;
- Program Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2021- 2024;
- Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki Nad Zabytkami na lata 2019-2022;
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego Tom I, *Uwarunkowania kształtowania polityki przestrzennej województwa*;
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego Tom II, *Cele i kierunki kształtowania polityki przestrzennej województwa*;
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Banie;
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Banie Uchwała Nr XXX/279/2014 Rady Gminy Banie z dnia 25 czerwca 2014r.
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Banie Uchwała Nr XXX/275/2014 Rady Gminy Banie z dnia 25 czerwca 2014r.
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Banie Uchwała Nr XXX/280/2014 Rady Gminy Banie z dnia 25 czerwca 2014r.
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Banie Uchwała Nr XXX/278/2014 Rady Gminy Banie z dnia 25 czerwca 2014r.
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Banie Uchwała Nr XXX/277/2014 Rady Gminy Banie z dnia 25 czerwca 2014r.
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Banie Uchwała Nr XXX/281/2014 Rady Gminy Banie z dnia 25 czerwca 2014r.
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Banie Uchwała Nr XXX/276/2014 Rady Gminy Banie z dnia 25 czerwca 2014r.
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego obszaru obejmującego działkę nr 612/2 w Swobnicy, gminy Banie Uchwała Nr XXX/321/10 Rady Gminy Banie z dnia 22 lutego 2010 r.

- Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego obszaru położonego w obrębach geodezyjnych nr 2 i 5 Banie w gminie Banie Uchwała Nr XXXVIII/288/09 Rady Gminy Banie z dnia 12 listopada 2009r.
- Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla siłowni wiatrowych w obrębie Baniewice- gmina Banie Uchwała Nr XXVI/227/05 Rady Gminy Banie z dnia 20 kwietnia 2005r.
- Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla siłowni wiatrowych w obrębie Piaseczno- gmina Banie Uchwała Nr XXVI/225/05 Rady Gminy Banie z dnia 20 kwietnia 2005r.
- Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla siłowni wiatrowych w obrębie Banie- gmina Banie Uchwała Nr XXVI/224/05 Rady Gminy Banie z dnia 20 kwietnia 2005 r.
- Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla siłowni wiatrowych w obrębie Lubanowo I- gmina Banie Uchwała Nr XXVI/228/05 Rady Gminy Banie z dnia 20 kwietnia 2005r.
- Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla siłowni wiatrowych w obrębie Lubanowo II- gmina Banie Uchwała Nr XXVI/229/05 Rady Gminy Banie z dnia 20 kwietnia 2005r.
- Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla siłowni wiatrowych w obrębie Sosnowo - gmina Banie Uchwała Nr XXVI/230/05 Rady Gminy Banie z dnia 20 kwietnia 2005r.
- Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla siłowni wiatrowych w obrębie Swobnica - gmina Banie Uchwała Nr XXVI/226/05 Rady Gminy Banie z dnia 20 kwietnia 2005r.
- Zmiana Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Banie Uchwała Nr XI/104/03 Rady Gminy Banie z dnia 28 października 2003 r.
- Zmiana Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Banie Uchwała Nr XI/105/05 Rada Gminy Banie z dnia 28 października 2003 r.
- Zmiana Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Banie Uchwała Nr XI/106/03 Rady Gminy Banie z dnia 28 października 2003 r.
- Strategia rozwoju gminy Banie na lata 2015-2020;

Dostępne strony internetowe

www.isap.sejm.gov.pl

www.samorzad.nid.pl

www.geoportal.gov.pl

www.mapy.zabytek.gov.pl

www.mapy.mojregion.pl

www.funduszeuropejskie.gov.pl

www.parki.kujawsko-pomorskie.pl

www.polskiezabytki.pl

www.natura2000.gdos.gov.pl

www.maps.google.com

www.wikipedia.pl

<https://banie.pl/>

Spis tabel

Tabela 1. Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	11
Tabela 2. Akty wykonawcze dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami.	16
Tabela 3. Akty wykonawcze dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami.	18
Tabela 4. Cele i działania Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022.	19
Tabela 5. Cele szczegółowe i priorytety zawarte w Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2030.	23
Tabela 6. Cel perspektywiczny I Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego.....	27
Tabela 7. Cel perspektywiczny II Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego.....	28
Tabela 8. . Cel perspektywiczny III Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego..	29
Tabela 9. Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego dla gminy Banie.	33
Tabela 10. Wykaz sołectw gminy Banie.....	43
Tabela 11. Liczba ludności gminy Banie na przestrzeni lat 2011-2021.	45
Tabela 12. Liczba ludności według grup ekonomicznych w gminie Banie na przestrzeni lat 2011-2021.	46
Tabela 13. Liczba kobiet i mężczyzn w gminie Banie na przestrzeni lat 2011-2021.....	47
Tabela 14. Przyrost naturalny w gminie Banie na przestrzeni lat 2011-2021.	48
Tabela 15. Saldo migracji dla gminy Banie w latach 2011-2021.	50
Tabela 16. Liczba osób bezrobotnych w gminie Banie w latach 2011-2021.	51
Tabela 17. Wykaz dróg powiatowych przebiegających przez gminę banie.....	53
Tabela 18. Wykaz dróg gminnych przebiegających w granicach administracyjnych gminy Banie.....	53
Tabela 19. Wykaz pomników przyrody zlokalizowanych w granicach administracyjnych gminy Banie.	57
Tabela 20. Wykaz stowarzyszeń oraz klubów sportowych funkcjonujących na terenie gminy Banie.	60
Tabela 21 Wykaz obiektów ujętych w rejestrze zabytków.....	62
Tabela 22. Wykaz stanowisk archeologicznych położonych w granicach administracyjnych gminy Banie.	65
Tabela 23. Gminna ewidencja zabytków dla gminy Banie.	89
Tabela 24. Analiza SWOT gminy Banie.	103
Tabela 25. Założenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami gminy Banie.....	105

Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie gminy Banie na tle powiatu gryfińskiego.	42
Rysunek 2. Położenie Pobrzeża Szczecińskiego na tle Polski.....	44
Rysunek 3. Mapa pogładowa gminy Banie.....	52
Rysunek 4. Obszary objęte ochroną Natura 2000 na terenie gminy Banie.....	55
Rysunek 5. Obszary objęte ochroną na terenie gminy Banie.....	57
Rysunek 6 Zamek w Swobnicy.....	97
Rysunek 7 Kościół Matki Bożej Wspomożenia Wiernych.....	98
Rysunek 8 Wiatrak Holenderski.....	99
Rysunek 9 Kościół w Sosnowie.....	101

Spis schematów

Schemat 1. Cele Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2030.....	22
Schemat 2. Cele strategiczne według Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2030 r.	31
Schemat 3. II Cel Strategiczny Koncepcji Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2030r.....	32
Schemat 4. Udział procentowy powierzchni obszarów chronionych Natura 2000 na terenie gminy Banie.	56
Schemat 5. Analiza SWOT.....	103

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności gminy Banie na przestrzeni lat 2011-2021.	45
Wykres 2. Liczba ludności według grup ekonomicznych w gminie Banie na przestrzeni lat 2011-2021.	46
Wykres 3. Liczba kobiet i mężczyzn w gminie Banie na przestrzeni lat 2011-2021.	47
Wykres 4. Przyrost naturalny w gminie Banie na przestrzeni lat 2011-2021.	48
Wykres 5. Saldo migracji dla gminy Banie w latach 2011-2021.	49
Wykres 6. Liczba osób bezrobotnych w gminie Banie w latach 2011-2021.	51

UZASADNIENIE

Gmina Banie zgodnie z zapisami ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym w zakresie zadań własnych realizuje sprawy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Obowiązek sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami na okres 4 lat nakłada na gminę art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2022 r. poz. 840).

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Banie został pozytywnie zaopiniowany przez Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie.

Wobec powyższego podjęcie stosownej uchwały uważa się za zasadne.